

Mitä meistä jää?

SATAKUNNAN MUSEOIDEN KOKOELMAOHJELMA

Mitä meistä jää?

SATAKUNNAN MUSEOIDEN KOKOELMAOHJELMA

Versio 1.0 julkaistu 20.5.2021

Versio 2.0 julkaistu 10.2.2023, lisätty luku 5 ja liitteet 7–11

Versio 2.1. julkaistu 2.5.2023, liitteen 5 päivitys

Toimitus

Akuliina Aartolahti Satakunnan Museo

Anni Saisto Porin taidemuseo

Oikoluku

Simo Rissanen Porin taidemuseo

Kansikuva

Jenni Rantalainen Satakunnan Museo

Taitto

Satu Rantala Huittisten museo

Työryhmä

Emil Cedercreutzin museo

Henry Flinkman

Satu Tenhonen

Huittisten museo

Satu Rantala

Kankaanpään kaupunginmuseo

Kati Vainio

Anu Forss

Lönströmin taidemuseo

Silja Lehtonen

Arja Roivainen

Porin taidemuseo

Anni Saisto

Jasmin Lehtiniemi

Janita Nieminen

Rauman merimuseo

Anna Meronen

Outi Kivimäki

Rauman museot

Risto Kupari

Hanna-Leena Salminen

Noora Jokinen

Heta Kaisto

Taina Myllyharju

Satakunnan Museo

Akuliina Aartolahti

Hanna Jaakola

Minna-Liisa Salonsaari

Kaisa Lindewall

JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

Työryhmässä olivat mukana myös

Markku Teinonen (Huittisten museo)

Eeva-Kaisa Haikonen (Kankaanpään kaupunginmuseo)

Jenny Valli (Lönströmin taidemuseo)

Elina Alkio (Lönströmin taidemuseo)

Esko Nummelin (Porin taidemuseo)

Janne Koski (Rauman museot)

Juhani Ruohonen (Satakunnan Museo)

Johanna Jakomaa (Satakunnan Museo)

Timo Nordlund (Satakunnan Museo)

Ilkka Tarvainen (Friitalan nahkamuseo)

Mikko Aho (Rauman merimuseo)

Hanna Kaski (Rauman museot)

Sisällysluettelo

JOHDANTO	4
1. KOKOELMATEHTÄVÄ	8
1.1. Museo-objekti	8
1.1.1. Museo-objektin määrittelmä	8
1.1.2. Museoimisprosessi	8
1.2. Merkitys ja hyöty	9
1.3. Asiakas	9
1.4. Arviointi, mittarit ja vaikuttavuus	10
1.5. Määritteet	11
1.5.1. Lait, säännöt ja sopimukset	11
1.5.2. Kokoelmahistoriat	13
1.5.3. Kokoelmaorganisaatiot	15
2. TALLENNUS JA KARTUNTA	17
2.1. Tallennustyön kohteet	17
2.2. Tallennusalueet ja tallennuksen painopisteet	18
2.2.1. Tallennusalueet	18
2.2.2. Tallennuksen painopisteet maakunnan museoissa	18
2.2.3. Tallennussuunnitelma	19
2.3. Tallennuskriteerit ja arvottaminen	19
2.3.1. Tallennuskriteerit, taidemuseot	20
2.3.2. Taideteosten arvotus ja merkitysanalyysi	20
2.3.3. Tallennuskriteerit, kulttuurihistorialliset museot	21
2.3.4. Kulttuurihistoriallisten kokoelmien arvotus ja merkitysanalyysi	21
2.4. Tallennustyönjakoa ja rajapintoja	22
2.4.1. Maakunnan taidemuseoiden tallennustyönjako	22
2.4.2. Maakunnan kulttuurihistoriallisten museoiden tallennustyönjako	23
2.4.3. Yhteisiä tallennushankkeita ja kysymyksiä	24
3. KOKOELMIEN HALLINTA	25
3.1. Kokoelmiin liittäminen	25
3.1.1. Tallentamisen tavat	25
3.1.2. Tallennuksen prosessit	26
3.2. Kokoelmatutkimus ja digitointi	27
3.2.1. Perustutkimuksen tavat	27
3.2.2. Perustutkimuksen sanastot ja ohjeistukset	28
3.3. Kokoelmatietojen hallinta	29
4. KOKOELMIEN KÄSITTELY JA KÄYTTÖ	30
4.1. Säilytys ja ylläpito	30
4.1.1. Säilytystilat	30
4.1.2. Säilytysmateriaalit ja suojaaminen	31
4.1.3. Digitaalisen aineiston säilyttäminen	32
4.2. Konservointi	33
4.3. Kokoelmien dokumentointi ja inventointi	33
4.4. Poistot	34
4.5. Kokoelmien käyttötavat ja käyttäjät	35
4.6. Kokoelmien liikkuvuus ja saavutettavuus	36
4.7. Kokoelmapalvelut	36
5. KOKOELMATURVALLISUUS	39
5.1. Riskien hallintasuunnitelma	40
5.2. Kokoelmien vakuuttaminen	41
5.3. Toimiminen kriisitilanteissa	42
5.4. Pelastussuunnitelma	43
5.5. Kokoelmien pelastaminen	43
SANASTO	45
LÄHDELUETTELO	47
LIITTEET	49

Johdanto

Tämä käsillä oleva kokoelmapoliittinen ohjelma on Satakunnan ammatillisesti hoidettujen museoiden yhteinen. Ohjelmatyötä ovat koordinoineet Satakunnan Museo ja Porin taidemuseo alueellisina vastuumuseoina. Työryhmään ovat kuuluneet Kankaanpään kaupunginmuseo, Rauman museo, Rauman taidemuseo, Rauman merimuseo, Lönströmin taidemuseo, Emil Cedercreutzin museo, Huittisten museo ja Friitalan nahkamuseo.

Museoiden olemassaolo pohjautuu kokoelmiin. Kokoelmatyö on museon perustyötä, joka koostuu monista osa-alueista kokoelmien kartuttamisesta ja tutkimuksesta aina kokoelmien esille laittoon ja niiden esittelyyn yleisölle. Suurin osa kokoelmatyöstä tapahtuu taustalla, yleisön sitä näkemättä, mutta se työllistää paljon kaikkia museon työntekijöitä.

Museoiden kokoelmatyö on aina jossain määrin tasapainoilua esittämisen ja säilyttämisen välillä, sillä nämä kaksi tekijää voivat olla ristiriidassa keskenään. Sen vuoksi kokoelmatyö on tarkkaan harkittua toimintaa. Sen avulla pyritään takaamaan kokoelmien säilyminen ja samalla niiden paras mahdollinen saavutettavuus.

Kokoelmapoliittinen ohjelma on se työkalu, jonka avulla kokoelmatyötä tehdään perustellusti ja hallitusti. Siinä määritellään kokoelmatyön periaatteet ja toimintatavat.

**Museoiden
olemassaolo
pohjautuu
kokoelmiin.**

Pesukarttuja Marelän näyttelyssä.
NOORA JOKINEN, RAUMAN MUSEO.

Jokaisella maakunnan valtionosuutta saavalla museolla on kokoelmapoliittinen ohjelma, kuten Museolaki (314/2019) edellyttää. Museoiden omat kokoelmapoliittiset ohjelmat perustuvat kokoelmien luonteeseen ja museon toimintatapoihin sekä käytössä oleviin resursseihin. Ne ovat museoiden omistajayhteisön hyväksymiä. Museoiden omat ohjelmat määrittelevät kokoelmatyön periaatteet ja toimintatavat yksityiskohtaisesti ja museoissa noudatetaan aina ensisijaisesti omaa kokoelmaohjelmaa.

Tämä käsillä oleva kokoelmaohjelma on yhdessä tuotettu synteesi maakunnan erillisistä kokoelmaohjelmista. Se on koonti yleisistä ja yhteisistä periaatteista

Rauman merimuseon kokoelma-amanuenssin työpöytä 3.3.2016. Meneillään oli merimiesperinteitä käsittelevän näyttelyosaston uudistus.

MIKKO AHO, RAUMAN MERIMUSEO.

ja toimintatavoista. Yhteinen kokoelmaohjelma ei ole velvoittava tai määräävä, vaan ennemminkin ohjaava ja keskusteleva. Se on tarkoitettu museoille tueksi ja omien kokoelmaohjelmien rinnalla kulkevaksi neuvonantajaksi. Lisäksi sen tarkoitus on tiivistää maakunnan museoiden välistä kokoelmayhteistyötä sekä parantaa museoiden tietoisuutta maakunnan kulttuurivarannoista. Ohjelman tarkoituksena on parantaa museoiden kykyä tunnistaa yhteistä maakunnallista kulttuuriperintöä sekä kyetä tallentamaan juuri niitä aineistoja, jotka ovat oleellisia tämän maakunnan kulttuuriperinnölle. Maakunnallinen kokoelmaohjelma vastaa tarpeeseen huolehtia myös siitä kulttuuriperinnöstä, joka muuten saattaisi jäädä katveeseen. Ohjelman tarkoitus on lisätä tutkimusta alueen kulttuuriperintöön ja historiaan liittyvistä ilmiöistä.

Ohjelman tarkoituksena on myös avata maakunnan museoiden kokoelmatyötä yleisölle. Sen on tarkoitus tehdä näkymätön museotyö näkyväksi kertomalla, mitä maakunnan museoiden kokoelmatyö on, miten museoiden kokoelmat ovat muodostuneet ja miten niitä ylläpidetään. Maakunnallisen kokoelmaohjelman avulla yleisö pääsee ymmärtämään, mitä on satakuntalainen kulttuurivaranto, ja auttaa ihmisiä arvostamaan omaa kulttuuriperintöään.

Mitä on
satakuntalainen
kulttuurivaranto?

Maakunnallisen ohjelman työstö

Kokoelmapoliittinen yhteistyö maakunnan museoiden välillä alkoi toden teolla vuonna 2018. Jo tätä ennen yhteistyöverkosto oli tiivis ja myös kokoelmia oli yhteisesti käsitelty jo useaan otteeseen. Kokoelmaohjelma oli siis luonnollinen jatkumo.

Kokoelmapoliittisen ohjelman työryhmä koostui museoiden kokoelmatyötä tekevästä henkilöstä. Käytännössä mukana oli usein museon koko

Kokoelmaohjelman teematyöpaja
Porin taidemuseolla 5.4.2019.
ANNI SAISTO, PORIN TAIDEMUSEO.

ammattillinen henkilökunta, koska maakunnan museot ovat hyvin pieniä. Työn pohjana käytettiin Museoviraston Kokoelmapolitiikan muistilistaa museoille. Työryhmä kokoontui noin kerran kuukaudessa eri teemaisiin työpajoihin. Teemat määrittyivät aluksi Kokoelmapolitiikan muistilistan lukujen mukaan, mutta työn edetessä niitä pilkottiin myös osiin ja teemoja ja istuntoja lisättiin tarpeen mukaan. Istuntojen muistiinpanoista koostettiin teksti, joka lopulta muokattiin luvuksi tai liitteeksi. Tekstien kokoamisesta ja kirjoittamisesta vastasivat alueellisesta museotyöstä vastaavat. Tekstejä kommentoitiin ja muokattiin työryhmässä.

Tärkeintä kokoelmapolitiikan työstämisessä oli, että työryhmä keskusteli aktiivisesti, löysi ongelmakohtia ja niihin ratkaisuja sekä otti vastaan tilanteita, joissa todettiin, että jokin asia vaatii vielä enemmän työstöä tai oman alalukunsa tai ohjeistuksen. Kaikki olivat valmiita myös aina uusiin istuntoihin ja työpajoihin silloin kun tarve ilmeni. Ohjelmaa ei siis väkisin pyritty tuomaan mihinkään tiettyyn muottiin tai aikatauluun, vaan se muokkaantui ja syntyi hedelmällisten keskustelujen kautta todelliseen tarpeeseen.

Maakunnallisen kokoelmaohjelman työstö tiiviinä ryhmänä ja työpajamaisena toimintana muutti merkittävästi museoiden kokoelmayhteistyötä: siitä tuli tiiviimpää ja konkreettisempää. Prosessin edetessä käsitys maakunnallisesta museokokoelmasta vahvistui ja sen myötä oman museon kokoelmatehtävä selkeni. Myös rajapinnat museoiden välillä selkenivät ja sen myötä tallennustyönjako muuttui konkreettisemmaksi. Kokoelmapoliittisen ohjelman myötä ajatus yhteisistä tallennushankkeista konkretisoitui. Yhteisesti voidaan huolehtia siitä, että maakunnan alueelle ei jää tallennuksen katvealueita ja maakunnalle merkittävät ilmiöt tulevat tallennetuiksi monesta eri näkökulmasta.

Jatkotyöstö

Maakunnallisen kokoelmaohjelman ensimmäinen versio julkaistaan 20.5.2021. Sen työstäminen työryhmän kanssa kuitenkin jatkuu kaiken aikaa aina tarpeen mukaan. Tätä ohjelmaa ei ole tehty määrärajoin avattavaksi ja päivitettäväksi kirjaksi vaan jatkuvasti kyseenalaistettavaksi ja muuttuvaksi kokoelmatyökaluksi. Sen tehtävä on olla keskustelun ja pohdinnan väline yhteisissä kokoelmahankkeissa ja työryhmissä ja sitä muokataan ja muutetaan tarpeen mukaan rohkeastikin.

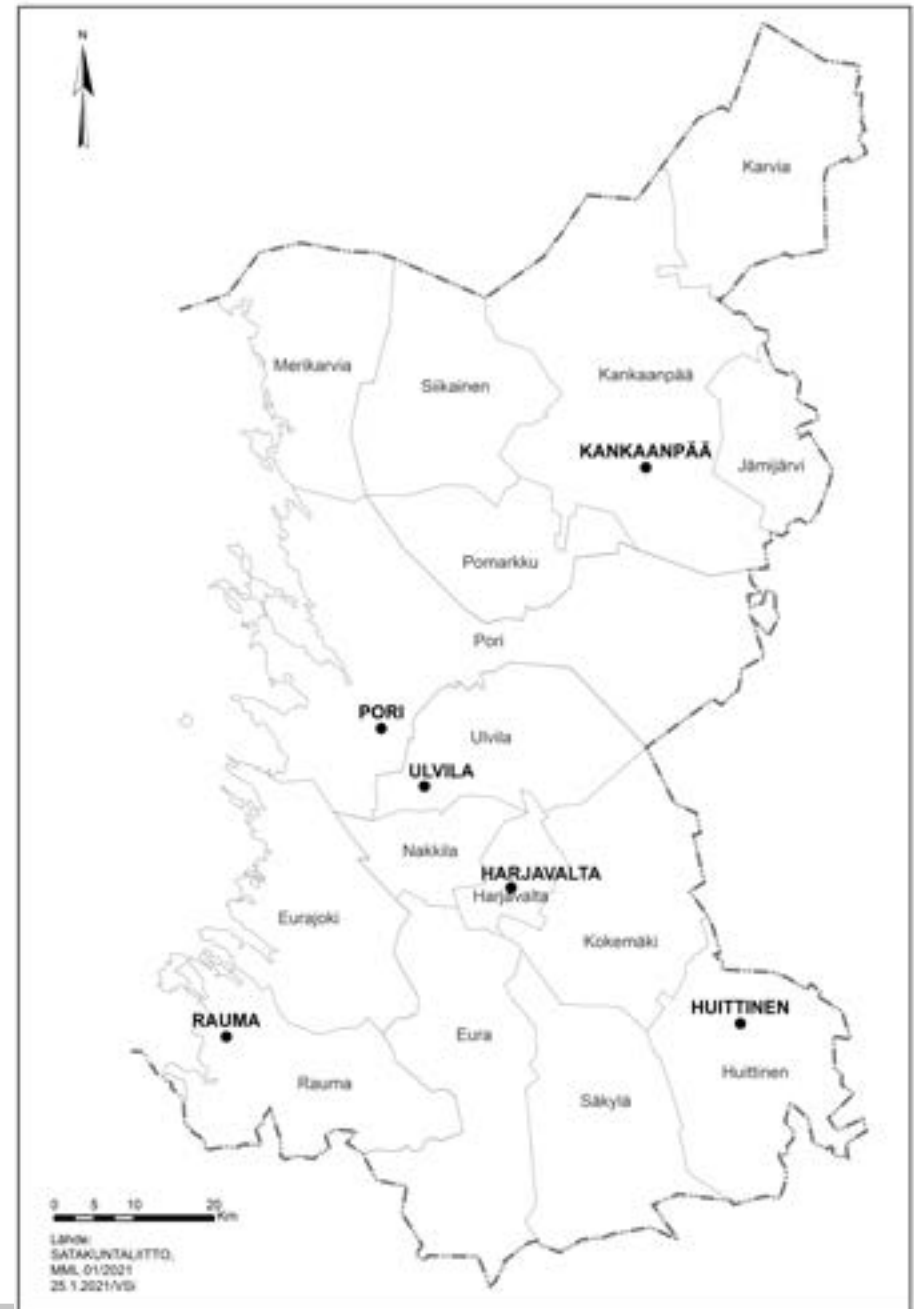
Vuoden 2021 aikana järjestetään kokoelmatyöhön liittyvää koulutusta, jonka jälkeen kokoelmapoliittista ohjelmaa täydennetään. Lisäksi kokoelmatyöryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa työstämään yhteisiä

Kokoelmapoliittinen
ohjelma on
työkalu,
jonka avulla
kokoelmatyötä tehdään
**perustellusti ja
hallitusti.**

tallennushankkeita ja samalla myös kokoelmaohjelmaa. Liite 5 (taulukko museoiden kokoelmista) on tarkoitus pitää ajan tasalla ja päivittää vuosittain yhtä aikaa museotilaston kanssa.

Tämän kokoelmaohjelman ajantasaista versiota säilytetään Porin kaupungin palvelimella ja siihen on pääsy maakunnan museoiden nettisivujen kautta. Ajan kuluessa on tarkoitus saada kokoelmaohjelma sellaiseen formaattiin, että se olisi jatkuvasti ja reaaliajassa kaikkien mukana olevien museoiden muokattavissa.

Satakunnan alue vuonna 2021.

1. Kokoelmatehtävä

1.1. Museo-objekti

1.1.1. Museo-objektin määritelmä

Museo-objekti, esimerkiksi esine, taideteos tai valokuva, on mikä tahansa museon kokoelmaan tallennettu fyysinen tai ei-fyysinen asia. Se voi olla myös digitaalinen, pysyvä tai väliaikainen, se voi koostua useasta osasta tai se voi olla osa isompaa objektiä. Useat objektit voivat muodostaa ilmiön. Museo-objekti on aina osa kokoelmaa.

Museo-objektin tärkeimpiä ominaisuuksia on se, että se on todiste jostain tai se ilmentää jotain (muutakin kuin itseään), se on asia, joka on haluttu ja halutaan säilyttää (se siis on tietoisesti valittu) ja se on dokumentoitu ja liitetty osaksi kokoelmaa museoimisprosessin kautta tai tallennuspäätös on tehty.

1.1.2. Museoimisprosessi

Museoimisprosessi koostuu seuraavista vaiheista:

Merkityksen määrittäminen: määritellään se, että jokin objekti on merkittävä osa jonkin ilmiön tai asian kuvaamista ja se halutaan säilyttää.

Proveniensi: selvitetään objektin aitous, omistussuhteet jne., jotta voidaan olla varmoja siitä, että ko. objekti voidaan tallentaa museon kokoelmaan.

Säilyttämispäätös: tehdään tietoinen päätös siitä, että objektista tulee osa museon kokoelmaa.

Dokumentointi: objekti dokumentoidaan kunkin museon käytössä olevalla tavalla ja sille annetaan oma paikka kokoelmassa.

Pullolaiva, jonka saksalainen museokävijä lahjoitti Rauman merimuseolle. Hän oli saanut pullolaivan äidiltään, joka taas oli saanut sen raumalaisen Hebe-laivan merimieheiltä. Hebe oli ensimmäisen maailmansodan aikana takavarikoituna Saksassa, ja sen miehistö internoituna.

NOORA JOKINEN, RAUMAN MERIMUSEO.

Säilyttäminen: objekti asetetaan sellaiseen paikkaan ja olosuhteisiin, että sen on mahdollista säilyä. Kulttuurihistoriallisen objektin alkuperäinen käyttöarvo lakkaa.

Objektin ja tiedon yhdistäminen: objekti ja siitä tehty dokumentaatio tallennetaan ja säilytetään sillä tavoin, että kuka tahansa voi milloin tahansa löytää objektin sekä siihen liittyvän tiedon.

Jokaisessa museossa museoimisprosessin eri vaiheet sisältävät erilaisia ja eri määrän toimenpiteitä. Näitä käsitellään tarkemmin luvussa 3. Kokoelmien hallinta, sekä museoiden omissa kokoelmapoliittisissa ohjelmissa (ks. lähdeluettelo)

1.2. Merkitys ja hyöty

Museoissa tehtävä kokoelmatyö pohjautuu Suomen lakeihin sekä kansainvälisiin sopimuksiin. Suomen museolain (314/2019) mukaan museon tehtävä on tallentaa ja säilyttää kulttuuri- ja luonnonperintöä, edistää niihin liittyvää tutkimusta ja tiedon saatavuutta sekä esitellä niitä yleisölle ja toteuttaa aiheeseen liittyvää yleisötyötä.

UNESCO:n alaisen Kansainvälisen museoliitto ICOMin mukaan museo on voittoa tuottamaton pysyvä instituutio, joka toimii yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi, on avoinna yleisölle sekä hankkii, säilyttää, tutkii, julkaisee ja esittelee – tutkimusta, kasvatusta ja mielihyvää varten – aineellista ja aineetonta todistusaineistoa ihmisistä ja heidän ympäristöstään (ICOMin museotyön eettiset säännöt).

Aineellinen ja aineeton kulttuuri- ja luonnonperintö, todistusaineistot ihmisistä ja heidän ympäristöstään säilyvät museoissa museo-objekteina. Ne mahdollistavat tietämisen, tutkimisen ja oppimisen. Museo-objektien avulla museot pystyvät välittämään tietoa ja kokemuksia. Ne kasvattavat ihmisten visuaalista muistia. Kokoelmatyö mahdollistaa saavutettavan ja samaistuttavan kollektiivisen historian – paikallisen, alueellisen ja yhteisöllisen.

Tämän kautta voidaan ymmärtää myös kokoelmatyön merkitys ja hyöty. Museot huolehtivat kulttuuri- ja luonnonperinnön fyysisistä ja digitaalisista objekteista ja kehittävät niiden säilyttämiseen, kuvailuun ja tiedon jakamiseen liittyviä käytäntöjä yhteistyössä kotimaisen ja kansainvälisen museoyhteisön sekä tutkijoiden kanssa. Tämä mahdollistaa eri yhteisöjen aineistojen säilymisen ja saavuttamisen ja sen myötä yksilöt voivat jäsentää paikkaansa maailmassa ja osana historiallisten ilmiöiden jatkumoa.

Museo-objektien avulla museot pystyvät välittämään tietoa ja kokemuksia.

Maakunnan museot ylläpitävät alueellisia kokoelmia, joita mikään muu museo ei säilytä. Paikallismuseoilla on rooli alueellisten identiteettien ylläpitäjinä ja vahvistajina. Ne antavat ihmisille mahdollisuuden tuntee kuuluvansa johonkin paikkaan, olla osa tiettyä yhteisöä ja sen historiaa.

1.3. Asiakas

Museon kokoelmatyötä tehdään asiakkaille. Museon asiakkaita ovat näyttelykävijöiden lisäksi myös ne, jotka tarvitsevat tietoa, tekevät tutkimusta, kaipaavat elämyksiä tai ajanvietettä joko museossa tai verkossa. Museoiden asiakkaita ovat kaikki ne, jotka näkevät tai kokevat museon kokoelmissa olevia objekteja TAI niiden pohjalta luotuja tapahtumia, luentoja, muita tilaisuuksia tai kirjallisia tietosisältöjä. Kokoelmatyön asiakkuutta on myös se, että ihmisillä on mahdollisuus osallistua oman kulttuuriperintönsä määrittämiseen ja olla päättämässä siitä, mitä heidän kulttuuristaan tallennetaan.

Museon asiakkaita ovat myös ne ihmiset, jotka eivät tietoisesti hakeudu museon palveluiden ääreen; julkinen taide, kuten ulkoveistokset, prosenttiperiaatetaide tai virastoissa ja muissa avoimissa rakennuksissa oleva taide on läsnä ihmisten elämässä. Samoin rakennettu kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristöt, joita museot vaalivat, ovat kaiken aikaa läsnä ihmisten arjessa. Myös museoiden tallennustyö palvelee niitä ihmisiä, jotka eivät kokoelmien pariin hakeudu: museoiden kokoelmatyössä on kyse myös ei-aktiivisten asiakkaiden aineistojen säilyttämisestä.

Kokoelmatyön asiakkaita ovat myös tulevat sukupolvet. Museon kokoelmatyössä katse on koko ajan suunnattu tulevaan: mitä haluamme kertoa tästä ajasta tuleville ihmisille, millaisen perinnön jätämme tulevaisuuden museon työntekijälle ja tutkijalle, mitä tulevaisuuden museokävijä haluaa tietää tästä ajasta, ja miten saamme olemassa olevat kokoelmat säilymään myös tuleville sukupolville? Kokoelmatyön asiakkaita ovat tavallaan myös menneet sukupolvet: joudumme miettimään, mitä

Kulttuuriympäristöä dokumentoidaan Kokemäellä.
SATAKUNNAN MUSEO.

velvollisuuksia meillä on menneisyyden ihmisiä kohtaan, mitä me voimme tai haluamme heistä säilyttää ja kertoa sekä millaisia valintoja meillä on oikeus tehdä heidän puolestaan.

1.4. Arviointi, mittarit ja vaikuttavuus

Kokoelmatyön koko vaikuttavuutta ei pysty arvioimaan pelkästään numeerisilla mittareilla, vaan se vaatisi laadullisia mittareita. Kokoelmatyön laadullinen arviointi taas edellyttäisi kykyä tunnistaa ja mitata hitaita prosesseja, kuten ihmisten suhdetta yhteisöön tai yksilön kykyä käsitellä yhteiskunnallisia muutoksia. Tämänkaltaisia mittaristoja tai metodeja ei kuitenkaan tällä hetkellä ole museolalla käytössä. Tästä johtuen museoiden työtä mitataan ja raportoidaan numeroin, jotka saattavat sisältää työmäärältään hyvinkin vaihtelevia suoritteita. Kokoelmatyön numeerisina mittareina voidaan laskea, kuinka paljon museoiden resursseja ohjataan kokoelmatyöhön, esimerkiksi kuinka paljon kokoelmia on digitoitu, julkaistu, lainattu, käytetty tutkimuksen

lähteenä tms. Onnistuneeseen kokoelmatyöhön liittyy oleellisesti se, miten paljon kokoelmia käytetään ja miten helppoa/hankalaa käyttö on (ks. erilaisia käyttötapoja luvusta 4. Kokoelmien käsittely ja käyttö). Tähän vaikuttavat kuitenkin myös muut tekijät kuin varsinaisen kokoelmatyön onnistuminen tai epäonnistuminen.

Laadulliset mittarit kertovat enemmän kokoelmatyön vaikuttavuudesta, mutta niiden havainnoiminen on huomattavasti hankalampaa. Pääsääntöisesti museotyön vaikutukset eivät ole välittömiä vaan ne tulevat viiveellä. Kokoelmatyön onnistuminen voidaan käytännössä huomata vasta tulevaisuudessa, epäonnistumisten huomaaminen on paljon helpompaa. Alueellisen kokoelmatyön vaikuttavuutta voidaan pohtia esimerkiksi identiteetin kautta. Maakunnallisella tai paikallisella tasolla mikään muu taho kuin alueen museot ei tallenna juuri sen alueen kulttuuriperintöä. Jos maakunnan museot epäonnistuvat tallennuksessa, häviää alueen menneisyys ja kulttuuriperintö. Alueellisen kokoelmatyön vaikuttavuutta on siis se, että alueella asuvilla ihmisillä on pääsy oman kulttuuriperintönsä ääreen, he tuntevat juurensa ja heillä on vahva paikallinen identiteetti. Osaltaan tämä lisää yhteiskunnallista vakautta ja noudattaa samalla museolain sivistyksen, hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden kirjausta. Myös muualta tuleville vahva ja hyvin esitetty kulttuuriperintö antaa rakennuspalikoita ymmärtämään toiseutta ja samalla itseään.

Faron sopimuksen mukaan kansalaisilla on oikeus oman kulttuuriperintönsä tuottamiseen ja käsittelemiseen sekä sitä koskevaan päätöksentekoon osallistumiseen (Faron sopimus 50/2018; artikkelit 11 ja 12). Tämän toteutuminen edellyttää julkisia aineistoja, joiden avulla yksilöt ja yhteisöt voivat prosessoida omaa kulttuuriperintöään, toisin sanoen tehdä menneisyytensä näkyväksi itselleen ja muille esimerkiksi tutkimuksen tai museokokoelmien avulla (Aronsson 2006). Museoiden kokoelmatoiminnan vaikuttavuutta on siis melko vaikeaa mitata, mutta tämän pohjalta se näyttää sivistysvaltion mahdollistajana, jossa yhteiskunnallinen vakaus, tasa-arvo ja demokratia voivat toteutua.

1.5. Määrittelyt

1.5.1. Lait, säännöt ja sopimukset

Museolain piirissä olevien museoiden kokoelmien kartunta eroaa muista muistiorganisaatioista eli kirjastoista ja arkistoista, joiden kokoelmakartunta pohjautuu keskeisiltä osin lainsäädäntöön. Museokokoelmien kohdalla laki ei suoraan säädi sitä, mitä museoiden kuuluu tallentaa. Museokokoelmien kartunta perustuu joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta museoammattilaisten tai museon yhteydessä toimivan asiantuntijaryhmän harkintaan.

Museoiden kokoelmanmuodostus on siis väistämättä arvosidonnaista, ja kartutuspäätösten tekijät kantavat suurta vastuuta tulevaisuuteen säilytettävän kulttuuriperinnön muodostamisesta (esim. Lillman 2016).

Kokoelmiin kuuluvaa vanhaa bensapumppua siirretään näyttelyyn.

Museoiden tehtävä on tallentaa yleistä ja arkista aineistoa.

Valintaa on tehtävä, sillä kaikkea ei voida tallentaa.

JOHANNA JAKOMAA, SATAKUNNAN MUSEO.

Vaikka laissa ei säädetä sitä, mitä museot tallentavat, tehdään kokoelmatyötä silti useiden lakien, säädösten ja sopimusten määrittämänä. Niistä tärkeimpänä vuonna 2020 voimaan astunut museolaki (314/2019). Museolaki määrittää sen, että museolla on oltava kokoelma ja museotoiminnan tarkoitus on mm. kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen.

Kulttuuriperinnön käsitettä käytetään museolaissa, mutta sen sisältöä ei ole määritelty suomalaisessa lainsäädännössä. Suomen ratifioimassa Faron puiteyleissopimuksessa kulttuuriperintö määritellään seuraavasti:

”Kulttuuriperintö tarkoittaa niitä menneisyydestä perittyjä voimavaroja niiden omistajasta riippumatta, jotka ihmisten mielestä kuvastavat heidän jatkuvasti muuttuvia arvojaan, uskomuksiaan, tietojaan ja perinteitään. Tähän kuuluvat kaikki ihmisten ja paikkojen vuorovaikutuksesta aikojen kuluessa rakentuneen ympäristön osat.”
(Faron puiteyleissopimus, artikla 2).

Museolain lisäksi museoiden toimintaa ja kokoelmatyötä ohjaavat useat muut Suomen ja Euroopan Unionin säätämät lait sekä kansainväliset ja kansalliset sopimukset.

Lainsäädäntö:

Perustuslaki 11.6.1999/731:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Museolaki 15.3.2019/314:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190314?search%5Btype%5D=pi-ka&search%5Bpika%5D=Museolaki>

Arkistolaki 23.9.1994/831:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1994/19940831?search%5Btype%5D=pi-ka&search%5Bpika%5D=Arkistolaki>

Tiedonhallintalaki 906/2019:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190906>

Laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta 933/2016:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2016/20160933>

Euroopan Unionin tietosuoja-asetus 2016/679 ja sitä täydentävä tietosuojalaki 5.12.2018/1050:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>

KAM-juridiikkaryhmän suositus Tietosuoja KAM-sektorilla (15.5.2019):

<https://musiikkiarkisto.fi/kam/tarkoitus-ja-tehtavat/kannanotot/>

Euroopan Unionin saavutettavuusdirektiivi 2016/2102:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32016L2102>

Muinaismuistolaki 17.6.1963/295:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1963/19630295?search%5Btype%5D=pi-ka&search%5Bpika%5D=Muinaismuistolaki>

Laki rakennusperinnön suojelemisesta 4.6.2010/498:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100498?search%5Btype%5D=pi-ka&search%5Bpika%5D=Rakennussuojelulaki>

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132?search%5Btype%5D=pi-ka&search%5Bpika%5D=Maank%3%A4ytt%3%B6-%20ja%20rakennuslaki>

Ampuma-aselaki 9.1.1998/1:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1998/19980001?search%5Btype%5D=pi-ka&search%5Bpika%5D=Aselaki>

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1961/19610404?search%5Btype%5D=pi-ka&search%5Bpika%5D=Tekij%C3%A4noikeuslaki>

Keskeiset säännöt, sopimukset ja ohjelmat:

ICOMin museoalan eettiset säännöt:

<https://icomfinland.fi/toiminta/museoetiikka/>

Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä (Faron puiteyleissopimus) 27.10.2005, eduskunta ratifioinut vuonna 2017

<https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/kansainvalinen-toiminta/euroopan-neuvosto-ja-kulttuuriperinto#Faronpuiteyleissopimus>

Unescon yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta 16.11.1972, ratifioitu 13.2.1987

<https://minedu.fi/documents/1410845/3898342/Yleissopimus+maailman+kulttuuri-+ja+luonnonperinn%C3%B6n+suojelemisesta.+Helsinki+1990.pdf>

Unescon yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta, Helsinki 2013

https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2013/20130047/20130047_2

Unescon yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi sekä Undidroit'n yleissopimus, Helsinki 2001

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990092/19990092_2

Haagin yleissopimus (Yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi aseellisen selkkauksen sattuessa), Helsinki 1990.

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1994/19940093/19940093_2

Muita museoiden toimintaa ohjaavia asiakirjoja:

Mahdollisuuksien museo – opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030:

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160600>

TAKO-tallennustyönjako:

<http://tako.nba.fi/>

Lisäksi jokaisen museon ylläpitäjäorganisaatiolla on omia strategioita ja ohjelmia, joihin museo ja siellä tehty kokoelmatyö on luonnollisesti sitoutunut.

1.5.2. Kokoelmahistoriat

Museoiden kokoelmatehtävää määrittää se, milloin ja miksi kukin museo on alun perin perustettu. Museoiden kokoelmia kartutettiin tiettyyn tarkoitukseen, kuvamaan tiettyjä asioita. Vaikka kokoelmia kartutettaisiin tällä hetkellä erilaisella painotuksella, olemassa oleva kokoelma määrittää paljon tällä hetkellä tehtävää kokoelmatyötä: kokoelmahistoria näkyy mm. siinä, millaisia resursseja kokoelmien ylläpito vaatii, millaisia näyttelyitä museoissa toteutetaan ja millaisilla painotuksilla kokoelmatyötä tehdään.

Maakunnan museoissa näkyy paikallinen historia, paikalliset merkkihenkilöt sekä tärkeimmät elinkeinot.

Taidemuseot

Emil Cedercreutzin (1879–1949) museota ja sen nimikkotaiteilijan kokoelmia lukuun ottamatta Satakunnan taidemuseot on perustettu 1970–1980-luvuilla ja niiden kokoelmat painottuvat sotien jälkeisen ajan taiteeseen. Tästä johtuen kokoelmiin on tallentunut 1900-luvun alkupuolella maakunnassa toimineiden taiteilijoiden teoksia rajallinen määrä, ja kartunta on tapahtunut postuumisti pääasiassa lahjoituksina tai testamentteina. Suurimmat yksittäisten taiteilijoiden teoskokonaisuudet ovat raumalaisen Jalmari Karhulan (1878–1942) teosten kokoelma Rauman taidemuseossa ja köyliöläisen Into Linturin (1902–1989) teosten retrospektiivinen kokoelma Emil Cedercreutzin museossa. Satakunnan kansallisesti tunnetut, julkisia teoksia ja tilaustöitä toteuttaneet kuvanveistäjät Emil Cedercreutz ja Lauri Leppänen (1895–1977) ovat laajasti edustettuina omissa nimikkokokoelmissaan Emil Cedercreutzin museossa ja Huittisten museossa.

1900-luvun jälkipuolella alueen kuvataiteen kenttä kasvoi ja monipuolistui ja maakunnan alueen taidetta on tallentunut Rauman, Porin ja Kankaanpään kaupunkien taidekokoelmiin sekä Emil Cedercreutzin museon Satakuntalaisen taiteen kokoelmaan, johon mm. Porin taidekoulun rehtorina toiminut Pertti Ala-Outinen on lahjoittanut teoskokonaisuuden. Kankaanpään kaupunginkokoelma painottuu pääasiassa Kankaanpään taidekoulun opettajien ja oppilaiden teosten dokumentaatioon. Porin kaupungin taidekokoelmaan on karttunut laaja otos alueen taiteilijoiden teoksia 1950-luvun lopulta alkaen. Kokoelman suppeampi, 1900-luvun alkupuolelle ajoittuva osa sijaitsee Satakunnan Museossa. Rauman taidemuseon hallinnoimat kokoelmat muodostavat läpileikkauksen Rauman seudun taiteesta. Kokoelmien painopiste on alueellisessa taiteessa. Vuonna 1987 perustetun Lönnströmin taidemuseon kokoelmista osa on maakunnan taiteilijoiden tekemiä.

Taidevaraston verkkoseinää. Kokoelmien säilyttäminen edellyttää hyviä varastotiloja, joissa erilaisille aineistoille on omanlaisiaan säilytysmahdollisuuksia.
PORIN TAIDEMUSEO.

Yleisesti voidaan todeta, että kokoelmien kartunta on ollut runsaimmillaan 1970–1990-luvuilla, mutta myös 1900-luvun alkupuolen taidetta on kokoelmissa huomattava määrä. 2000-luvulla kokoelmien kartutukseen on alkanut vaikuttaa asianmukaisten varastotilojen puute, minkä johdosta suurikokoisten teosten liittämistä kokoelmiin joudutaan harkitsemaan tarkoin.

Kulttuurihistorialliset museot

Maakunnan kulttuurihistoriallisista museoista kaksi on perustettu 1800-luvun lopulla: Satakunnan Museo ja Rauman museo. Satakunnan Museo tallensi alusta saakka koko maakunnan kulttuuriperintöä, alkuvaiheessa erityisesti sen esihistoriaa, Rauman museon keskittyessä Rauman (keskiaikaisen) kaupungin historiaan. 1800–1900-lukujen taitteeseen voidaan ajoittaa myös Emil Cedercreutzin museon kokoelman alku. Silloin kuvanveistäjä Cedercreutz

Emil Cedercreutzin museon kokoelmaa Maahengen temppelissä.
SATU TENHONEN, EMIL CEDERCREUTZIN MUSEO.

keräsi museon kokoelmaan nykyisin kuuluvaa koti-irtaimistoa ja taidetta sekä Maahengen temppeliksi nimitettyä osaa museon kokoelmista, joka käsittää kansatieteellistä esineistöä maatyöstä ja “maahengestä”.

Rauman museon lisäksi paikallisia kokoelmia ryhtyi kartuttamaan Huittisten museo vuonna 1938 ja Kankaanpään kaupungin museo 1970-luvulta lähtien, tosin sen kokoelmiin liitetyt Pohjois-Satakunnan kansanopiston kokoelmat olivat karttuneet jo 1900-luvun alusta saakka. Huittisten museon kokoelmiin liitettiin myöhemmin myös Huittisten alueella olleita yksityisiä kokoelmia.

1900-luvulla kertyneet kokoelmat ovat pitkälti kansatieteellistä esineistöä, maatalous- ja kotitaloustavaraa eli sitä, mitä Cedercreutz kutsui maahengeksi. Museoiden kokoelmien erot tämän aineiston osalta ovat hyvin pieniä, koska alueelliset erot Satakunnassa ovat olleet pieniä. Tämä osuus on myös monin paikoin ylliedustettuna johtuen museoiden syntyhistoriasta: museoita perustettiin tuohon aikaan tallentamaan katoavaa agraritaloutta. Alueelliset erot tulevat parhaiten esiin myöhemmissä elinkeinoihin painottuvassa tallennuksessa. Myös kaupunkikulttuuri ja maaseutu tekevät eron eri museoiden kokoelmiin.

Maatalouden lisäksi toinen maakunnalle leimallinen tekijä, teollisuus, näkyy myös kokoelmissa. Friitalan nahkamuseon kokoelma Ulvilassa on saanut alkunsa 1940-luvulla, Satakunnan Museon Rosenlew-museo on tallentanut yhden merkittävimmän satakuntalaisen teollisuussuvun historiaa ja tuotantoa Porissa sekä sen myötä laajasti satakuntalaista teollisuushistoriaa. Vaikka maakunnassa on vain kaksi selkeästi teollisuushistoriallista museota, ovat museoiden hallussa olevat teollisuuskokonaisuudet alueellisesti kattavammat: Pohjois-satakuntalainen Kankaanpään kaupungin museo on tallentanut kokoelmiinsa alueen pienteollisuutta sekä suuremman Reima-kokoelman ja raumalaisen Teresia ja Rafael Lönnströmin kotimuseon Lönnström-kokoelma käsittää teollisuushistoriallisen osan, johon on tallennettu Rafael Lönnströmin tehtaiden aineistoa. Lisäksi Raumalla sijaitsee vuonna 2004 avattu Rauman merimuseo, joka tallentaa raumalaisen ammattimerenkulun ja merenkulun

opetuksen lisäksi laivanrakennusperinnettä ja -teollisuutta. Rauman merimuseo on myös Satakunnan ainoa erikoismuseo.

Henkilöhistoriallinen Teresia ja Rafael Lönnströmin kotimuseo on perustettu 1980-luvulla, ja se on Emil Cedercreutzin museoon kuuluvan taiteilijakoti Harjulan lisäksi maakunnan toinen ammatillisesti hoidettu kotimuseo.

Museokohtaiset kokoelmahistoriat löytyvät liitteestä 1.

Ei-ammattilliset museot täydentävät ammatillisten museoiden

Lönnströmin taidemuseon Lönnström-kokoelmaan kuuluvia Oy Sytyttimen (myöhemmin OSY) valmistamia sekoitinhanoja 1960-luvulta.

PASI MÄKINEN, LÖNNSTRÖMIN TAIDEMUSEO.

kokoelmatehtävää. Niiden syntyhistoria on pitkälti samanlainen kuin ammatillisten museoiden. Eriytyminen alkaa vasta 1960-luvulta lähtien. Ei-ammattillisten museoiden kokoelmia maakunnassa hallitsee monien satakuntalaisten museoiden perustamisen aikaan alueen tärkein elinkeino: maatalous. Alueellisia eroja tuovat rannikon kalastukseen liittyvät kokoelmat sekä tietyille alueille ominaiset käsityöammatit. Joitain ei-ammattillisia erikoismuseoita maakunnassa on ja liittyvät suoraan kunkin alueen historiaan ja elinkeinoihin.

Ei-ammattillisten museoiden kokoelmien muodostumisesta enemmän liitteessä 2.

1.5.3. Kokoelmaorganisaatiot

Kokoelmatehtävää määrittää eniten kokoelmatyöhön käytettävissä olevat resurssit. Kokoelmien kartutusta ei voida suunnitelmallisesti toteuttaa, ellei kokoelmille ole riittäviä ja asianmukaisia tiloja. Myös kokoelmien hoitaminen vaatii tiloja sekä tarvikkeita. Suurin kokoelmiin vaikuttava resurssi on kuitenkin työvoima eli ne henkilöt, joiden työpanos kokoelmiin käytetään.

Satakunnan ammatillisesti hoidetuista museoista ainoastaan Porin taidemuseossa ja Satakunnan Museossa on kokoelma-amanuenssit, joiden pääasiallisena tehtävänä on kokoelmatyö. Muissa museoissa kokoelmatyötä tekevät museonjohtajat, intendentit ja amanuenssit muiden töidensä ohessa. Tosin yleensä töitä on jaoteltu siten, että päävastuu kokoelmatyöstä on jollakulla työntekijöistä, mutta yhdessäkään museossa kukaan työntekijä ei tee pelkästään kokoelmatyötä.

Kokoelmatehtävää määrittää eniten kokoelmatyöhön käytettävissä olevat resurssit.

Kokoelmia on hoitamassa konservaattoreita – joko esine-, tekstiili- tai rakennuskonservaattori – kolmessa kulttuurihistoriallisessa museossa. Maakunnan museoissa ei ole yhtään taidekonservaattoria.

Poliitikon museoharjoittelu kokoelmatyön merkeissä Rauman merimuseossa 25.8.2020. Kaupunginvaltuutettu Otso Huuska yhdessä pakkaamassa merenkulkijoiden tapaturmaensiavun opetusvälineenä ollutta puista lastaa varastoitavaksi. Ohjeita antaa kokoelma-amanuessi Mikko Aho.
ANNA MERONEN, RAUMAN MERIMUSEO.

2. Tallennus ja kartunta

2.1. Tallennustyön kohteet

Museon kokoelmatyön tavoitteena on tallentaa jälkiä ihmisten elämästä ja toiminnasta. Elämästä jääviä jälkiä ovat mm. esineet, taide, tavat, taidot, tieto, perinteet, muistot, muisti, tarinat jne.

Museoiden tallennustyön keinoja ovat:

- I Esineet (fyysiset objektit)
- II Taideteokset (fyysiset, digitaaliset, käsitteelliset)
- III Tallenteet (fyysiset, digitaaliset, esim. valokuvat ja av-tallenteet)
- IV Arkistoaineisto (yksilön tai yhteisön toiminnasta kertovat asiakirjat ym. aineistot)
- V Painotuotteet (fyysiset tai digitaaliset julkaisut kuten kirjat, lehdet, pienpainatteet)

Näitä kaikkia voidaan kutsua objekteiksi. Kukin objekti, fyysinen tai digitaalinen, kantaa mukanaan monikerroksista tietosisältöä ilmiöistä ja elämästä. Osa tietosisällöstä on saatavissa suoraan itse objektista (esimerkiksi valmistustekniikka tai asiakirjan sisältö), mutta suurin osa tiedosta on sellaista, joka liittyy objektiin tietoina, tarinoina ja muistoina (käyttäjät, käyttötavat tai käyttöpaikat). Niiden esiin saaminen museo-objektista riippuu siitä, mitä tietoja on otettu talteen sillä hetkellä, kun objekti on otettu vastaan.

Naisen alusasu Marelan
näyttelyssä.
NOORA JOKINEN, RAUMAN MUSEO.

Kokoelmaobjekteja esinevarastossa.
JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

Yksi objekti voi parhaimmillaan kertoa useista eri ilmiöistä, tapahtumista ja elämästä. Mutta vain jos sen mukana on tallennettu tieto näistä asioista. Kaikkiin objekteihin siis sisältyy ns. aineetonta kulttuuriperintöä eli tietoja, taitoja, tarinoita, perinteitä, menetelmiä, muistoja jne., jotka itse asiassa ovat yhtä oleellisia kuin itse objekti. Objekti on näiden asioiden ilmentymä. Museot tallentavat aineetonta kulttuuriperintöä (tai elävää perintöä) myös sellaisenaan, ilman fyysistä objektiä. Katso esimerkkejä museo-objekteista sekä museoiden tallentamasta aineettomasta kulttuuriperinnöstä liitteistä 3 ja 4.

2.2. Tallennusalueet ja tallennuksen painopisteet

2.2.1. Tallennusalueet

Kaikki museot tallentavat aineistoja omista lähtökohdistaan. Museoilla on omia tallennuksen painopisteitä ja kokoelmaprofileita, jotka selittyvät museoiden alueellisuudella, aihepiireillä, niiden historialla sekä resursseilla. Kaikki museot eivät siis tallenna kaikkea mahdollista, vaan valikoivat aineistonsa oman kokoelmatehtävänsä perusteella.

Maakunnan museoilla on myös oma tallennusalueensa, joka on yleensä maantieteellinen, mutta se voi olla myös temaattinen. Tallennusalueet voivat olla osin päällekkäisiä ja sen vuoksi museot tekevät yhteistyötä tallennuksessa ja keskustelevat keskenään tallennustyönsä periaatteista sekä yksittäisistä lahjoituksista tai hankinnoista.

Satakunnan museoiden tallennusalueet käyvät ilmi taulukosta liitteestä 5, johon on kerätty museoiden olemassa oleva aineisto.

2.2.2. Tallennuksen painopisteet maakunnan museoissa

Tallennuksen painopiste on se ilmiön osa-alue tai aineistotyyppi, jota museo painottaa, kun se kartuttaa omia kokoelmiaan. Tallennuksen painopistettä määrittävät museon olemassa olevat kokoelmat sekä museon tarkoitus. Siihen vaikuttavat myös se, millaiset mahdollisuudet museolla on ylipäänsä kartuttaa kokoelmiaan sekä säilyttää niitä. Usein museot määrittävätkin tallennuksen painopisteen sen kautta, mitä ne EIVÄT tallenna. Eli mitkä aineistot museot katsovat oman tallennusalueensa ulkopuolella tai mitä aineistoja museon kokoelmissa on jo riittävästi. Käytännössä siis tallennuksen painopiste tarkoittaa sitä valintaa, jota museot käyttävät kartuttaessaan kokoelmiaan. Maakunnan museoiden tallennuksen painopisteet näkyvät liitteestä 5.

2.2.3. Tallennussuunnitelma

Museoiden tallennustyötä ohjaa tallennussuunnitelma, josta käy ilmi museon tallennusalue, tallennuksen painopisteet sekä arvio siitä, mitkä aineistot ovat oleellisia ja kuvaavat parhaiten kunkin museon tallennustyön periaatteita ja tallennettavia ilmiöitä. Tallennussuunnitelmaa päivitetään sen mukaan, miten maailma muuttuu, ja mitkä ilmiöt nousevat keskeisiksi ja oleellisiksi.

Tallennussuunnitelma perustuu aina ajan ilmiöiden havainnointiin sekä museon kokoelmatyön painopisteisiin, mutta sitä määrittävät myös monet

Tallennuksen
painopiste tarkoittaa
sitä valintaa, jota
museot käyttävät
kartuttaessaan
kokoelmiaan.

muut tekijät. Satakunnan museoiden tallennussuunnitelmia ohjaa valtakunnallinen TAKO-verkosto (ks. sanasto) sekä nykydokumentoinnin tarve. Tällä hetkellä tallennussuunnitelmat ovat myös hyvin paljon sidoksissa museoiden näyttelytoimintaan: vaihtuvien näyttelyiden myötä tehdään yleensä myös aineiston tallennusta. Lisäksi tallennussuunnitelmia määrittää myös varsinaisesta kokoelmatyöstä riippumattomat tekijät, kuten puutteelliset varastotilat, hankintamäärärahojen puute sekä puutteelliset henkilöstöresurssit.

Tallennussuunnitelmassa ei tarvitse huomioida niitä aineistoja, joita joku muu tallentaa. Tällaisia ovat automaattisesti viranomaistoiminnasta jäävä aineisto (sairaalat, pelastuslaitos, maanmittaus ym.). Tallennussuunnitelmaan ei myöskään sisällytetä valtakunnallisten erikoismuseoiden tallennukseen kuuluvia aineistoja, ellei niillä ole erityistä merkitystä museon omaan tallennusalueeseen tai -aihepiiriin liittyen.

Tallennussuunnitelmassa voidaan myös rajata pois tiettyjä aineistoja, joita museo ei pysty tallentamaan tai joita sen kokoelmissa on jo riittävästi. Maakunnan museoiden kohdalla tällaisia aineistoja ovat esimerkiksi isokokoiset koneet tai todella kookkaat taideteokset (niitä voidaan tallentaa kyllä esimerkiksi dokumentoimalla tai käyntikohteina tai osana julkisia tiloja mutta ei varsinaisina museo-objekteina) ja ylipäänsä objektit, joita on kokonsa puolesta mahdotonta siirtää ja säilyttää. Maakunnan museot eivät myöskään enää tallenna vanhaa maatalousaineistoa (ks. luku 2.4.3.).

2.3. Tallennuskriteerit ja arvottaminen

Tallennuskriteerit ovat ne perusteet, joiden pohjalta arvioidaan aineiston sopivuutta museon kokoelmaan. Maakunnan museot noudattavat yhteisiä tallennuskriteereitä, mutta jokainen peilaa niitä omiin kokoelmiinsa, tallennusalueeseen sekä oman museonsa painopisteisiin. Näin ollen sama objekti voi saada eri museoissa erilaisia merkityksiä ja arvoja.

Huittisten museo tallentaa Risto Rytiin liittyvää aineistoa.
SATU RANTALA,
HUITTISTEN MUSEO.

Miika Nyysösen Värijaksot XV 1993–1994 akryyli kankaalle
Porin kaupungin taidekokoelma Itätuulen koulun portaikossa.
PORIN TAIDEMUSEO.

2.3.1. Tallennuskriteerit, taidemuseot

Taidekokoelman kartutuksessa sovelletaan seuraavia kriteerejä:

1. Taideteosten korkea taiteellinen laatu
 - a) Taiteilijan merkitys kuvataiteen kentällä
 - b) Teoksen suhteutuminen taiteilijan tuotantoon
2. Teos on merkittävä oman aikansa kuvataiteen/visuaalisen kulttuurin edustaja
 1. Teoksella on erityinen tarina
 2. Teos tuo kokoelman sisällöllisiin linjoihin tärkeän lisän tai sillä on suhde jo olemassa olevaan kokoelmaan
 3. Taidemuseoalan ammattilaisten subjektiivinen harkinta tai vastaanottopäätös
 4. Teos profiloituu kokoelmanmuodostusta suuntaan, johon kokoelmaa on tarkoitus kehittää

Esimerkkejä taidemuseoiden kokoelmissa olevista teoksista ja niiden tallennuskriteereistä liitteessä 3.

2.3.2. Taideteosten arvotus ja merkitysanalyysi

Taideteokset ovat monikerroksisia informaatio-objekteja, joiden merkitystä voidaan tarkastella ja arvottaa useista eri näkökulmista. Tyypillisesti teoksen merkitystä arvioitaessa sitä tarkastellaan samanaikaisesti useampia eri näkökulmia huomioiden:

1. Osana kokoelmanmuodostusta ja kartuntahistoriaa
(Esimerkiksi tietyn keräilijän tai toimielimen hankintapäätös, jolloin teos on todiste kyseisen tahon taidekäsitteestä ja suhteesta kuvataiteen kenttään)
2. Osana aikansa taiteen tai tietyn taidesuuntauksen kehitystä
(Esimerkiksi varhainen täysabstrakti teos)
3. Osana alueen tai ilmiön historiaa
(Esimerkiksi ns. Kankaanpään koloniaan kuuluvan taiteilijan teos)
4. Osana taiteilijan/taiteilijaryhmän tuotantoa
(Esimerkiksi taiteilijan tuotannossa keskeisen vaiheen/tyylin merkittävä teos)
5. Aiheen/tematiikan kautta
(Esimerkiksi teos käsittelee teollistumista ja sen vaikutusta ympäristöön)
6. Esimerkkinä tekniikasta tai mediumista
(Esimerkiksi tietty metallin työstämisen tekniikka)
7. Dokumentaationa menneestä näyttelystä
(Esimerkiksi museon oma näyttely tai gallerianäyttely, josta teos on hankittu)

Maakunnan museot
noudattavat yhteisiä
tallennuskriteereitä.

2.3.3. Tallennuskriteerit, kulttuurihistorialliset museot

Kokoelmien kartutuksessa käytetään seuraavia kriteereitä:

1. Objektiin tietosisältö. Objektiin täytyy olla merkittävä ilmiönsä tai aihepiirinsä edustaja. Lisäksi objektiin historian tulee olla mahdollisimman hyvin tiedossa. Esim. käyttäjät, käyttötavat, -paikat jne.
2. Alueellisuus ja aihe. Objektiin on annettava jotain oleellista tietoa museon toiminta-alueesta ja sen on liityttävä museon tallennusprofiiliin tai valtakunnalliseen tallennusvastuualueeseen. Kaikkea tiettyyn alueeseen liittyvää aineistoa ei tallenneta.
3. Käyttökelpoisuus. Museon on voitava hyödyntää kokoelmaobjekteja toiminnassaan, esimerkiksi näyttelyissä tai tutkimuksessa. Pääasiassa aineistoa on voitava esittää julkisesti. Kriteeri liittyy mm. kuvien laatuun, tiedostojen kokoon ja tiedostomuotoon.
4. Säilymisedellytykset. Aineisto, josta museo kykenee turvallisesti huolehtimaan ja turvaamaan objektiin säilymisen (esim. varastotilojen riittävyys, objektiin ja ihmisten turvallisuus).

Esimerkkejä museoiden kokoelmissa olevista objekteista ja niiden tallennuskriteereistä liitteessä 3.

2.3.4. Kulttuurihistoriallisten kokoelmien arvotus ja merkitysanalyysi

Arvoluokitus on kokoelmahallinnan työkalu, jonka käytön tavoitteena on parantaa kokoelmien laatua ja auttaa priorisoimaan konservointitoimenpiteitä tai digitointia. Luokituksessa kukin kokoelmaan kuuluva tai siihen liitettävä esine saa arvoluokkamerkinnän sen perusteella, kuinka merkittävä sen rooli museon kokoelmissa on. Luokitusta tehtäessä arvioidaan aina objektiin museaalista arvoa.

Luokituksessa voidaan käyttää merkitysanalyysimenetelmää (Häyhä & al.), jonka kriteerejä ovat mm. edustavuus, autenttisuus, historiallinen ja kulttuurinen merkitys, elämyksellinen ja kokemuksellinen merkitys, yhteisöllinen merkitys, ideaalitiila sekä hyödynnettävyys ja käytettävyys.

Maakunnan kulttuurihistoriallisten museoiden arvoluokitus voidaan esittää kolmiportaisena:

1. Ydinkokoelma. Museon tehtävän ja toiminta-ajatuksen kannalta keskeisin aineisto. Ydinkokoelman objektit täyttävät tallennuskriteerit. Ydinkokoelman tallentamiseen ja säilyttämiseen kohdennetaan eniten resursseja ja ne priorisoidaan esimerkiksi evakuointitilanteessa.
2. Peruskokoelma. Ne objektit, jotka eivät ole ydinkokoelmaa, mutta jotka kuuluvat museon tallennusprofiiliin. Objekteilla on esimerkiksi tietoarvoa valtakunnallisten ilmiöiden kuvaajana, mutta ei välttämättä erityistä paikallista merkitystä.
3. Kokoelmaan kuulumattomat. Museon kokoelmassa olevat objektit, joiden ei ole tarkoitus säilyä pysyvästi. Tähän luokkaan kuuluvia objekteja voidaan siirtää esimerkiksi käyttökokoelmaan (ks. sanasto) tai poistaa kokoelmasta kokonaan (ks. luku 4.4. Poistot).

Raumalainen pitsi kuuluu Rauman museon ydinkokoelmaan sekä valtakunnalliseen tallennusvastuualueeseen.
NOORA JOKINEN, RAUMAN MUSEO.

2.4. Tallennustyönjakoa ja rajapintoja

Museoiden kokoelmien tallennusalueet sekä tallennuksen painopisteet tunnustetaan paitsi omassa museossa myös muissa museoissa. Museot siis ovat tietoisia toistensa kokoelmista ja keskustelevat keskenään esimerkiksi lahjoitustilanteissa, jolloin tallennettava objekti päättyy siihen

kokoelmaan, johon se parhaiten soveltuu. Joissain tilanteissa jaottelu on itsestään selvä, mutta joskus tallennusalueet ja aihepiirit voivat olla osittain päällekkäisiä. Maakunnan museot ovatkin sopineet yhdessä tallennustyönjaosta ja määritelleet kokoelmiensa yhteisiä rajapintoja. Maakunnan museoiden kokoelmat muodostavat kokonaisuuden, jonka sisälle mahtuu koko maakunnan kulttuuriperintö ja taide siten, että kaikkien museoiden ei tarvitse tallentaa kaikkea. Museot myös pohtivat yhdessä sitä, jääkö joku oleellinen asia tallennuksen ulkopuolelle ja mikäli näin on, miten sen tallentaminen saadaan hoidetuksi.

Maakunnan museoiden kokoelmat muodostavat kokonaisuuden, jonka sisälle mahtuu koko maakunnan kulttuuriperintö ja taide.

2.4.1. Maakunnan taidemuseoiden tallennustyönjako

1. Ajallinen jako

Satakuntalaista taidetta 1900-luvun alkupuolelta lähtien on tallennettu erityisesti Emil Cedercreutzin museon, Rauman taidemuseon sekä kulttuurihistoriallisten museoiden kokoelmiin. Porin taidemuseon hallinnoimaa Porin kaupungin taidekokoelmaa on kartutettu aktiivisesti pääasiassa maakunnan alueen taiteella 1950-luvun lopulta lähtien. 1960-luvulta alkaen Kankaanpään kaupunginmuseon kokoelmiin on kartutettu lähinnä Kankaanpään taidekouluun liittyneiden taiteilijoiden tuotantoa.

Lönströmin taidemuseon kokoelmiin on hankittu 1970–80-lukujen taidetta Satakunnasta.

2. Temaattinen jako

Satakunnan keskeisten kuvataiteen kentän toimijoiden toimintaa tallennetaan alueen museoihin seuraavasti:

- Kankaanpään taidekoulun toiminta: Kankaanpään taideyhdistys hankkii jokaisesta lopputyönäyttelystä teoksen Kankaanpään kaupunginmuseon kokoelmaan. Lisäksi kaupunginmuseo haastattelee 1. vuoden kevätlukukauden opiskelijat. Porin taidemuseo saattaa hankkia taidekoulusta valmistuneiden teoksia esimerkiksi gallerianäyttelyistä.
- Taidekoulun opiskelijoiden järjestämiä tapahtumia (esim. performanssit) tallennetaan soveltuvin osin yhteistyössä taiteilijoiden kanssa. Lisäksi Kankaanpään kaupunginmuseo on dokumentoinut ns. Kankaanpään kolonian toimintaa.
- Taiteilijaseurat ja taideyhdistykset: Alueen taidemuseot säilyttävät toimintansa lopettaneiden yhdistysten arkistoja tai yhä toiminnassa olevien yhdistysten arkistojen vanhempia osia, sekä osin myös taidekokoelmia. Rauman taidemuseossa on Rauman taideyhdistyksen ja Rauman taiteilijaseuran arkistoja sekä Rauman taideyhdistyksen kokoelma. Porin taidemuseossa on taiteilijaseura NYTE ry:n, Porin Työväen Kuvataiteen Ystävien, Porin taidemuseon kannatusyhdistyksen ja Porin Saskioiden arkistoja. Satakunnan Museossa on Porin Taide- ja Taideteollisuusyhdistyksen arkisto ja kokoelma.
- Performanssitaide: Upottajat-performanssiryhmän toimintaa on dokumentoitu Rauman taidemuseoon. T.E.H.D.A.S. ry:n performanssitapahtumat ja taiteilijaseura NYTE:n varhaiset performanssit on dokumentoitu kattavasti taiteilijaseurojen toimesta ja aineistoja säilytetään Porin taidemuseossa.
- Mediataide: Satakunnan alueella mediataiteen tallennus painottuu Porin taidemuseoon ja Porin kaupungin taidekokoelmaan.
- Taiteilijoiden toiminta: Porin taidemuseo kartuttaa aktiivisesti Porin kaupungin taidekokoelmaa ja teoksia hankitaan säännöllisesti alueen

taiteilijoilta. Emil Cedercreutzin museo ja Rauman taidemuseo jatkavat alueen kuvataiteen tallentamista kokoelmapolitiikkojensa mukaisesti.

2.4.2. Maakunnan kulttuurihistoriallisten museoiden tallennustyönjako

1. Alueellinen jako

Pääsääntöisesti ne kunnat, joissa on oma ammatillinen museo, hoitavat oman alueensa tallentamisen. Satakunnan Museon tallennusalueena on koko maakunta, jolloin sillä on rajapintoja kaikkien museoiden kanssa. Pääasiassa kuitenkin ne lahjoitukset, joilla on merkitystä nimenomaan jonkin alueen kulttuuriperinnössä, ohjataan sen alueen museoon.

Myös maakunnan ei-amatilliset museot tallentavat oman alueensa kulttuuriperintöä. Museoiden verkosto maakunnassa on alueellisesti hyvin kattava eikä alueellista katvetta ole.

2. Temaattinen jako

Museoilla on alueellisuuden lisäksi myös temaattisia painopisteitä, jotka ohjaavat niiden tallennusta ja luovat museoiden välille yhteisiä rajapintoja. Maakunnan museoille yhteisiä teemoja ovat esimerkiksi Satakunnan saaristolaiskulttuuri (Rauman museo, Rauman merimuseo, Satakunnan Museo), Kokemäenjokeen ja jokilaaksoon liittyvä tallennus (Huittisten museo, Emil Cedercreutzin museo, Satakunnan Museo) sekä satamiin liittyvä tallennus (Rauman merimuseo, Satakunnan Museo). Myös satakuntalaiset merkkihenkilöt ovat sellaisia, jotka voivat kuulua usean museon tallennusalueeseen.

Temaattiseen painopisteeseen vaikuttaa museon aihepiiri sekä olemassa olevat kokoelmat. Tietyt aineistot voidaan ohjata tiettyihin museoihin riippumatta kunta- tai edes maakuntarajoista. Tällaisia ovat esimerkiksi Risto Rytiin liittyvä aineisto (Huittisten museo), merimiehiin ja merimieskoulutukseen liittyvä aineisto (Rauman merimuseo), Emil

Cedercreutziin liittyvä aineisto (Emil Cedercreutzin museo), vaikkakin ne periaatteessa voisivat sopia muihinkin museoihin. Temaattisten rajapintojen olemassaolo tiedostetaan ja niistä keskustellaan. Tarvittaessa voidaan toteuttaa yhteisiä tallennushankkeita ja tehdä tarkempaa jaottelua teeman sisällä.

Arkeologisia kokoelmia on tallennettu Satakunnan Museoon sekä Rauman museoon. Maalöydöt ohjataan nykyään aina ensisijaisesti Kansallismuseoon. Osa kokoelmista saattaa palautua maakuntaan tallennettavaksi. Tällaiset objektit käsitellään kuten muutkin objektit museoiden omien kokoelmapoliittisten ohjelmien mukaisesti eikä niitä siis automaattisesti tallenneta.

Arkeologisia kokoelmia Satakunnan Museossa.
JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

Onni museoon oli TAKO-verkoston nykydokutempaus, joka toteutettiin samaan aikaan eri puolilla Suomea. Porissa Satakunnan Museo haastatteli ihmisiä onnesta ja onnellisuudesta.

TIMO NORDLUND, SATAKUNNAN MUSEO.

2.4.3. Yhteisiä tallennushankkeita ja kysymyksiä

Koko maakuntaa koskevat ja erityisesti Satakunnalle merkittävät ilmiöt pyritään huomioimaan nykyistä paremmin ja tietoisemmin yhdessä. Ilmiöitä voidaan pohtia ja tallentaa yhteisinä dokumentointihankkeina. Nämä ilmiöt ovat pääasiassa nykydokumentointia, joten ne peilataan TAKO-tallennustyönjaon kautta. Ensisijaisesti siis pyritään ottamaan huomioon ne ilmiöt, jotka ovat täydellisessä katveessa sekä maakunnan että valtakunnan tasolla. Tällaisia ovat esimerkiksi Satakunnan elintarviketeollisuus (ks. maatalous seuraavasta kappaleesta), robotiikka, tekoäly, peliteollisuus ja ydinvoima.

Tallennustyön kysymysmerkkejä on tällä hetkellä esimerkiksi maatalouden tallentamisessa. Maatalous on merkittävä osa Satakuntaa, mutta nykyinen maatalous ei ole enää alueellisesti eriytynyttä eivätkä maakunnan museot ole tallentaneet sitä. Vanhaa maatalousaineistoa kaikissa museoissa on jo runsaasti, joten sitä ei pääsääntöisesti oteta vastaan. Uudempi maatalous katsotaan valtakunnallisen keskusmuseon asiaksi. On kuitenkin pohdittava, onko maataloudessa sellaisia maakunnallisia erityispiirteitä, joita maakunnan museoiden täytyisi yhdessä tallentaa, esimerkiksi maatalouden ympärille Satakuntaan rakentunut vahva elintarviketeollisuus ja sen myötä robotiikka.

Lisäksi nykydokumentoinnissa on otettava huomioon myös ne maakunnan alueet, joissa ei ole ammatillisesti hoidettua museota. Vaikka ei-ammattillisten museoiden verkosto kattaakin koko maakunnan, on näiden museoiden tallennustyö paikoitellen pysähtynyt eikä niissä ole mahdollisuuksia tehdä nykydokumentointia. Taidemuseoiden puolella ei joka tapauksessa ole samanlaista paikallismuseoverkostoa kuin kulttuurihistoriallisella puolella. Onkin pohdittava sitä, onko maakunnassa sellaisia taiteen tekijöitä tai toimintaa, jota kukaan ei tällä hetkellä tallenna. Nykytekijöiden tallentaminen on joka tapauksessa pitkälti Porin taidemuseon varassa.

Taidemuseoiden puolella on pohdittava myös projektiluontoisten ja yhteisöllisten taidemuotojen dokumentointia, kuten RaumArs, Kulttuurikollektiivi Kukoistus, Käsitekesä Kokemäellä ja Leineperin Metallitaideviikot. Lisäksi performanssitaiteen tallennus ei kata alueella toimivia yksittäisiä taiteilijoita. Jätetäänkö näiden dokumentointi niiden itsensä varaan ja mikä on näiden arkistojen tulevaisuus?

3. Kokoelmien hallinta

3.1. Kokoelmiin liittäminen

3.1.1. Tallentamisen tavat

Museot kartuttavat kokoelmiaan lahjoituksilla, ostoilla ja talletuksilla.

Maakunnan kokoelmia kartutetaan ottamalla vastaan lahjoituksia sekä tekemällä hankintoja. Hankintamäärärahat ovat rajalliset, mistä johtuen kokoelmien aktiivinen kartutus on hyvin maltillista. Lahjoituksia otetaan vastaan, mikäli ne sopivat kyseisen kokoelman profiiliin, ja joissakin tapauksissa lahjoittaja voidaan ohjata toiseen museoon, mikäli tarjottu objekti sopii paremmin sen profiiliin. Nykyisin museot pyrkivät entistä enemmän aktiiviseen kartuttamiseen. Tällöin museo määrittelee itse tallennuksen kohteen ja määrittää alusta asti tallennettavan ilmiön. Oman rajoitteensa asettaa varastotilanne, joka on lähes kaikissa maakunnan museoissa heikko.

Kaupunkien taidekokoelmia kartutetaan osassa alueen museoita aktiivisesti tekemällä kokoelmien linjoja täydentäviä ja virastosijoitustoimintaan soveltuvia hankintoja. Lisäksi taidekokoelmat karttuvat myös passiivisesti mm. lahjoitusten ja kaupunginjohtajien ja kaupunginvaltuuston puheenjohtajien muotokuvien myötä. Taidekokoelmat karttuvat myös kiinteiden julkisten teoshankintojen (mm. prosentitaide ja ulkoveistokset) myötä.

Koordinaatistopallo.
JENNIKA VATAJA, RAUMAN MERIMUSEO.

Mikäli museon oma kokoelmapolitiikka niin määrittelee, on museon mahdollista ottaa vastaan deponointeja muilta museoilta, yhdistyksiltä, säätiöiltä tai yksityishenkilöiltä. Deponoinnista laaditaan sopimus, jossa eritellään mm. säilyttävän museon oikeudet ja vastuut, korvausvelvollisuudet ja sopimuksen kesto.

Toimintatavat lahjoitustilanteessa vaihtelevat kunkin museon oman kokoelmapoliittisen ohjelman mukaisesti. Yhtenäiset ohjeet museo-objektin lahjoittajalle löytyvät liitteestä 6.

3.1.2. Tallennuksen prosessit

Kokoelmatyön suurimmat resurssit käytetään siinä vaiheessa, kun objekti liitetään kokoelmaan. Kokoelmiin liittäminen vaatii aikaa, henkilökunnan työpanosta ja asiantuntemusta. Lisäksi objektin säilyttäminen edellyttää resursseja.

Museoiden menetelmät kokoelmiin liitettävien objektien suhteen vaihtelevat hieman, mutta periaatteessa kaikkialla kokoelmiin liittäminen on melko samanlainen, useammasta eri vaiheesta koostuva kokonaisuus.

Tallennus- ja hankintapäätös

Hankintapäätöksen tekee museon kokoelmista vastaava henkilö, museonjohtaja, kokoelmatyöryhmä tai museon omistajataho. Päätös perustuu museon kokoelmaohjelmaan ja sen tekeminen vaatii tutkimustyötä, jossa selvitetään lahjoitettavan objektin merkitys ja tietoarvo, sen sopiminen museon kokoelmaprofiiliin, sen taustatiedot sekä merkitys kokoelmalle. Merkitys voidaan määrittää merkitysanalyysin avulla (ks. luku 2.3. Tallennuskriteerit ja arvottaminen).

Ohjeet museo-objektin lahjoittajalle löytyvät liitteestä 6.

Reiman vaatetustehtaan toiminta ja tuotteet kuuluvat Kankaanpään kaupunginmuseon tallennusvastuualueisiin. Yritys lahjoitti v. 2015 taidekokoelmansa Kankaanpään kaupungille. Kuvassa teosten huoltoa kokoelmaa vastaanotettaessa.

KANKAANPÄÄN KAUPUNGINMUSEO.

Objektin nimeäminen ja numerointi

Hankintahetkellä objektin myyjän/lahjoittajan hallussa oleva objektiin liittyvä tieto kirjataan tarkasti. Nämä tiedot ovat ainutkertaisia ja juuri kyseiseen objektiin liittyviä, jolloin ne ovat korvaamaton osa objektin historiaa ja sen tietosisältöä. Objekti numeroidaan tai sille annetaan muu uniikki tunniste, jonka avulla se voidaan erottaa muista objekteista. Tunniste voi koostua kokoelman (tai museon) tunnuksesta sekä numeroista (päänumero ja mahdolliset alanumerot) sekä numeron tarkenteista. Jokaisella museolla on oma tapansa tunnisteiden muodostamisessa. Tunniste merkitään myös itse objektiin pysyvästi.

Tunnisteen tarkoituksena on pystyä yhdistämään objekti tulevaisuudessakin sen mukana saatuihin tietoihin ja mahdollisiin dokumentteihin. Objektin vastaanoton yhteydessä saatavat tiedot ovat ensisijaisen tärkeitä objektin merkityksen ja myöhemmän tutkimuksen ja käytön kannalta.

Museo-objektin perustutkimus.
JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

Varastointi/säilyttäminen

Kokoelmiin liitettävän objektin säilytyspaikka selvitetään jo ennen hankintapäätöstä. Ennen varastointia objekti tarkistetaan ja puhdistetaan. Tarvittaessa se siirretään karanteenitilaan, jolloin varmistetaan, ettei siinä ole tuholaisia, hometta, kosteutta, haihtuvia aineita tai muuta sellaista, joka voisi olla vaaraksi muulle museon kokoelmalle. Kun objekti on puhdistettu ja todettu turvalliseksi, se pakataan sille soveltuvalla tavalla (ks. luku 4.1. Säilytys ja ylläpito) ja varastoidaan ennalta katsottuun paikkaan. Varastoituvia objekteja ja niiden säilytysolosuhteita tarkkaillaan säännöllisesti.

Museoiden riittämättömät karanteenitilat tai huonot mahdollisuudet tuholaiistorjuntaan rajoittavat museoiden mahdollisuuksia kartuttaa kokoelmiaan siinä missä puutteelliset varastotilatkin.

Museo-objektia kuvataan perustutkimuksen yhteydessä.
JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

3.2. Kokoelmatutkimus ja digitointi

3.2.1. Perustutkimuksen tavat

Kokoelmatutkimus pitää sisällään kokoelmaan liitettyjen objektien luetteloinnin tietokantaan sekä luetteloinnin yhteydessä tehtävän perustutkimuksen. Kokoelmatutkimuksessa tuotettu tieto on lähteistettyä ja se tuotetaan kontrolloituja sanastoja hyödyntäen standardisoituun muotoon. Tällöin kokoelmaobjekteihin liittyvä tieto on yhteismitallista kansallisissa ja kansainvälisissä tietojärjestelmissä kuten finna.fi-palvelussa, Kansallisessa pitkäaikaissäilytyspalvelussa (PAS) ja europeana.eu-palvelussa (ks. termien selitykset sanastosta), ja sen muuttaminen muille kielille on helpompaa. Kokoelmatutkimus on asiantuntijatyötä, joka edellyttää perehtyneisyyttä museon toimialaan sekä museoalan standardeihin ja sanastoihin.

Kankaanpään kaupunginmuseon valokuvakokoelmasta haetaan kuvitusta tilusselvitykseen. Aineistojen käyttäminen edellyttää museon henkilökunnalta kokoelmien tuntemusta sekä ammattitaitoa.
KANKAANPÄÄN
KAUPUNGINMUSEO.

Perustutkimuksen tärkeimpänä lähteenä on itse objekti ja lahjoittajan tai myyjän antamat tiedot, jotka kertovat objektin provenienssista eli omistushistoriasta sekä kulttuurihistoriallisten objektien osalta käytöstä ja käyttäjistä. Objektista kirjataan tietokantaan mm. materiaalit, mitat, valmistaja/tekijä, ajoitus kunto sekä tarvittaessa käyttötavat ja käyttäjät. Kirjattavat tiedot vaihtelevat itse objektin mukaan. Objektien suositeltavat minimitiedot on kerrottu Museoviraston julkaisemissa luettelointiohjeissa (Museoiden luettelointiohje. Esine 2014; Museoiden luettelointiohje. Taideteos 2014).

Luovuttajan antamat tiedot kirjataan kokoelmatietokannan lisäksi objektin luovutus sopimukseen tai diaariin.

Perustutkimuksen apuna käytetään kirjallisuutta (kuten tutkimukset ja lehtileikkeet), haastatteluja ja arkistolähteitä. Asiasanoitus edellyttää

perehtyneisyyttä objektin edustamaan aikakauteen sekä luonnontieteelliseen, kulttuuri- tai taidehistorialliseen kontekstiin. Objektin sijaintipaikka kirjataan aina kuvailutietojen yhteyteen. Taideteoksista kirjataan lisäksi näyttelyhistoria ja maininnat kirjallisuudessa sekä arvonmääritykset, eli näyttelylainoja varten annetut vakuutusarvot. Teoksen kehyksen tai jalustan mitat, materiaalit ja kunto kirjataan kokoelmatietokantaan ja mahdollinen ripustus- tai asennointiohje liitetään teostietojen yhteyteen. Objekti dokumentoidaan valokuvaamalla ja kuva metatietoineen liitetään kokoelmatietokantaan.

Työnkulun sujuvoittamiseksi esimerkiksi suurten kartuntaerien ollessa kyseessä voidaan tehdä ensin tunnistusluettelo, jonka yhteydessä objektille kirjataan inventaarionumero ja merkitään ylös suppeat tiedot kuten valmistaja/tekijä, ajoitus, mitat ja materiaalit. Laajemmassa tutkimusluetteloinnissa suoritetaan aiheen kuvailu, tehdään kunnan määräytyä ja kirjataan ylös muut yksityiskohtaisemmat tiedot.

3.2.2. Perustutkimuksen sanastot ja ohjeistukset

Kokoelmaobjektien kuvailussa on tärkeää hyödyntää kontrolloituja sanastoja ja ontologioita, koska tällöin tiedonhaku on tehtävissä yhtenäisin termein. Objektien asiasanoituksessa hyödynnetään Finto-palvelun ontologioita. Fintoon sisältyvät yleisimmin käytetyt Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA), Museoalan ontologia (MAO) sekä taideteosten kuvailussa käytettävä Iconclass. Kokoelmaesineiden luokittelussa voidaan hyödyntää Kulttuuriaineiston luokitusta. Muussa luettelointityössä hyödynnetään museoiden luettelointiohjeissa määritellyjä termilistoja, kokoelmatietokannan termilistoja tai muita museoiden toimintakenttään erikoistuneita sanastoja.

Kulttuurihistoriallisissa museoissa käytetään yleisesti Museoviraston ja Museo 2015-hankkeen tuottamaan Museoiden luettelointiohjetta. Se on objektikeskeinen eikä anna ohjeistusta ilmiöiden tallentamiseen. Taideteosten perustutkimuksessa hyödynnetään Valtion taidemuseon Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet (KEHYS) tuottamaa Taideteosten luettelointiohjetta

Kokoelmatietojen hallinta on yksi museoiden suurimmista haasteista.

(2010). Lisäksi hyödynnetään Museoviraston ja Museo 2015 -hankkeen tuottamaa Museoiden luettelointiohje Taideteos -ohjetta (2014), jossa tosin viitataan luetteloinnin sisältökysymysten osalta Taideteosten luettelointiohjeeseen (2010).

3.3. Kokoelmatietojen hallinta

Kokoelmatietojen hallinta on yksi museoiden suurimmista haasteista. Valtava tietomäärä edellyttää järjestelmällistä säilytystä sekä erilaisia hakumenetelmiä. Museoilla on käytössään diaarikirjoja ja pääkirjoja, joihin kokoelmatiedot alun perin pääasiassa tallennettiin. Hakuja varten kehitettiin erilaisia teeman tai aiheen mukaisia kortistoja ja hakemistoja. Nämä ovat käytössä edelleen. 1990-luvulta lähtien käytössä on ollut erilaisia sähköisiä tietokantoja.

Tällä hetkellä museot käyttävät pääosin web-pohjaisia kokoelmahallintajärjestelmiä. Kestää kuitenkin vuosia tai vuosikymmeniä ennen kuin kaikki museoiden aineistot on siirretty kokoelmahallintajärjestelmiin. Sen vuoksi tiedon hallinta museoissa

Satakunnan Museon esinekortisto.
JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

on pirstaleista ja tietoa on monissa eri paikoissa ja monilla eri tavoilla. Kokoelmien tutkiminen vaatii useiden eri menetelmien käyttöä ja tiedon hakemista eri paikoista.

Kokoelmahallintajärjestelmät eivät myöskään ole ikuisia. Järjestelmän odotettavissa oleva käyttöikä on noin kymmenen vuotta. Museoiden kokoelmat sisältävät kymmeniä ja satojatuhansia tietueita ja näin valtavan tietomäärän siirtäminen järjestelmästä toiseen on aina työläs prosessi.

4. Kokoelmien käsittely ja käyttö

4.1. Säilytys ja ylläpito

4.1.1. Säilytystilat

Oleellisin tekijä museokokoelmissa on niiden säilyttäminen. Museokokoelmassa olevat objektit on tarkoitettu saadaan säilymään periaatteessa ikuisesti. Tämä asettaa suuria vaatimuksia säilytysolosuhteille sekä objektien käsittelylle. Valo, lämpötilan vaihtelut ja kosteus ovat museokokoelman kannalta kaikkein tuhoisimpia. Sen vuoksi objektit pyritään suojamaan ja säilyttämään tiloissa, joiden olosuhteita, mm. valon määrää, ilman lämpötilaa ja kosteutta voidaan säädellä ja joissa niitä tarvitsee käsitellä mahdollisimman vähän.

Tarkoituksenmukaiset kokoelmavarastot ovat riittävän suuret ja muunneltavat, jotta kokoelmien suojaaminen ja käsittely on mahdollista toteuttaa turvallisesti. Täydet varastot vaarantavat kokoelmien lisäksi myös työntekijät. Eri materiaalit vaativat erilaisia olosuhteita ja käsittelymenetelmiä. Ihanteellisin tilanne olisi, mikäli eri materiaaleille olisi eri säilytystilat. Tämä ei kuitenkaan yleensä ole mahdollista ja museot joutuvatkin tasapainoilemaan saavuttaakseen optimaaliset olosuhteet kaikille kokoelmilleen.

Satakunnan Museon kokoelmavarasto.
JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

Tallennustyö ylipäänsä on aina tasapainoilua säilyttämisen ja esittämisen välillä. Näytteillä pitäminen vaikuttaa aina objektiin ja paikoitellen joudutaan pohtimaan sitä, onko tärkeämpää saada objekti säilymään myös tuleville sukupolville vai pitää sitä esillä nykyisille ihmisille. Taidekokoelmien erityispiirteenä on se, että jotkut teokset on alun perin tarkoitettu pidettäväksi esillä pitkäaikaisesti tai pysyvästi, esimerkiksi silloin kun ne ovat osa jotain julkista tilaa.

Satakunnan museoilla on pääosin riittämättömät varastotilat. Ahtaus vaivaa kaikkia, kokoelmien käsittely on vaikeaa, vaarallista ja olosuhteet ovat monin paikoin huonot. Osalla museoista varastotilanne on jopa kriittinen ja kokoelmien säilyminen on vaarantunut.

Satakunnan Museon pienesinevarasto.
JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

Tekstiilirullia varastossa.
SATU TENHONEN, EMIL CEDERCREUTZIN MUSEO.

4.1.2. Säilytysmateriaalit ja suojaaminen

Objektien käsittely pyritään pitämään mahdollisimman vähäisenä. Niitä kosketaan ja siirretään ainoastaan silloin, kun se on tutkimuksen, näyttelyn tai muun käytön kannalta välttämätöntä. Säilytyksen aikana objekteja voidaan suojata esimerkiksi kankailla tai silkkipaperilla tai ne säilytetään suljetuissa laatikoissa, mikäli se on mahdollista. Suojaaminen vaihtelee aina objektin ja sen materiaalin mukaan.

Suojaamiseen käytettävät materiaalit tulee valita tarkkaan, sillä niissä voi olla kemikaaleja, jotka ovat vahingollisia tietyille materiaaleille tai ne voivat itse kuluja yllättävän nopeasti ja muuttua vahingolliseksi objekteille. Myös itse säilytystilojen, mahdollisten hyllyjen, kaappien yms. on oltava materiaaleiltaan sellaisia, että ne eivät vahingoita objekteja. Esimerkiksi tuoreessa puussa on erilaisia kemikaaleja, jotka voivat reagoida muiden materiaalien kanssa.

4.1.3. Digitaalisen aineiston säilyttäminen

Satakunnan alueen kunnalliset museot säilyttävät kokoelmiin liittyviä digitaalisia tietoja kaupunkien palvelimilla, jotka ovat nauhavarmistettuja. Yksityisissä museoissa tiedostoja säilytetään ulkoisilla palvelimilla tai verkkolevyillä, joita varmistetaan ulkoisille kiintolevyille. Museoissa on sekä digitoinnin tuloksena syntyneitä kokoelma- ja arkistoaineistoa että digioriginaaliaineistoa sekä kulttuuriympäristöön liittyvää paikkatietoaineistoa. Tietoa säilytetään teksti-, kuva-, ääni- ja videotiedostoina sekä kulttuuriympäristötietokantojen paikkatietoina. Alkujaan digitaalisen aineiston kohdalla tietoturvalliseen ja varmistettuun säilytystilaan panostetaan erityisesti, koska aineistoa ei ole olemassa muissa muodoissa. Mikäli kunnalliseen sivistystoimeen kuuluvat museot säilyttävät arkistolaitoksen pysyvästi säilytettäväksi määräämiä asiakirjoja vain digitaalisessa muodossa, tulee käytettävän tietojärjestelmän olla SÄHKE2-sertifioitu.

Museoissa säilytetään erilaista digitaalista aineistoa. Myös analoginen aineisto, kuten fyysiset kokoelmat, pyritään digitoimaan jotta niiden käytettävyys ja säilyminen paranee.

JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

Digitaalista tietoa säilytetään museoissa teksti-, kuva-, ääni- ja videotiedostoina sekä kulttuuriympäristötietokantojen paikkatietoina.

Kokoelma- ja arkistoaineistojen tiedostomuodoissa huomioidaan Kansallisten pitkäaikaissäilytyspalveluiden määräykset säilytys- ja siirtokelpoisista tiedostomuodoista (<http://digitalpreservation.fi/specifications>). Ensisijaisesti suositetaan säilytuskelpoisia tiedostomuotoja, koska niiden arvioidaan olevan käyttökelpoisia vielä pitkään. Siirtokelpoiset tiedostomuodot muunnetaan säilytuskelpoiseen muotoon, kun aineistoa siirretään pitkäaikaissäilytykseen. Museot vastaavat itse tiedostomuunnoksista, mikäli aineistot eivät ole säilytys- tai siirtokelpoisessa muodossa ennen pitkäaikaissäilytyspalveluun siirtämistä. Taidekokoelmiin kuuluva mediataide muodostaa tiedostomuotojen suhteen poikkeuksen: teokset säilytetään taiteilijan toivomassa tiedostomuodossa ja tiedostomuotojen muunnoksia tehdään ensisijaisesti taiteilijan luvalla ja teoksen alkuperäistä estetiikkaa ja esitystapaa kunnioittaen.

Tiedostojen siirtäminen pitkäaikaissäilytykseen edellyttää sopimuksen laatimista CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy:n kanssa sekä kuvailevan, teknisen ja tiedostokohtaisen teknisen metatiedon ja tapahtumahistorian tuottamista ja paketoitua yhdeksi kokonaisuudeksi. Kuvaileva metatieto tarkoittaa esimerkiksi objektista kertovaa luettelointitietoa, joka on kirjattu kokoelmatietokantaan. Tekniset metatiedot kertovat tiedoston laadusta ja ne sisältyvät yleensä tiedoston omiin metatietoihin. Teknisiin metatietoihin sisältyvä eheystieto on tärkeää tallentaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja se säilytetään tiedoston ulkopuolella. Eheystieto lasketaan tiivistealgoritmeilla. Tapahtumahistoria kertoo tiedoston syntyhistoriasta sisältäen esimerkiksi skannerin merkin, mallin, asetukset sekä digitoinnin vaiheet. Tapahtumahistoria tallennetaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, koska sen todentaminen jälkikäteen saattaa olla vaikeaa tai mahdotonta. Luovuttaja hallitsee pitkäaikaissäilytyspalveluun siirrettyä aineistoa myös PAS-siirron jälkeen. Ainoastaan luovuttajalla on oikeus palveluun siirrettyihin aineistoihin.

Konservointia.
JENNI RANTALAINEN, SATAKUNNAN MUSEO.

4.2. Konservointi

Konservoinnilla tarkoitetaan materiaalisen kulttuuriperintömme säilyttämisen menetelmiä, joilla turvataan esineiden, rakennusten ja taiteen arvojen säilyminen ja välittyminen jälkipolville. Konservoinnin prosessi sisältää kohteiden tutkimuksen, dokumentoinnin, ennaltaehkäisevät ja varsinaiset konservointitoimenpiteet, joilla varmistetaan kohteen fyysinen säilyminen (Pohjoismainen konservaattoriiliitto: Tutustu konservointiin). Museoissa toteutetaan ennaltaehkäisevää konservointia, jota tekevät kaikki museon työntekijät, sekä käytännön konservointia, joka on aina konservaattorin tekemää.

Kaikissa maakunnan museoissa kokoelmien hoidon tavoitetaso on ennaltaehkäisevä konservointi. Ennaltaehkäisevän konservoinnin menetelmillä estetään ja hidastetaan kohteiden materiaalien vahingoittumista ilman

kohteeseen kajoavaa käytännön konservointia. Nämä menetelmät muodostuvat toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että kohteita näytetään, käsitellään, säilytetään ja ylläpidetään kestävästi siten, että ne eivät vaurioidu. Käytännön konservointi on kohteiden käsittelyä tavalla, joka vaikuttaa niiden rakenteeseen ja materiaaleihin, joko poistamalla niistä jotain haitallista tai lisäämällä jotain, joka auttaa materiaaleja tai kohteen rakennetta säilymään; kuten puhdistaminen ja tukeminen, vaurioiden laajenemisen estäminen ja vauriokohtien korjaaminen tai kemiallinen suojaaminen (Pohjoismainen konservaattoriiliitto: Tutustu konservointiin).

Käytännön konservointia tehdään pääasiassa näyttelyprojektien yhteydessä tarvittaville objekteille ja vain välttämätön määrä. Ideaalitalanne on, että käytännön konservointia jouduttaisiin tekemään mahdollisimman vähän. Vanhojen kokoelmien osalta konservointia voidaan jossain määrin tehdä myös esineryhmittäin, mutta tällöinkin vain tarvittava määrä. Käytännön konservoinnin osalta maakunnan museoissa joudutaan osittain turvautumaan ostopalveluihin, sillä kaikissa museoissa ei ole konservaattoria eikä missään maakunnan museossa ole esimerkiksi taide- tai paperikonservaattoria.

4.3. Kokoelmien dokumentointi ja inventointi

Kokoelmissa olevat objektit dokumentoidaan ensisijaisesti silloin kun ne liitetään osaksi kokoelmaa (ks. luku 3.2.). Mikäli objektin kunnossa tai sijainnissa tapahtuu muutoksia, ne kirjataan kokoelmahallintajärjestelmään.

Kokoelmiin liittämisen yhteydessä tehtävän perustutkimuksen lisäksi kokoelmaobjektia voidaan tutkia tarkemmin eri tilanteissa. Tutkimuksen tiedot luonnollisesti kirjataan objektin tietoihin kokoelmahallintajärjestelmään. Käytännössä tämänkaltaista dokumentointia tapahtuu esimerkiksi näyttelyiden yhteydessä tehtävän tutkimuksen tuloksena tai jonkun ulkopuolisen tahon tutkimushankkeissa. Museoilla on harvoin resursseja tehdä varsinaista kokoelmatutkimusta.

Kokoelmien inventointi tarkoittaa museon hallinnassa olevan aineiston tarkistamista ja listaamista. Inventoinnin yhteydessä voidaan tehdä myös esim. tarkistusmittauksia tai kuntokartoituksia. Kun inventointia toteutetaan määräajoin, puhutaan määräaikaainventoinnista.

Maakunnan taidekokoelmissa määräaikaainventointeja tehdään kunnallisissa kokoelmissa julkisiin tiloihin sijoitetuille teoksille. Varastossa säilytettävälle teoksille ei pääsääntöisesti tehdä määräaikaainventointeja. Niiden kunto- ja inventointitietoja tarkistetaan näyttelyripustusten ja -lainojen yhteydessä. Uudet kirjallisuusmaininnat ja näyttelylainatiedot sekä teosten sijaintipaikkojen muutokset päivitetään kokoelmahallintajärjestelmään.

Kulttuurihistoriallisissa museoissa ei juuri tehdä säännöllisiä määräaikaainventointeja. Inventoinnit tapahtuvat yleensä kokoelmien siirtojen ja näyttelyiden yhteydessä. Joskus voidaan toteuttaa esimerkiksi tietyn esinetyypin inventointi näyttelyprojektien tai erillisten digitointiprojektien yhteydessä.

Esinenumero on kirjoitettu esinettä suojaavaan silkkipaperiin.

SATU TENHONEN, EMIL CEDERCREUTZIN MUSEO.

4.4. Poistot

Museot tallentavat objektin kokoelmaansa sillä periaatteella, että se säilytetään tuleville sukupolville. Joillekin objekteille, kuten taideteoksille, on tosin saatettu määritellä elinkaari, jonka jälkeen ne lakkaavat olemasta. Tällöin objektin kuvailutiedot säilytetään kokoelmahallintajärjestelmässä. Joissain tilanteissa kokoelmista on kuitenkin tehtävä myös poistoja. Poistojen tekeminen on aina tietoinen ja tarkkaan harkittu päätös, joka sisältää objektin merkityksen määrittelyn ja sen dokumentoinnin.

Poistot taidekokoelmissa

Taidekokoelmissa poistoja tehdään siinä tapauksessa, että teos on fyysisesti tuhoutunut tai se aiheuttaa välitöntä vaaraa tai vahinkoa. Ennen hävittämistä teos dokumentoidaan ja tiedot tallennetaan. Myös teokselle hankintatilanteesta kirjattu elinkaari voi määritellä teoksen olemassaolon keston. Julkisiin tiloihin sijoitettujen taidekokoelmien kohdalla poistosta voidaan päättää, mikäli teos on todettu kadonneeksi kahdessa perättäisessä määräaikaainventoinnissa. Poistoja tehtäessä huomioidaan voimassa oleva tekijänoikeuslainsäädäntö. Poistettujen teosten inventaarionumeroita ei käytetä uudelleen.

Poistot kulttuurihistoriallisissa kokoelmissa

Jokaisella museolla on omat poiston periaatteet. Poistoja tehdä mm. silloin kun objekti on tuhoutunut, se on vaaraksi muille objekteille tai työntekijöille tai se on todettu kadonneeksi. Poistoja voidaan harkita myös silloin, jos kyseinen objekti ei kuulu museon kokoelmatehtävään tai objektityyppi on hyvin edustettuna kokoelmissa eikä kyseisellä objektilla ole kontekstittietoja. Yleensä useamman kuin yhden poistokriteerin tulee täytyä ennen kuin objekti voidaan poistaa.

Poistojen tekeminen on aina tietoinen ja tarkkaan harkittu päätös.

Museot ovat myös määritelleet poiston tavat: tuhoamisen sijaan objekti voidaan lahjoittaa esimerkiksi toiseen museoon tai, mikäli lahjoittaja on tiedossa ja häneen saadaan yhteys, se voidaan myös palauttaa. Objektin tiedot ja sen kokoelmatunnus säilytetään museossa poiston jälkeen.

Kokoelmapoistojen hyvät käytännöt -verkkojulkaisu:

<https://www.museoliitto.fi/kokoelmapoistot>

Kokoelmapoistojen yhteiset käytännöt -verkkojulkaisu:

<https://www.museoliitto.fi/kokoelmapoistot2>

4.5. Kokoelmien käyttötavat ja käyttäjät

Säilyttämisen lisäksi museoiden tärkeä tehtävä on myös saattaa kokoelmissa olevia esineitä, kuvia ja taideteoksia ihmisten saataville erilaisilla tavoilla. Kokoelmaobjektit ovat ajallisesti kerrostuneita tiedon lähteitä, joiden avulla museot kertovat erilaisista ilmiöistä omissa näyttely-, tutkimus- ja pedagogisessa toiminnassaan. Lisäksi useat Satakunnan museot julkaisevat kokoelmaobjektien tietoja ja kuvia Internetissä mm. finna.fi-palvelussa. Museoiden rahoittajat ja sidosryhmät voivat olla eri tavoin kokoelmien käyttäjiä.

Yksityishenkilöt muodostavat merkittävän kokoelmien käyttäjäryhmän vieraillessaan asiakkaina näyttelyissä, tapahtumissa, Internetin hakusivustoilla tai tietopalveluissa. Kokoelmia käyttävät myös ne, jotka eivät välttämättä tietoisesti hakeudu kokoelmien pariin: esimerkiksi julkinen taide, kulttuuriympäristöt tai kokoelmien pohjalta tuotettu tieto on jatkuvasti läsnä ihmisten arjessa.

Museoiden kokoelmia käytetään tutkimuksen lähteenä. Kokoelmat ovat tutkijoiden ja opiskelijoiden hyödynnettävissä, ja museot pyrkivät edistämään kokoelmiin liittyvää tutkimusta. Objektien tietoja (valokuvat ja kuvailutiedot)

Kokoelmien käyttäjiä ovat kaikki yhteisön jäsenet. Itätuulen koulun 1A-luokka inspiroitui Johanna Aallon maalauksesta.
PORIN TAIDEMUSEO.

tai mahdollisuus tutustua fyysiseen objektiin annetaan opiskelijoiden ja tutkijoiden käyttöön, jolloin museoiden vaalimasta kulttuuriperinnöstä tulee osa tieteellistä tutkimusta ja opinnäytetöitä. Tällöin kuva objektin roolista osana laajempaa kulttuuri- tai taidehistoriallista kontekstia syventyy ja museot voivat hyödyntää uutta tietoa omissa toiminnassaan.

Museot myös käyttävät muiden museoiden kokoelmia omissa näyttelyissään ja muussa toiminnassa. Kokoelmia lainataan ulos pääasiassa muiden ammatillisesti hoidettujen museoiden näyttelyihin ja mahdollisille muille yhteistyökumppaneille, kuten kirjastoihin ja yhdistyksille. Edellytyksenä on, että lainaajat pystyvät huolehtimaan objektien turvallisuudesta, vakuutuksista ja soveltuvista olosuhteista. Tästä johtuen lainoja ei pääsääntöisesti myönnetä yksityishenkilöille. Lainoista laaditaan aina sopimus, johon on kirjattu objektin vakuutusarvo ja edellytykset mm. objektien käsittelylle ja näyttelytilan olosuhteille.

4.6. Kokoelmien liikkuvuus ja saavutettavuus

Museot pyrkivät tekemään kokoelmistaan jatkuvasti saavutettavampia ja pyrkivät edistämään niiden liikkumista. Tätä edistetään mm. hajautetuilla näyttelyillä sekä erilaisilla verkkojulkaisuilla esimerkiksi Finnassa tai Wikimedian tuotteissa. Finna-hakupalvelussa julkaistut kokoelmatiedot parantavat kokoelmien saavutettavuutta ja lisäävät niiden liikkuvuutta, kun kokoelmien tunnettuus kasvaa. Samoin kokoelmatietojen ja -kuvien julkaiseminen Internetissä avoimena tietona parantaa kokoelmien tunnettuutta ja lisää kokoelmaobjektien kysyntää. Siten kokoelmien liikkuvuus kasvaa mm. lisääntyneiden näyttelylainojen ja objektien kuvainainojen muodossa esimerkiksi julkaisuihin.

Lainoista museot perivät usein lainamaksun, joka kattaa sen työmäärän, minkä lainaaminen aiheuttaa. Lainamaksujen poistaminen tai niiden alentaminen edistää kokoelmien liikkuvuutta. Liikkuvuutta rajoittavia tekijöitä sen sijaan saattavat olla objektista riippuen vakuutusarvon määrittelyn vaikeus, objektin pakkaamisen tai kuljetuksen haasteet sekä lainaavan tahon lastaus- ym. olosuhteet. Joskus myös objektin kunto voi olla lainan esteenä. Kokoelmien liikkuvuuteen liittyy myös saavutettavuus oman museon sisällä: varastointiolosuhteet vaikuttavat siihen, miten kokoelmat ovat museon henkilökunnan käytössä ja missä määrin ne voivat liikkua ulos museosta.

Taidemuseoiden ja kulttuurihistoriallisten museoiden kokoelmien liikkuvuudessa on selkeä ero: taideteoksia lainataan enemmän ja niitä sijoitetaan pysyvästi tai pitkäaikaisesti esille mm. kaupunkien julkisiin tiloihin. Ero johtuu siitä, että taideteos on luotu olemaan vuorovaikutuksessa yleisöjen kanssa ja taidemuseoiden tehtävä on toteuttaa tätä tavoitetta teoksen valmistusmateriaalien sallimissa puitteissa. Kulttuurihistoriallisen kokoelmaobjektin alkuperäinen käyttötarkoitus on tyypillisesti rauennut ja museon ensisijaisena tavoitteena on turvata sen säilyminen.

4.7. Kokoelmapalvelut

Museoiden tuottamat näyttelyt, materiaalit, tapahtumat yms. ovat kokoelmapalveluita, jotka on tarkoitettu kaikille. Samoin Finna ja muut verkkosisällöt, jotka laajentavat museon kokoelmapalvelut ja niiden käyttäjäkunnan huomattavan laajaksi.

Edellä mainittujen lisäksi erityisen merkittävä kokoelmapalvelu on museoiden kuvakokoelmien käyttö. Muut museot, mediat tai yksityinen henkilö voi tilata kuvakopion museon kokoelmassa olevasta kuvasta maksua vastaan. Kuvainainamaksu sisältää korvauksen alkuperäisen kuvan säilyttämisestä ja kopion tuottamisesta ja sen toimittamisesta. Maksuun voi sisältyä myös käyttötarkoituksesta riippuva käyttömaksu. Museot perivät maksut oman hinnastonsa mukaan. Mahdolliset tekijänoikeuskorvaukset asiakkaan on suoritettava itse tekijänoikeuksien haltijalle. EU:n tietosuoja-asetus GDPR koskee eläviä ihmisiä ja saattaa rajoittaa kuvien luovuttamista ja käyttöä.

Fyysisten esine- ja taidekokoelmien suhteen samanlaista palvelua ei luonnollisesti ole. Tosin joistakin esineistä ja taideteoksista on voitu toteuttaa erilaisia myyntituotteita museokauppaan. Asiakkaalla on myös mahdollisuus saada esimerkiksi tiedot ja kuva kokoelmassa olevasta objektista, joissain tapauksissa myös nähdä itse objekti, vaikka se olisikin varastossa. Kaikkien objektien suhteen tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Mikäli objektin tiedot sisältävät henkilötietosuojan alaisia tai muita arkaluontoisia tietoja, museo ei voi välttämättä tietoja luovuttaa. Myöskään objektin näkeminen ei aina ole mahdollista: mikäli siitä ei ole valmiiksi valokuvaa, ei museolla ole resursseja kuvata niitä pyynnöstä. Objekti voi myös olla sellaisessa säilytyspaikassa, että sen esiin ottaminen voisi vaarantaa sen säilymisen tai se olisi kohtuuttoman työlästä tai se rikkoisi lahjoitussopimuksen ehtoja. Poikkeuksen muodostaa

Museoiden tuottamat näyttelyt, materiaalit, tapahtumat yms. ovat kokoelmapalveluita, jotka on tarkoitettu kaikille.

tekijänoikeuslaissa määritelty taiteilijan luoksepääsyoikeus, joka oikeuttaa taiteilijan saamaan luovuttamansa teos nähtävilleen, mikäli siitä ei aiheudu omistajalle kohtuutonta haittaa.

Museot voivat myös antaa asiantuntijana tietoja jostain objektista, objektiryhmästä tai toimijasta, mikäli tieto on saatavilla museon arkistoista ja käytettävissä olevista lähteistä. Mikäli selvitystyö on aikaa ja resursseja vaativaa, museot laskuttavat siitä hinnastonsa mukaan. Museoiden kokoelmapalveluihin ei kuitenkaan kuulu asiakkaan esineiden tai taideteosten rahallisen arvon tai aitouden arviointi. Museoalan eettisten sääntöjen mukaan museot eivät voi määrittää kokoelmissaan oleville objekteille markkinahintoja eikä museoiden henkilökunnalla ole myöskään välttämättä tietoa niistä. Rahallinen arvo määräytyy markkinoiden mukaan, eivätkä museot ole mukana ostamassa tai myymässä. Museot eivät myöskään anna taideteoksista aitoustodistuksia.

Objektien kulttuurihistoriallisen tai taiteellisen arvon museot määrittelevät aina omien kokoelmiensa kautta. Sen kautta museot myös tekevät päätökset mahdollisten lahjoitusten vastaanottamisesta. Museo ei ota vastaan läheskään kaikkea tarjottua aineistoa vaan jokainen lahjoitus käy läpi tarkan seulan ja tietyn prosessin, joka vaatii panostusta myös lahjoittajalta. Katso ohje lahjoittajalle liitteestä 6.

Museot pyrkivät osallistamaan kaikenikäisiä ihmisiä. Anu Forss pukee mallinukkeä, Minea Mykrä, Väinä Vehkamäki ja Perttu Heinänen seuraavat v. 2014.

KANKAANPÄÄN KAUPUNGINMUSEO.

5. Kokoelmaturvallisuus

Kokoelmaturvallisuus käsittää kokoelmien fyysisen sekä tiedollisen turvallisuuden. Sanalla voidaan käsittää myös työntekijöiden työturvallisuus kokoelmia käsiteltäessä. Tässä luvussa käsitellään ainoastaan itse kokoelmiin liittyviä turvallisuuskysymyksiä, ei työturvallisuutta.

Museoiden täytyy varautua tilanteisiin, jotka voivat olla riski kokoelmien fyysiselle tai tiedolliselle turvallisuudelle. Esimerkiksi luonnonilmiöt, kyberhyökkäykset, talotekniikan pettämiset ja varkaudet ovat tilanteita, joihin voidaan varautua ja niiden todennäköisyyttä pienentää ennakoivilla toimenpiteillä. Kokoelmahallinta näissä tilanteissa edellyttää museoilta luetteloitua ja arvoluokitettua kokoelmaa sekä riskien hallintasuunnitelmaa. Onnettomuustilanteita varten tulee olla valmiit toimintamallit sekä ajan tasalla oleva pelastussuunnitelma. Lisäksi kokoelmilla on oltava hyvä vakuutusturva. Museo-objekteja ei voi rahalla korvata, mutta vakuutuksilla voidaan kattaa objektin konservointikulut, jotka vahingon sattuessa voivat nousta suuriin summiin.

Kulttuuriaineistojen turvaaminen ja suojele sekä kriiseihin varautuminen on määritelty lainsäädännössä, kansainvälisissä sopimuksissa sekä yhteiskunnan toimintaa ohjaavissa strategioissa (liite 7: Lainsäädäntö ja sopimukset kulttuuriomaisuuden suojelusta). Esimerkiksi Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2017) mainitaan kulttuuritoiminta yhteiskunnan henkisen kestävyuden osa-alueena. Valtion viranomaisia ja kuntia (ja niiden osana kunnallisia museoita) koskee lisäksi valmiuslain (1552/2011) mukainen varautumisvelvollisuus poikkeusoloihin laatimalla mm. valmiussuunnitelma.

Suomessa on julkaistu niukalti konkreettista aineistoa liittyen museokokoelmien turvaamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut

Porin taidemuseon katto paloi pieneltä osin 26.7.2021 vastaisena yönä.

SIMO RISSANEN, PORIN TAIDEMUSEO

vuonna 2007 esityksen Kulttuuriomaisuuden uhat ja suojele. Työryhmän esitys Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen toimeenpanosta Suomessa ja osana kansainvälistä kriisinhallintaa. Siinä käsitellään mm. kulttuuriperintöön kohdistuvia uhkia ja niiden torjuntaa. Museoviraston verkkosivuilla on julkaistu kulttuuriomaisuuden suojaamisen ja pelastamisen varautumisohjeet. Kansainvälisesti International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM) on tuottanut useita konkreettisia ohjeistuksia kulttuuriperinnön uhkien analysointiin ja torjuntaan. Hiljattain on valmistunut kaksi opinnäytetyötä aiheesta: Heidi Wirilanderin väitöskirja The preservation of cultural heritage from emergency planning through to heritage recovery processes vuonna 2021 ja Lisa Hentusen opinnäytetyö Valmius. Varautuminen ja valmiussuunnittelu kulttuuriomaisuuden lähtökohtana vuonna 2022.

5.1. Riskien hallintasuunnitelma

Riski tarkoittaa mahdollisuutta, että jotakin sellaista tapahtuu, millä on negatiivinen vaikutus tavoitteisiimme. Kokoelmien ollessa kyseessä riskin vaikutus ilmenee kulttuuriperinnön arvon menetyksenä. Kokoelmaobjektien arvo saattaa alentua niiden fyysisen vaurioitumisen seurauksena, tai koska niihin liittyvät taustatiedot katoavat. Lisätietoa aiheesta on saatavilla ICCROMin julkaisusta A Guide to Risk Management, 2016 (<https://www.iccrom.org/publication/guide-risk-management>).

Riskien hallinta on kokoelmaturvallisuuden merkittävin tekijä. Sen avulla pyritään minimoimaan riskien todennäköisyys sekä tapahtuman aiheuttamat vauriot. Riskienhallinta on mahdollista ainoastaan silloin, kun riskit on tunnistettu ja kartoitettu. Mahdollisia riskejä on koottu liitteeseen 8 Riskienhallintasuunnitelma.

Kokoelmien riskit syntyvät monenlaisissa tilanteissa: päivittäisessä työskentelyssä kokoelmien parissa tai harvinaisissa onnettomuus- tai varkaustilanteissa. Ihmisen toiminta – joko tahallinen tai tahaton – on yksi kokoelmien suurimmista riskeistä ja se johtuu hyvin usein tietämättömyydestä tai välinpitämättömyydestä. Riskiä voidaan pienentää kouluttamalla ja perehdyttämällä henkilökuntaa, panostamalla hyvään tiedonsiirtoon sekä tiedottamalla ja valvomalla yleisöä heidän ollessaan museotiloissa.

Kokoelmia uhkaavat tekniset riskit liittyvät esimerkiksi oikosulkuihin, jotka voivat aiheuttaa niin tulipaloja kuin sähköisten kokoelmatietojen katoamista.

Luonnonilmiöt muodostavat oman riskikategoriansa ja nämä riskit ovat ilmastonmuutoksen myötä lisääntymässä. Luonnonilmiöitä ei voi estää, mutta niihin voi varautua. Toteutuessaan riski tarkoittaa sitä, että objekti vaurioituu, tuhoutuu tai menetetään kokonaan. Vaurio/hajoaminen voi olla kemiallinen, biologinen, mekaaninen tai digitaalinen.

Määritelty riski voi olla seurausta hyvinkin erilaisista tapahtumista. Esimerkiksi tulipalon voi aiheuttaa luonnonilmiö eli salama, tai tekninen vika, kuten oikosulku. Myös vesivahinko voi aiheutua luonnonilmiöstä, esimerkiksi tulvasta tai teknisestä viasta, kuten talotekniikan pettämisestä. Lopputulos on objektin kannalta sama, mutta riskeihin varautuminen on erilaista.

Riskien kartoitukseen kuuluu olennaisesti pohtia sitä, kuinka todennäköinen jokin tietty riski on ja mikä on sen pahin mahdollinen seuraus. Nämä määrittävät sen, kuinka vakavasta riskistä on kyse. Riskien vakavuutta arvioitaessa on muistettava myös yksittäisen tapahtuman kerrannaisvaikutukset: esimerkiksi tulipalo aiheuttaa tuli- ja savuvahinkojen lisäksi hyvin usein myös vesivahingon. Vesivahinko saattaa muuttua nopeasti home- ja tuhohyönteisvahingoksi. Lisäksi äkillinen ilmasto-olosuhteiden muutos, kuten ilmastointilaitteiden pysähtyminen, saattaa aiheuttaa vaurioita kokoelmaesineille.

Riskien hallintasuunnitelmassa tulee pohtia kunkin riskin kohdalla, miten tapahtuma olisi mahdollista välttää tai sen tapahtumisen todennäköisyyttä pienentää. Riskien hallintaan kuuluu myös miettiä toimenpiteitä, joilla tapahtuman aiheuttama vahinko ja vauriot objekteille voidaan minimoida. Riskien hallinta on jatkuva prosessi, ja riskienhallintasuunnitelmaa on hyvä päivittää säännöllisesti. Riskien ehkäisemisen tukena voi käyttää omatoimisen varautumisen muistilistaa, joka on liitteessä 9.

Riskien hallintasuunnitelma löytyy liitteestä 8. Se on tarkoitettu pohjaksi, jonka avulla museot voivat arvioida omaa museotaan koskevat riskit sekä niiden

**Riskien hallinta on
kokoelmaturvallisuuden
merkittävin tekijä.**

Kosteuden aiheuttamaa hometta museoesineissä.
AKULIINA AARTOLAHTI,
SATAKUNNAN MUSEO.

hallinnan. Siinä kokoelmaobjektiin kohdistuvat riskit on ryhmitelty niiden aiheuttaman uhan mukaan:

1. Palaminen (kemiallinen)
2. Kastuminen (kemiallinen)
3. Hajoaminen (kemiallinen, mekaaninen, biologinen)
4. Katoaminen

Suunnitelmassa riskit on luokiteltu esimerkinomaisesti niiden todennäköisyyden ja haitallisuuden mukaan. Nämä tekijät huomioituna riskit jakautuvat viiteen kategoriaan: merkityksetön, vähäinen, kohtalainen, merkittävä ja sietämätön riski. Sietämättömiä riskejä ovat esimerkiksi valo, tuohyönteiset ja talotekniikan vauriot, koska niiden realisoituminen aiheuttaa kokoelmaobjekteille vakavia vaurioita ja niiden esiintymistodennäköisyys tai kumulatiivinen vaikutus on suuri. Merkittäviä riskejä ovat esimerkiksi rankkasade, vesivahinko tai ilkivalta. Kohtalaisia riskejä harvinaisuutensa takia ovat tuhopoltto, tulva tai pitkä sähkökatko. Museo voi laatia itse oman luokittelunsa huomioiden kokoelmatilojen sijainnin, rakennuksen kunnon yms. asiat.

Riskienhallintasuunnitelmaa laadittaessa on hyvä listata keskeiset yhteistyökumppanit riskien ehkäisemisessä. Tällaisia ovat esimerkiksi museon ylläpitäjä, kiinteistön ylläpitäjä, ICT-palveluiden tarjoaja, palokunta, poliisi ja jälkivahingon torjuntaan erikoistunut yritys.

5.2. Kokoelmien vakuuttaminen

Museokokoelmat on usein vakuutettu omistajatahon vakuutusten osana yhtenä kokonaisuutena, ei yksittäisinä objekteina. Jos kokoelmissa on jotain erityisen arvokkaita objekteja tai kokonaisuuksia, niille on voitu määritellä erillinen vakuutus. Yleensä yksittäinen objekti vakuutetaan kuitenkin vain siinä tapauksessa, jos se lainataan johonkin toiseen museoon tai näyttelyyn ja/tai sitä joudutaan kuljettamaan.

Vakuuttamista varten objektille täytyy määritellä vakuutusarvo.

Taidekokoelman teoksen vakuutusarvon määrittelyssä huomioidaan vallitseva hintataso taideteoksiin erikoistuneissa huutokaupoissa ja gallerioissa.

Koko kokoelman vakuutusarvon määrittelyssä voidaan laskea erikseen kokoelman arvokkaampien teosten vakuutusarvot, ja käyttää muiden teosten arvottamisessa laskennallista keskiarvoa. Kulttuurihistoriallisten objektien arvon määrittäminen on hankalampaa. Kulttuurihistoriallinen objekti on yleensä arvokas vain osana kokoelmaa eikä sillä ole yksittäisenä esineenä välttämättä jälleenmyyntiarvoa. Vakuutusyhtiöt eivät kuitenkaan voi vakuuttaa objektia ilman rahallista arvoa.

Vakuutusarvon määrittely on hankalaa myös siksi, että rahallisen arvon määrittäminen museo-objektille on museoeettisten sääntöjen mukaan kiellettyä. Kun vakuutusarvo kulttuurihistorialliselle objektille joudutaan määrittelemään, kyseessä onkin ennen kaikkea arvio objektin konservointikuluista tilanteesta, jossa objekti vaurioituu. Kokonaan tuhoutunutta objektia ei mikään vakuutus pysty korvaamaan. On kuitenkin tärkeää, että objekti on vakuutettu riittävästä arvosta, jotta hyvä jälkihoito on mahdollista.

Vakuutuksen edellytyksenä on, että säilytys- ja näyttelytilojen suojaamisessa noudatetaan vakuutusyhtiön ohjeita esimerkiksi murto- ja paloturvallisuudessa. Vakuutus kattaa yleensä ainoastaan museon omissa tiloissa tapahtuneet vahingot, joten objektin laina- ja kuljetustilanteisiin ne tarvitsevat erillisen vakuutuksen.

Vakuutusyhtiö edellyttää, että vahingon sattuessa on ryhdyttävä ripeästi toimiin vaurioiden minimoimiseksi. Usein vahinkotilanteissa on kyse sekunneista, joiden aikana onnettomuutta ja vaurioita voidaan ehkäistä tai minimoida. Esimerkiksi kiinteistön vesien sulkeminen, sähköjen katkaiseminen tai tulipalon alkusammutus voi pelastaa kokoelmat mittavilta vaurioilta. Toiminta edellyttää kuitenkin osaavaa ja tilanteisiin koulutettua henkilökuntaa sekä ajan tasalla olevaa riskien hallinta- ja pelastussuunnitelmaa.

Porin taidemuseon kokoelmavarastoja sijaitsi palaneen katon alla, ja teokset kärsivät vesi- ja nokivaurioita.
MIKAEL LEPPÄNIEMI, SATAKUNNAN MUSEO.

Vahingon sattuessa toimitaan olemassa olevien suunnitelmien mukaan ja tehdään ilmoitus vakuutusyhtiölle. Vakuutusyhtiö antaa aikanaan vakuutus päätöksen sille toimitettujen tietojen perusteella. Vaurioituneiden kokoelmien kanssa ei kuitenkaan voi jäädä odottamaan vakuutus päätöstä, vaan vaurioiden korjaaminen ja muu jälkityö on aloitettava usein ennen päätöksiä. Esimerkiksi vesivahingon sattuessa kuivatustyöt on aloitettava välittömästi rakenteiden ja museoesineiden turvaamiseksi.

5.3. Toimiminen kriisitilanteissa

Havaitessaan tulipalon tai muun äkillisen kriisitilanteen museon henkilökunnalla on velvollisuus ilmoittaa asiasta hätäkeskukseen, tehdä ensisammutusta ja evakuoida tiloissa olevat ihmiset, mikäli se on mahdollista. Kokoelmien pelastamisen aika on myöhemmin. Saavuttuaan tapahtumapaikalle pelastuslaitos ottaa vastuun hätätilanteen johtamisesta, ja museon henkilökunta toimii esimerkiksi palopäällikön alaisuudessa. Kun akuutti hätätilanne on saatu hallintaan, saattaa kokoelmien suojaaminen tai evakuointi olla mahdollista yhteistyössä pelastushenkilöstön kanssa. Tällöin museon henkilökunta antaa ohjeet kokoelmaobjekteille tehtävistä toimenpiteistä.

Tilanteen rauhoituttua johtovastuu siirtyy kiinteistön omistajalle tai museon johtajalle. Paikalla saattaa olla jälkivartiointia. Jos poliisi suorittaa teknistä tutkintaa, pysyy alue suljettuna, kunnes tutkinta on valmistunut. Kokoelmien pelastamista tehdään siis kriisitilanteessa siinä määrin ja niillä resursseilla, mitä vallitsevissa olosuhteissa on mahdollista. Henkilöturvallisuus on aina ensisijaista.

Sotatilanne muodostaa poikkeuksellisen laajan uhkan kokoelmille, koska silloin yhteiskunnan resurssit on todennäköisesti sidottu muualle. Kokoelmien ennakoiva suojaaminen ja evakuointi on hyvä suunnitella ennakkoon. Museon on syytä selvittää, miten museot ja kulttuuriaineistot on huomioitu kuntien

valmiussuunnitelmassa ja sen perusteella tehdä omat suunnitelmansa poikkeusolojen varalle.

Vahingon sattuessa:

- Ilmoita pelastusviranomaisille
- Aloita pelastustoimet välittömästi omien taitojen ja kykyjen mukaan vahinkojen minimoimiseksi.
 - o Ihmisten turvaaminen ja ohjaaminen pois tiloista
 - o Tarvittaessa odota ohjeita pelastushenkilöstöltä
 - o Veden katkaisu, sähköjen katkaisu
 - o Omaisuuden suojaus tai siirto muualle
- Ilmoitus vakuutusyhtiölle
- Vahingon dokumentointi (valokuvia, paljon valokuvia!)
- Vahingon tapahtuman ja syyn kirjaaminen, mikäli on tiedossa (esim. asiakkaan aiheuttama vaurio esineelle: asiakkaan tiedot ylös)
- Ohjeistus tiedottamisesta, mikäli on tarpeen: kuka vastaa tiedotusvälineille ja muille utelaille.

5.4. Pelastussuunnitelma

Kriisitilanteen jälkeistä kokoelmien pelastustyötä helpottaa merkittävästi kokoelmien pelastussuunnitelma, jossa on toimintamallit erilaisten kriisitilanteiden varalle sekä suunnitelma kokoelmaobjektien evakuointijärjestyksestä ja pelastustoiminnan edellyttämistä resursseista. Lisäksi pelastussuunnitelmassa on analysoitu kokoelmiin kohdistuvat riskit, mikä osaltaan – toivottavasti – on vähentänyt tai pienentänyt kokoelmiin kohdistuvia uhkia.

Pelastussuunnitelma on ennen kaikkea varautumisen käsikirja: kaikkia tilanteita ei koskaan voi ennakoita suunnitella, mutta tilanteiden läpikäyminen etukäteen pelastussuunnitelmaa tehtäessä auttaa toimimaan oikein ja ilman paniikkia tilanteen niin vaatiessa. Sen vuoksi on tärkeää, että museon koko henkilökunta on tietoinen pelastussuunnitelmasta ja mahdollisimman

moni osallistuu sen tekemiseen. Pelastussuunnitelman tekeminen edellyttää jokaisen kokoelmatilan läpikäymistä ja suunnitelmaa erilaisiin onnettomuustilanteisiin.

Koska pelastussuunnitelma sisältää listoja toimijoista ja yhteystietoja, se on syytä pitää ajan tasalla ja päivittää säännöllisesti.

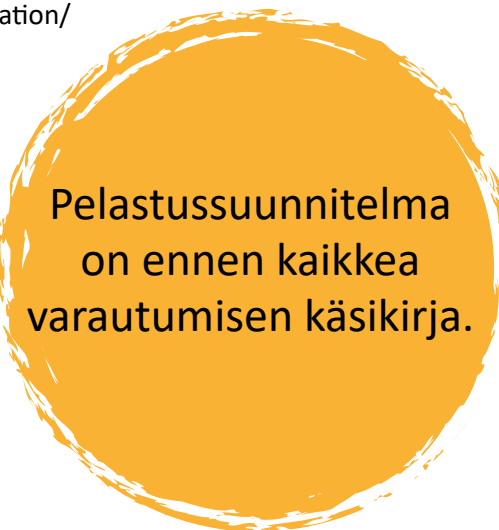
Muistilista pelastussuunnitelman sisällöstä on liitteessä 10 (Pelastussuunnitelman muistilista). Muistilistaa voi käyttää pohjana, kun museo laatii pelastussuunnitelmaa omien kokoelmiensa osalta.

5.5. Kokoelmien pelastaminen

Tämän alaluvun ohjeistukset on laadittu hyödyntämällä ICCROMin vuonna 2018 julkaiseman First Aid to Cultural Heritage in Times of Crisis – Toolkitin (<https://www.iccrom.org/publication/first-aid-cultural-heritage-times-crisis-handbook>) ohjeistuksia sekä Porin taidemuseossa heinäkuussa 2021 tapahtuneessa tulipalossa kerättyjä kokemuksia. Kokoelmien pelastaminen kriisitilanteessa voidaan jakaa neljään ICCROMin ohjeistuksessa kuvattuun vaiheeseen:

1. Tilanneanalyysi
2. Vaurioiden ja riskien arviointi
3. Turvallisuus ja tilanteen vakauttaminen
4. Varhainen palautuminen

Tilanneanalyysi tehdään mahdollisimman pian kriisitilanteen jälkeen yhteistyössä asiantuntijoiden, kuten palokunnan, poliisin tai kiinteistön ylläpitäjien kanssa. Siinä todetaan syntyneen vahingon laajuus,

Porin taidemuseon tulipalossa kastuneita veistoksia kuivatettiin ilmakeuhalla.
MIKAEL LEPPÄNIEMI, SATAKUNNAN MUSEO.

vakavuus, jälkivahinkojen mahdollisuudet sekä työskentelyedellytykset vaurioituneissa tiloissa.

Tilanneanalyysin jälkeen muodostetaan käsitys kokoelmaobjektien vaurioista ja muuttuneiden olosuhteiden aiheuttamista jatkoriskeistä. Kokoelmaobjekteihin syntyneet vauriot voidaan jakaa kolmeen kategoriaan:

1. Vähäinen: objektin vaurio ei kasva, kun sitä käsitellään tai siirretään
2. Kohtalainen: objektin vaurio ei kasva, kun sitä käsitellään rauhallisesti ja huolellisesti. Jos esine saa karkeampaa käsittelyä, on mahdollista, että vaurio pahenee
3. Vakava: jopa huolellinen käsittely voi johtaa vaurion pahenemiseen

Vaurioiden ja riskien arvioinnin perusteella pyritään varmistamaan kriisipaikalla työskentelevien ihmisten, rakennuksen ja kokoelmien turvallisuus sekä vakauttamaan olosuhteet siinä määrin kuin se on

mahdollista. Tämä saattaa tarkoittaa esimerkiksi tapahtumapaikan aitaamista, museorakennuksen väli aikaista korjaamista, kokoelmien suojaamista tai evakuoimista toiseen tilaan.

Mikäli kokoelmaobjektien evakuoinnista on laadittu tilakohtaiset priorisointilistat, on listattujen teosten hyvä olla näkyvästi merkittyjä varastossa, jotta ne ovat helposti tunnistettavissa heikossakin valossa. Vaurioiden arviointi saattaa vaikuttaa priorisointilistan toimeenpanoon. Esimerkiksi ensimmäisenä pelastettavaksi priorisoitu objekti täytyykin jättää pelastamatta, mikäli se on saanut peruuttamattomia vaurioita, tai jos objektin luo ei ole turvallista pääsyä.

Tilanteen vaatiessa voi evakuoinnissa priorisoida vähiten vaurioituneet, kevyemmät ja/tai orgaanisista materiaaleista valmistetut objektit. Painavat, kivistä tai metallista valmistetut ja/tai pahemmin vaurioituneet objektit voi suojata paikan päällä, koska ne ovat vähemmän arkoja olosuhteiden vaihtelulle. Lisäksi on hyvä huomioida, että hissit yms. laitteet saattavat olla pois käytöstä kriisitilanteen johdosta.

Mikäli kokoelmaobjektit on siirrettävä toiseen rakennukseen, on huomioitava kokoelmaobjektien pakkaamiseen ja siirtämiseen tarvittavat materiaalit, henkilöstö ja kalusto. Lisäksi on tärkeää pitää kirjaa siirretyistä objekteista. Kun kokoelmat on saatu turvattuun ja tilanne vakautettuun, pyritään edistämään kokoelmaobjektien varhaista palautumista esimerkiksi kuivattamalla.

On hyvä tiedostaa, että kriisitilanteesta saatava tieto saattaa muuttua ja tarkentua useaan otteeseen seuraavina tunteina, päivinä tai pidemmällä aikavälillä. Uuden tiedon myötä tilanneanalyysiä on päivitettävä ja kokoelmien pelastamiseksi tehtyä suunnitelmaa on tarvittaessa muokattava. Se aiheuttaa lisäkuormitusta henkilöstölle. Tästä johtuen on hyvä muistaa, että kokoelmien pelastustyötä on tehty kunakin kriisin jälkeisenä päivänä niin hyvin, kuin vallitsevan tiedon valossa on ollut mahdollista.

Sanasto

Deponointi

Objektin siirtäminen museon kokoelmiin ilman, että objektin omistajuus vaihtuu. Museo ei siis omista deponoitua objektia, vaan säilyttää sitä ja voi (yleensä) käyttää deponoitua objektia kuten omistamaansa kokoelmaa. Deponointi on eräänlainen pitkäaikainen laina. Käyttöoikeuksista, vastuista ja velvoitteista sovitaan yleensä kirjallisesti objektin omistajan ja museon välillä.

Digitointi

Analogisen aineiston muuntamista digitaaliseen muotoon. Analogista aineistoa on kaikki sellainen, mitä ei pystytä säilyttämään tietokoneen kovalevyllä, kuten paperiset dokumentit ja vanhat valokuvat tai vhs-videot ja c-kasetit.

Europeana.eu-palvelu

Europeana.eu-palvelu on Europeana-järjestön ylläpitämä digitaalisen aineiston palvelu. Sen tehtävänä on auttaa digitaalisen kulttuuriperinnön muodonmuutosta. Europeana.eu-palvelussa on yli 50 miljoonaa digitoitua nimikettä eurooppalaisten arkistojen, kirjastojen ja museoiden kokoelmista.

Finna.fi

Finna.fi on hakupalvelu, josta voi löytää aineistoja suomalaisista arkistoista, kirjastoista ja museoista.

Julkinen taide

Julkisella paikalla, joko ulkona tai sisällä, olevaa taidetta. Julkisen taideteoksen voi rahoittaa niin valtio, kunta kuin yksityinen tahon.

Julkinen taideteos voi olla rakennuksista erillinen (esim. jalustalla oleva veistos) tai rakennuksiin integroitu (esim. seinämaalaukset).

Kansallinen pitkäaikaissäilytyspalvelu (PAS)

PAS-palveluilla tarkoitetaan kulttuuriperintöaineistojen ja tutkimusaineistojen pitkäaikaissäilyttämiseen tuotettuja palveluita yhdessä. Pitkäaikaissäilytys tarkoittaa digitaalisen informaation säilyttämistä ymmärrettävänä ja käytettävänä useiden kymmenien ja jopa satojen vuosien ajan. Kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilyttämiseen tuotettu PAS-palvelu (Kulttuuriperintö-PAS-palvelu) takaa kirjastojen, arkistojen ja museoiden keskeisten kansallisten digitalisten tietovarantojen pitkäaikaissäilyttämisen.

Kokoelmahallintajärjestelmä

Kokoelmahallintajärjestelmä on museoiden kokoelmahallinnan väline. Sen tarkoituksena on olla työväline museoiden esine-, taide-, arkisto-, kuva-

Lönströmin taidemuseon nykytaideprojekti Keskusteluapuisto. Keskusteluapuiston pelaaja Anne Halminen viimeistelee omaa aluettaan Keskusteluapuistossa kesällä 2020.
TELLERVO KALLEINEN, LÖNNSTRÖMIN TAIDEMUSEO.

ja audiovisuaalisen aineiston sekä kulttuuriympäristön kohteiden (esim. rakennukset, arkeologiset kohteet) tietojen tallentamiseen, käsittelyyn, säilyttämiseen ja hallintaan.

Luettelointi

Luettelointi on museoiden kokoelmissa olevien objektien perustutkimusta ja objektin tietojen tallentamista. Luetteloinnissa tallennetaan kaikki objektin tiedot tai viitteet tietoihin museon käytössä olevien luettelointiohjeiden mukaisesti. Objektin tiedot kootaan vastaanottotiedoista, tarkastelemalla itse objektia sekä selvittämällä tietoja eri lähteistä. Luetteloinnin avulla kerätään kaikki saatavissa oleva tieto objektista ja erotetaan objektit muista samankaltaisista ja tehdään ne tunnistettaviksi. Luetteloinnin tuloksena syntyy yksittäisistä objekteista ja suuremmista kokonaisuuksista systemaattista tietoa, joka on haettavissa, siirrettävissä ja käytettävissä.

Museo-objekti

Museo-objekti, esimerkiksi esine, taideteos tai valokuva, on mikä tahansa museon kokoelmaan tallennettu fyysinen tai ei-fyysinen asia. Se voi olla myös digitaalinen, pysyvä tai väliaikainen, se voi koostua useasta osasta tai se voi olla osa isompaa objektia. Useat objektit voivat muodostaa ilmiön. Museo-objekti on aina osa kokoelmaa.

Museo-objektin tärkeimpiä ominaisuuksia on se, että se on todiste jostain tai se ilmentää jotain (muutakin kuin itseään), se on asia joka on haluttu ja halutaan säilyttää (se siis on tietoisesti valittu) ja se on dokumentoitu ja liitetty osaksi kokoelmaa museoimisprosessin kautta tai kun tallennuspäätös on tehty.

PAS

Ks. Kansallinen pitkäaikaissäilytyspalvelu (PAS)

Prosenttitaide

Myös prosenttiperiaate. Periaatteellinen päätös käyttää osa rakennushankkeen määrärahasta taiteeseen.

Perinteisen määritelmän mukaan prosenttiperiaate tarkoittaa, että noin

1 % rakennushankkeen budjetista käytetään taiteeseen. Periaatteen toteuttamiseksi on nykyään useita rahoitusmalleja.

Provenienssi

Esineen ja sen omistussuhteiden täysi historia, sen löytymisestä tai valmistuksesta nykypäivään, minkä perusteella sen aitous tai omistajuus voidaan määritellä.

TAKO

Ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto. Se kehittää ja ylläpitää museoiden valtakunnallista tallennustyönjakoa, koordinoi nykydokumentointihankkeita sekä toimii museoiden kokoelmatyön ammatillisena keskustelufoorumina. TAKO:n toiminta perustuu seitsemään temaattiseen työryhmään eli pooliin, joissa toteutetaan nykydokumentointihankkeita ja kehitetään eri tavoin museoiden kokoelmayhteistyötä.

Lähdeluettelo

Maakunnan museoiden kokoelmapoliittiset ohjelmat

Emil Cedercreutzin museo:

<https://www.harjavalta.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museo/kokoelmat/kokoelmapoliittinen-ohjelma/>

Huittisten museo:

Lähetetään sähköisenä pdf-tiedostona pyynnöstä: museo@huittinen.fi

Kankaanpään kaupunginmuseo:

Lähetetään sähköisenä pdf-tiedostona pyynnöstä: kaupunginmuseo@kankaanpaa.fi

Lönströmin taidemuseo:

https://lonnstromintaidemuseo.fi/wp-content/uploads/2021/11/Lonnstromin_taidemuseon_kokoelmaohjelma_2020_2025.pdf

Porin taidemuseo:

https://cms.pori.fi/uploads/sites/12/2023/04/ptm_kokoelmapoliittinen_ohjelma_21012010_kannella.pdf

Rauman merimuseo:

https://rmm.fi/site/assets/files/1417/rmm_kopo1_0_julkinen.pdf

Rauman museo:

<https://www.rauma.fi/museo/wp-content/uploads/sites/14/2020/04/Rauman-museon-kokoelmaohjelma.pdf>

Rauman taidemuseo:

Lähetetään sähköisenä pdf-tiedostona pyynnöstä

Satakunnan Museo:

<https://cms.pori.fi/uploads/sites/14/2023/01/satakunnan-museon-kopo-2020-hyvaksytyy.pdf>

Verkkoaineistot

Faron puiteyleissopimus 50/2018 <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2018/20180050>

First Aid to Cultural Heritage in Times of Crisis – Toolkit 2018. ICROM. <https://www.iccrom.org/publication/first-aid-cultural-heritage-times-crisis-handbook>

A Guide to Risk Management, 2016. ICROM. <https://www.iccrom.org/publication/guide-risk-management>

Hentunen, Lisa: Valmius. Varautuminen ja valmiussuunnittelu kulttuuriomaisuuden lähtökohtana. Opinnäytetyö Humanistinen ammattikorkeakoulu, kulttuurituottaja YAMK 2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/786030/Hentunen_Lisa.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Häyhä, Heikki; Jantunen, Sari; Paaskoski, Leena 2015.

Merkitysanalyysimenetelmä. Suomen Museoliiton julkaisuja 64. <https://www.museoliitto.fi/doc/Merkitysanalyysimenetelma1.pdf>

ICOMin museotyön eettiset säännöt <https://icomfinland.fi/toiminta/museoetiikka/>

Kokoelmapoistojen hyvät käytännöt https://www.museoliitto.fi/doc/verkkojulkaisut/Kokoelmapoistojen_hyvät_kaytannot.pdf

Kokoelmapoistojen yhteiset käytännöt https://museoliitto.fi/doc/verkkojulkaisut/Kokoelmapoistojen_yhteiset_kaytannot.pdf

Kokoelmapolitiikan muistilista museoille: <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/kokoelmapolitiikan-muistilista-museoille.pdf>

Kulttuuriomaisuuden uhat ja suojele. Työryhmän esitys Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen toimeenpanosta Suomessa ja osana kansainvälistä kriisinhallintaa. Opetusministeriön julkaisuja 2007:8. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79489/opm8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Museoiden luettelointiohje. Esine. Museovirasto oppaita ja ohjeita 4. Museo 2015 ja Museovirasto 2014. <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/museoiden-luettelointiohje-esine.pdf>

Museoiden luettelointiohje. Taideteos. Museovirasto oppaita ja ohjeita 6. Museo 2015 ja Museovirasto 2014. <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/museoiden-luettelointiohje-taideteos.pdf>

Pohjoismainen konservaattoriliitto. <https://www.konservaattoriliitto.fi/>

Suomen Museolaki 314/2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190314>

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017. Valtioneuvoston periaatepäätös/2.11.2017. https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/YTS_2017_suomi.pdf

Varautumisohjeet. Museovirasto <https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/varautumisohjeet>

Wirilander, Heidi: The preservation of cultural heritage from emergency planning through to heritage recovery processes. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto 2021. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/74715>

Painamattomat lähteet

Lillman, Sanna 2016. Museotoiminnan muisti: asiakirjahallinto ja arkistotoimi museoissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, museologian oppiaine. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/51386>

Painetut lähteet

Aronsson, Peter 2006: Demokratiskt kulturarv – nationella institutioner universella värden lokala praktiker. – Alzén, Annika & Aronsson, Peter (toim.). Demokratiskt kulturarv? Nationella institutioner universella värden lokala praktiker. Linköpings Universitet. Norrköping, 1–17.

Ketonen, Helka (toim.) Taideteosten luettelointiohje. Museotyöntekijän käsikirja, Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet Kehys. Valtion taidemuseo.

Liitteet

Liite 1

Satakunnan museoiden kokoelmahistoria

Taidemuseot

Emil Cedercreutzin museo

Satakunnan vanhin taidemuseo on Emil Cedercreutzin museo, joka perustettiin vuonna 1916. Museon omistaja Emil Cedercreutzin säätiö on perustettu vuonna 1945. Museon hoidosta vastaa yhdessä Emil Cedercreutzin säätiön kanssa Harjavallan kaupunki säätiön ja kaupungin välille laaditun hallintasopimuksen perusteella. Museon keskeisimmät taidekokoelmat koostuvat perustajansa, taiteilija Emil Cedercreutzin veistoksista ja silueteista sekä hänen keräämästään taidekokoelmasta. Lisäksi museolla on merkittävä Satakuntalaisen taiteen kokoelma ja pienempiä kokoelmia. Kokoelmien kartutus on maltillista. Emil Cedercreutzin säätiö teettää museon veistospuistoon uusintavaloksia Emil Cedercreutzin teoksista. Satakuntalaisen taiteen kokoelmaa sekä muita taidekokoelmia kartutetaan pääasiassa lahjoituksin.

Rauman taidemuseo

Rauman taidemuseon Säätiö perustettiin Rauman Taideyhdistyksen aloitteesta vuonna 1969. Seuraavana vuonna taidemuseo vihittiin käyttöön. Säätiö purettiin vuonna 2018 ja taidemuseo siirrettiin Rauman kaupungin alaisuuteen vuoden 2019 alusta. Rauman taidemuseon hallinnoimiin kokoelmiin kuuluu noin kolmetuhatta taideteosta, jotka koostuvat pääosin taidemuseon omasta kokoelmasta, Rauman kaupungin taidekokoelmasta sekä Jalmari Karhulan

rahaston kokoelmasta. Merkittävää kokonaisuutta edustaa raumalaiskeräilijän Eino Valtosen noin 30 teoksen kokoelma, joka on esillä pysyvästi Rauman taidemuseossa. Näiden lisäksi taidemuseo hoitaa Immo Tuomisen ja Elina Salon talletuskokoelmia sekä Rauman Taideyhdistyksen kokoelmaa ja pienempiä kokoelmia. Jalmari Karhulan kokoelmaa kartutetaan rahaston turvin, jonka hankintaprofiilissa on mainittuna vanhempaa taidetta edustavat paikallisesti tärkeät teoshankinnat sekä raumalaiset elävät taiteilijat sekä valtakunnallisesti merkittävät taiteilijat, joilla on Rauma-aiheita teoksissaan. Muiden kokoelmien kartutus tapahtuu lahjoituksin.

Kankaanpään kaupunginmuseo, taidekokoelmat

Kankaanpään kaupunginmuseo on perustettu vuonna 1974. Museon taidekokoelmat käsittävät enimmäkseen modernia kotimaista taidetta. Museo on hallinnoinut vuodesta 1996 Kauko Räikkeen kokoelmaa, Sinikka Räikkeen kokoelmaa, Kankaanpään kaupungin taidekokoelmaa ja Kankaanpään kaupungin julkisen ulkotaiteen kokoelmaa, joka tunnetaan Taidekehänä. Kokoelmia kartutetaan lahjoituksin. Kaupungin taidekokoelmaa kartutetaan painopisteenä Taidekoulun perustamiseen vaikuttaneen ns. Kankaanpään kolonian taiteilijat, Kankaanpään taidekoulusta valmistuneet taiteilijat ja alueella vaikuttavat taiteilijat. Kaupungin julkisen taiteen kokoelma karttuu mm. prosenttitaitteen periaatteita noudattavia projekteja toteuttaen. Tako tallennusvastuualueena on taidekoulutus Kankaanpään taidekoulun (nyk. SAMK/Kuvataide) osalta. Museo on yhdistelmä museo, jossa on taidekokoelmien lisäksi kulttuurihistorialliset kokoelmat.

Huittisten museo

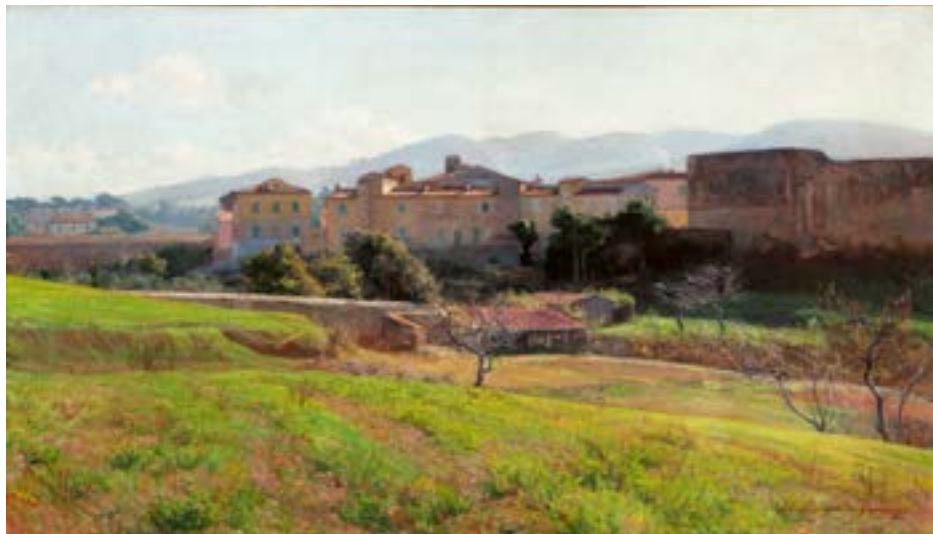
Huittisten museo on perustettu Huittisten Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen toimesta ja se on luovutettu kaupungin hoitoon vuonna 1977. Vuonna 2009 Huittisten museo liittyi hallinnollisesti osaksi Harjavallan kaupungin museotoimea. Huittisten museo on kulttuurihistoriallinen museo, jolla on laaja taidekokoelma. Museo hallinnoi professori Lauri Leppäsen taidekokoelmaa, jota kartutetaan lahjoituksin.

Porin taidemuseo

Porin taidemuseo on aloittanut toimintansa vuonna 1979 ja se vihittiin käyttöön vuonna 1981. Taidemuseo on Porin kaupungin ylläpitämä. Sen hallinnoimat peruskokoelmat ovat Maire Gullichsenin taidesäätiön kokoelma ja Porin kaupungin taidekokoelma. Lisäksi taidemuseolla on Ad Hoc - Kristian ja Kirsi Gullichsenin kokoelma ja pienempiä kokoelmia. Taidemuseon hoidossa olevaan kahdeksaan deponointikokoelmaan kuuluu yhteensä noin 700 teosta. Porin kaupungin taidekokoelmaa kartutetaan hankinnoin ja lahjoituksin, kartutuksen pääpaino on taidemuseon omassa toiminnassa ja Satakunnan alueen taiteessa. Maire Gullichsenin taidesäätiön kokoelmaa ei kartuteta aktiivisesti.

Lönströmin taidemuseo

Lönströmin taidemuseo sr (aiemmin Teresia ja Rafael Lönströmin Säätiö sr) on perustettu vuonna 1987 ja säätiön ylläpitämä taidemuseo avattiin yleisölle vuonna 1993. Vuodesta 2015 lähtien taidemuseo on toiminut seinättömän museon periaatteella. Säätiö ylläpitää taidekokoelmaa ja kartuttaa sitä.

Taidekokoelma koostuu pääosin 1800- ja 1900-lukujen suomalaisesta ja ulkomaisesta maalaus- ja veistotaiteesta sekä taidegraafikasta. Kokoelman uudempi osa pitää sisällään suomalaista kuvataidetta 1980-luvulta tähän päivään. Painopisteenä on suomalainen nykytaide, erityisesti naistaiteilijat.

Kulttuurihistorialliset museot

Satakunnan Museo

Satakunnan Museo on perustettu vuonna 1888. Museon tallennusalueena on alusta asti ollut koko maakunta. Ensimmäisinä vuosikymmeninä kokoelmia kartutettiin pääasiassa keruumatkojen ja kokoelmaostojen avulla. Museoon tallennettiin runsaasti esihistoriallisia löytöjä sekä monenlaisia tarve- ja koriste-esineitä, jotka valaisivat maakunnan muinaisuutta. Vuosien varrella museoon on tallennettu myös taideteoksia, luonnontieteellistä aineistoa, kirjallisuutta, arkistoaineistoa sekä valokuvia.

Museon kokoelmatyö alkoi ammatillistua 1960-luvulta lähtien, ja kokoelmien hoitoon, luettelointiin ja jaotteluun alettiin kehittää entistä enemmän huomiota. 2000-luvulla museo-organisaatioon on perustettu uusia toimipisteitä, joilla on omia kokoelmia: museon luonnontieteellisestä aineistosta muodostettiin vuonna 2000 Luontotalo Arkin kokoelma, vuonna 2003 Satakunnan Museon omistukseen tuli teollisuushistoriallinen Rosenlew-museon kokoelma ja vuonna 2015 museoon liitettiin kuntaliitoksen myötä Lavian kotiseutumuseon kokoelma. Museon tallennusalue on edelleen alueellinen, ja Satakunnan alueellisena vastuumuseona museo koordinoi alueen museoiden kokoelmayhteistyötä kulttuurihistoriallisten kokoelmien osalta.

Elin Danielson-Gambogi (1861–1919), Antignano, 1900-luvun alkupuoli, öljy kankaalle, 60x106 cm, TRLS 20.

SAARA SALMI, LÖNNSTRÖMIN TAIDEMUSEO

Kankaanpään kaupunginmuseo

Kankaanpään kaupunginmuseo on perustettu vuonna 1974 ja ensimmäinen perusnäyttely avattiin vuonna 1977. Museon oma kokoelmatoiminta alkoi vuonna 1974. Kokoelmat ovat kuitenkin karttuneet 1900-luvun alusta alkaen, sillä kaupunginmuseon perustamisen yhteydessä sen kokoelmiin liitettiin Kankaanpään yhteislyseon ja Martta Sevion kokoelma sekä Pohjois-Satakunnan Kansanopiston kokoelma. Kokoelman painopisteenä on alueellisuus, eli Pohjois-Satakunta. Valtakunnallisina tallennusvastuualueina (TAKO) Kankaanpäässä on jalkineenvalmistus ja sen tuotteet sekä tekstiiliteollisuus, Reima oy. Museo on yhdistelmä museo, jolla on sekä kulttuurihistorialliset että taidekokoelmat (1990-luvulta alkaen).

Rauman museo

Rauman museo on perustettu vuonna 1891. Museon perustaminen liittyy 1800-luvun lopun kansallisromanttiseen ajatusmaailmaan. Katoava vanha maaseudun elämä ja kulttuuri herättivät myös halun taltioida tätä elämänpääpiiriä Rauman museon kokoelmiin. Kokoelmien muodostuminen alkoi välittömästi perustamisen jälkeen. Oikeastaan olemassa oleva kokoelma oli pontimena museon perustamiselle. Vanhimmat kokoelman esinekokonaisuudet ovat Pyhän Ristin kirkon esineet, joista osa on peräisin keskiajalta sekä merenkulkuun ja pitsinnypläykseen liittyvät esineet. Kokoelmaa on kartutettu niin lehti-ilmoitusten avulla saaduin lahjoituksin kuin myös alueellisilla keruilla. Rauman museo järjesti Muinaistieteellisen toimikunnan tuella kaksi esinekeräystä vuosina 1911 ja 1915. Näiden keräysten myötä kokoelmiin tuli paljon esihistoriallisia arkeologisia esinelöytöjä sekä satakuntalaisen talonpoikaiskulttuurin esineitä.

Tänä päivänä Rauman museon toiminnan tavoitteena on tallentaa ja säilyttää nykyisen Rauman kaupungin alueen aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä. Pääpaino tallennustyössä on Vanhan Rauman kaupunkikulttuurissa sekä elinkeinoissa. Raumalainen nyplätyn pitsin perinne on valtakunnallisesti kokoelmatyömme tärkein osa-alue. Raumalainen merenkulku kuuluu nykyisin Rauman merimuseon toimintakenttään, eikä Rauman museon merenkulkuun

Suuntimalaite (navis azimut) ja taivaanpallo.
JENNIKA VATAJA, RAUMAN MERIMUSEO.

liittyvä aineisto enää kartu. Valtaosa tästä aineistosta on deponoitu Rauman merimuseolle. Lisäksi museo ylläpitää sen historian aikana muodostuneita kokoelmia Ala-Satakunnasta, Eurajoen eteläosista sekä Rauman eteläpuolisilta, nykyisin Pyhärantaan ja Laitilaan kuuluvilta alueilta.

Rauman merimuseo

Rauman merimuseon kokoelma on saanut alkunsa 1980-luvulla Merimuseoyhdistyksen aloittaessa keruun. Merimuseo perustettiin vuonna 1999, josta lähtien museon oma kokoelma on karttunut. Ammatillinen kokoelmatyö alkoi vuonna 2005. Rauman merimuseon valtakunnallisina tallennusvastuualueina ovat merimiehet ammattiryhmänä sekä merenkulkualan koulutus. Kokoelmiin kuuluu runsaasti merimiesten henkilökohtaisia aineistoja, kuten esineitä, valokuvia, liikkuvaa kuvaa sekä

kirjeenvaihtoa. Erityisesti merimiesten valokuvien kokoelma on ainutlaatuinen. Myös Rauman laivanrakennukseen liittyvä kokoelma on laaja.

Emil Cedercreutzin museo

Emil Cedercreutzin museon kokoelmat ovat syntyneet ja karttuneet sekä Emil Cedercreutzin elinaikana että sen jälkeen. Suurin osa kokoelmista on kuvanveistäjä Emil Cedercreutzin (1879-1949) elämäntyön perintöä. Siihen kuuluvat hänen koti-irtaimistonsa, oma taiteellinen tuotantonsa, taidekokoelmansa ja hänen keräämänsä Maahengen temppelin kansatieteellinen kokoelma. Museon alueen valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi määritelty rakennuskanta ja miljöö ovat suurelta osaltaan syntyneet Emil Cedercreutzin elinaikana. Myös ne mielletään nykypäivänä osaksi museon kokoelmia. Emil Cedercreutzin kuoleman jälkeen kokoelmat ovat karttuneet aluksi muun muassa Emil Cedercreutzin Harjulan

Maahengen temppelin esineistöä.
SATU TENHONEN, EMIL CEDECREUTZIN MUSEO.

aikaisen vahtimestarin Ilmari Kuulan keräystyönä. Museon hallinta ja hoito siirtyi vuonna 1971 Harjavallan kaupungille. Nykypäivänä kokoelmat karttuvat maltillisesti ja pääasiassa lahjoituksin.

Friitalan nahkamuseo

Friitalan nahkamuseon kokoelma on peräisin 1940-luvulta eteenpäin. Silloinen Friitalan nahkatehtaan tekninen ja tuotantojohtaja Yrjö J. Uusitalo keräsi laajan kokoelman nahan valmistuksen historiasta sekä erityisesti Friitalan nahkatehtaan vaiheista ja tuotannosta. Kokonaisuus siirtyi Ulvilan kaupungin omistukseen vuonna 1999. Kokoelman kartutus jatkuu edelleen, vaikka Friitala yrityksenä meni konkurssiin vuonna 2010.

Teresia ja Rafael Lönnströmin kotimuseo

Lönnströmin taidemuseo sr (aiemmin Teresia ja Rafael Lönnströmin Säätiö sr) perustettiin vuonna 1987. Säädekirjassa ja säännöissä mainittu Teresia ja Rafael Lönnströmin kotimuseo avattiin yleisölle vuonna 1988. Kotimuseon kokoelma on Teresian aikanaan keräämä koti-irtaimisto. Se ei kartu. Kokoelman käsitettä on laajennettu käsittämään immateriaalisen kotiin liittyvän elämän, kotimuseorakennuksen ja sitä ympäröivän pihan.

Huittisten museo

Huittisten museon perustamisvuotena pidetään vuotta 1938, jolloin Museo- ja Kotiseutuyhdistys päätti aloittaa museoesineiden keruun kunnan alueella. Yhdistyksen kokoelmien lisäksi kunnassa oli yksityishenkilöiden perustamia kotimuseokokoelmia, joista merkittävimpiä olivat Juho Jaakolan ja Aleksi Saarelan kokoelmat, jotka myöhemmin liitettiin osaksi Huittisten museon kokoelmia. Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen ylläpitämä pitäjänmuseumo avattiin yleisölle lainamakasiinissa virallisesti 7.7.1950. Vuonna 1977 kokoelmat siirtyivät Huittisten kaupungin hoitoon ja 1.1.2009 Huittisten museo liittyi Harjavallan ja Huittisten kaupunkien välisellä sopimuksella osaksi Harjavallan kaupungin museotoimea. Huittisten museon painopistealueet ovat paikallinen kulttuurihistoria, presidentti Risto Ryti -aineisto sekä kuvanveistäjä, professori Lauri Leppänen -aineisto.

Liite 2

Muut maakunnan kokoelmat

Ei-ammattilliset museot

Museoiden luonne

Satakunnassa on 37 ei-ammattillisesti hoidettua kulttuurihistoriallista paikallismuseota. Ei-ammattillisesti hoidettu museo on sellainen, jota hoidetaan ilman museoalan koulutuksen saanutta päätoimista henkilöstöä ja jonka omistaa joku oikeustoimikelpoinen yhteisö. Hieman yli puolet näistä museoista on jonkun yhdistyksen omistuksessa ja ne toimivat vapaaehtoisvoimin. Toinen puoli on kuntien omistuksessa ja niiden ylläpidosta vastaa joku kunnan työntekijä muun toimensa ohessa.

Museoita on perustettu kaikkiin Satakunnan kuntiin 1930-luvulta lähtien. 1930–1950-luvut olivat kotiseutumuseoiden perustamisen kulta-aikaa. Taustalla oli kansallisuusaatteen liikkeelle sysäämä kotiseutu- ja ymmärrys perinteisen maatalousyhteiskunnan tulossa olevasta murroksesta. Sukupolvelta toiselle siirtyneet vanhat agraariajan työtavat ja elämänmuoto olivat häviämässä koneellistumisen ja kaupungistumisen myötä ja tämä elämäntapa haluttiin säilyttää museoimalla se. Tämä ajatus on vahvasti näkyvissä myös kokoelmissa. Lähes kaikkien kotiseutumuseoiden kokoelmat perustuvat maatalous- ja kotitalouskaluihin. Lisäksi museoihin on kerätty omalle seudulle tyypillisten elinkeinojen jäänteitä. Koska erot elämäntavoissa ja työskentelymenetelmissä ovat Satakunnassa olleet pieniä, ovat myös erot kokoelmien välillä hyvin pieniä.

Satakunta on ollut maatalousvaltaista aluetta ja myös maakunnan paikallismuseot ovat pääasiassa maatalousmuseoita. Kyläkoulujen lakkauttamisten myötä myös erilaista kierto- ja kansakouluihin liittyvää aineistoa on kertynyt lähes kaikkiin museoihin. Myös sota-ajan aineisto on jollain lailla edustettuna lähes kaikissa museoissa.

Muutamia erikoismuseoita on perustettu myöhemmin mm. kalastuksen, juustonvalmistuksen, sotien sekä paikallisten merkkihenkilöiden ympärille. Lisäksi jokaisessa kotiseutu- tai maatalousmuseon kokoelmassa on omaleimaisia paikallisia kokonaisuuksia.

Kokoelmien karttuminen

Kokoelmat karttuivat alkuun järjestelmällisenä keruutoimintana. Aineistoa saatettiin kerätä myös oman pitäjän ulkopuolelta, koska haluttiin kokoelma, joka kertoo kokonaisen ja täydellisen tarinan. Samaan aikaan kerättiin myös rakennuksia, joista tuli osa kokoelmaa ja niistä ryhdyttiin muodostamaan ulkomuseoita. Osa museoista alkoi kartuttaa myös suuria maatalouskoneita,

Kokemäen maatalousmuseon näyttelyä.
AKULIINA AARTOLAHTI, SATAKUNNAN MUSEO.

kuten tappureita ja traktoreita. Pikkuhiljaa kokoelman karttumisen siirtyi kohti passiivista kartuntaa, jolloin kertynyt aineisto oli enemmän satunnaisia lahjoituksia lähiseudun taloista. Museot alkoivat täyttyä tappureista, kangaspuista ja ruukeista.

Paikallismuseoissa tämän hetken kartunta vaihtelee hyvin paljon: paikoitellen lahjoituksena tulevaa aineistoa otetaan vastaan, vaikka tilaa ei oikein olisi, paikoitellen kokoelmat taas ovat täysin staattiset eikä kartunta ole lainkaan. Myös vanhoja rakennuksia saatetaan edelleen ottaa vastaan ja siirtää museoalueelle, vaikka niiden ylläpito on hyvin työlästä. Toisaalla taas olemassa olevat rakennukset ovat vailla hoitoa ja perusylläpitoa. Vanhat rakennukset kokoelman osana ja samalla museoesineiden säilytyspaikkoina muodostavat muutenkin yhden paikallismuseoiden suurimmista haasteista: toisaalta kokoelmat ovat hyvin esillä autenttiossa ympäristössään, mutta toisaalta olosuhteet ovat kokoelmien kannalta tuhoisat. Lisäksi rakennusten ylläpito syö valtavasti resursseja ja niiden kunnossa pitäminen on tasapainoilua rakennusten autenttisuuden säilyttämisen ja kokoelmien säilymisen ja esittämisen välillä.

Paikallismuseoiden kokoelmat osana museokenttää

Kotiseutumuseot ovat eräänlaisia paikallisia yleismuseoita. Niiden kokoelmiin on tallennettu sitä, mikä kulloinkin on katsottu tärkeäksi. Kokoelmat eivät välttämättä täytä museologisia kriteereitä yleisestä ja yhteisestä perinnöstä, vaan ovat ennemminkin joukko objekteja, joilla on jossain vaiheessa ollut merkitystä jollekulle paikkakuntalaiselle. Paikallismuseoiden kokoelmat muodostavat elintärkeän osan maakunnan kulttuuriperintöä, sillä ne kertovat paikallistason aineellisen elämän kehittymisestä ja muutoksista. Se on taso, joka jäisi kokonaan tallentamatta ilman ei-ammattillisesti hoidettuja museoita. Kokoelmilla on suuri merkitys kulttuuriperinnön saavutettavuuden kannalta sekä paikallisidentiteetin työvälineinä aikana, jolloin kuntaliitokset ja globalisaatio muuttavat ihmisten käsitystä kotiseudusta.

Taidemuseoihin kuulumattomat taidekokoelmat Satakunnassa

Useilla Satakunnan kunnilla, joissa ei ole taidemuseota, on pieniä taidekokoelmia. Kokoelmat ovat tyypillisesti esillä kunnantaloissa ja muissa julkisissa tiloissa. Kokoelmien kartunta on usein maltillista. Lisäksi kunnat ovat saattaneet hankkia kiinteitä julkisia teoksia sisä- ja ulkotiloihin esimerkiksi prosenttiperiaatevaroin. Seurakunnilla ja oppilaitoksilla on myös omia taidekokoelmia, ja Valtion taideteostoimikunnan kokoelman teoksia on sijoitettu Satakunnassa sijaitseviin valtion virastoihin ja organisaatioihin, kuten yliopistoihin. Myös näihin kokoelmiin saattaa kuulua ulkoveistoksia tai muita kiinteitä, julkisia teoksia.

Satakunnassa on yksityisiä taidekokoelmia, jotka saattavat vaihdella sisällöltään ja kooltaan paljonkin. Ne voivat olla yrityksen, säätiön tai yksityishenkilön omistuksessa, ja myös niihin voi kuulua esimerkiksi ulkoveistoksia. Todennäköisesti laajimmin tunnettu yksityinen kokoelma on Maire Gullichsenin keräämä kansainvälisen taiteen kokoelma, jonka teoksia on esillä Villa Maireassa. Sitä hallinnoi Maire-säätiö.

Yksityishenkilöiden kokoelmista omaleimaisimpia lienevät ITE-taiteilijoiden kokoelmat. ITE on lyhenne sanoista itse tehty elämä, ja se tarkoittaa itseoppineita nykykansantaiteilijoita, jotka usein asuvat ja työskentelevät maaseudulla. ITE-taiteilijoiden asuinympäristöstä saattaa muodostua kokonaistaideteos, johon yksittäiset teokset kytkeytyvät sisällöllisesti ja josta rakentuu ITE-taiteilijan oma maailma. Taiteilijan kuoltua teosten ja asuinympäristön säilyttäminen ja ylläpitäminen muodostuvat haasteiksi. Maaseudun Sivistysliitto on kartoittanut Satakunnassa toimivia ITE-taiteilijoita hankeluontoisesti vuosina 2019–2020.

Liite 3

Esimerkkejä aineettomasta kulttuuriperinnöstä

Objektin kontekstitiedot, Huittisten museo

Museon kokoelmaobjekteihin sisältyy paljon sellaista tietoa, jota ei voi nähdä itse objektista, vaan ne liittyvät objektin elämään: valmistukseen, käyttöön, käyttäjiin, käyttöaikaan ja -paikkaan jne. Nämä ovat objektin kontekstitietoja ja ne täytyy kirjata ylös siten, että ne voidaan milloin tahansa liittää juuri kyseiseen objektiin. Ne tekevät objektista merkityksellisen.

HM 3769:1–91 Lennart Peltolan jäämistö

Lennart Peltolalla oli vaatturiverstas Huittisissa 1950–1980-luvuilla. Peltolan poika on lahjoittanut museolle verstaan esineistöä, mm. koneita, kalusteita, liikkeen nimikyltin sekä pienesineistöä. Lahjoituksen mukana on tullut tietoa työvälineistä ja niiden käyttötarkoituksista sekä liikkeen historiasta (sijaintipaikoista, liikkeen sisustuksesta) ja hän on luvannut kertoa myös työprosesseista, tuotteista jne.

Lennart Peltolan
vaatturiliikkeen kyltti.
SATU RANTALA, HUIITTISTEN MUSEO.

”Kun televisio tuli, niin seurattiin uutistenlukijan puvun kauluksen muotoa, koska Ylessä katsottiin, että uutistenlukija oli muodinmukaisesti pukeutunut.”

HM 3726:4 Keskoslaatikko

Huittisten museon kokoelmiin kuuluu keskoslaatikko, jonka on lahjoittanut Huittisissa terveysisarena ja kättilönä toiminut henkilö. Keskoslaatikko on ollut käytössä Kunnansairaalan synnytysosastolla 1956–1967. Lahjoittaja kertoo, että laatikko oli ”hieno erikoisväline, tämä oli ainoa Huittisissa. Laatikossa kuljetettiin keskosvauva Tyksin keskolaan. Viejänä oli yleensä kunnankättilö, joskus terveysisär. Matka tehtiin aina taksilla. Jos vietävänä olivat kaksoset, huonompikuntoinen laitettiin kapaloituna laatikkoon ja parempikuntoinen vietiin lämpimästi peittoon käärittynä.”

Keskoslaatikko.
SATU RANTALA,
HUIITTISTEN MUSEO.

Aineeton kulttuuriperintö, Rauman merimuseo

Linjakaste eli päiväntasaajan kaste museokokoelmassa aineellisena ja aineettomana merimiesten kulttuuriperintönä

Ilmiön merkitys kulttuuriperintönä ei ole sidoksissa siihen, kuinka paljon ja millaisia aineellisia todisteita siitä jää esimerkiksi museoihin. Museoiden on siksi ratkaistava, miten tallentaa ilmiöitä, joista jää vähän tai ei lainkaan esineitä. Tällainen ilmiö on linjakaste, perinteinen, useimmissa merenkulkumaissa tunnettu seremonia, jonka juuret ovat viimeistään 1600-luvulla. Päiväntasaajalla ne merimiehet, jotka ylittävät sen ensi kertaa, otetaan meren kuninkaan Neptunuksen alamaisiksi leikkillisessä seremoniassa. Kokeneemmat merimiehet pukeutuvat Neptunukseksi sekä hänen seuralaisikseen ja järjestävät kastettaville erilaisia kiusallisia tehtäviä ja kepposia. Tyypillisesti kastettavat riisutaan alastomaksi ja heistä pestään ”maan haju” epämiellyttävillä pesuaineilla, joskus heidät myös parturoidaan kaljuiksi.

Linjakaste tuottaa vain vähän sellaista esineistöä, joka voisi tallentua museoihin. Suuri osa rekvisiitasta, kuten roolivaatteet ja pesuvälineet, ovat tilapäiskäyttöön otettua laivan kalustoa, jonka yhteys linjakasteeseen jää museoissa helposti tunnistamatta ja tallentamatta. Rauman merimuseon kokoelmissa on suoraan linjakasteeseen liittyviä esineitä vain kolme seremoniasta muistoksi annettua linjakastetodistusta. Ne eivät kerro itse

“Efter dopt”.
Valtameripurjealus
Moshulun miehistöä
kannella rooliasuihin
pukeutuneena
linjakasteen jälkeen
vuonna 1937 tai
1938.
TOM WILÉNIN KOKOELMA.
RMM38111:153, KUVAAJA
TUNTEMATON.

Linjakaste tankkilaiva Enskerillä vuonna 1973,
kastettava “lääkärintarkastuksessa”, vasemmalla
kuvan lahjoittaja parturina.
OLLI VUORISALON KOKOELMA. RMM23347, KUVAAJA TUNTEMATON.

tapatumasta käytännöllisesti katsoen mitään, eivätkä ilman kontekstitytöjä myöskään sen merkityksestä merimiehille. Todistukset eivät ole omiaan havainnollistamaan ilmiötä sellaiselle, joka ei sitä ennestään tunne.

Linjakaste on silti Rauman merimuseon kokoelmissa kohtalaisen hyvin tallennettu ilmiö. Sen kulkua ja siihen liittyvää huumoria ja tunteita, etenkin ylpeyttä, kuvastavat valokuvakokoelmiin ja liikkuvan kuvan kokoelmiin tallennetut kuvatallenteet linjakasteseremonioista 1900-luvun alusta alkaen. Keskeistä itse kuvien ja filmien lisäksi ovat niitä lahjoittaneiden merimiesten antamat kontekstitytöt sekä merimiesten muistitietohaastattelut, joissa he kertovat linjakasteesta.

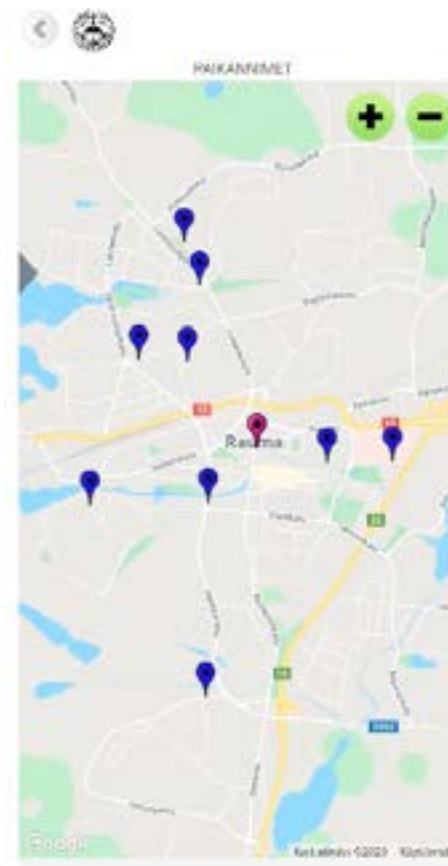
Laivalla
käsityönä tehty
pressukankainen
linjakastetodistus.
Annettu
Hannu Grönille
päiväntasaajalla
tankkilaiva Wisalla
4.2.1975.
RMM483, KUVAAJA
MIKKO AHO.

Aineeton kulttuuriperintö, Rauman museo

Paikkoihin liittyvä aineeton kulttuuriperintö

Rauman museossa vuosina 2019-2020 käynnissä olleessa Kulttuuriperintötietopankki-hankkeessa tallennettiin paikkatietoon pohjautuvaa aineetonta kulttuuriperintöä. Tallennus toteutettiin paikkatietoa tallentavan ohjelman avulla, jonne kaupunkilaiset saivat käydä merkitsemässä jonkin tietyn paikan, johon heillä liittyi joku muisto tai tarina. Tallennusaiheina olivat mm. paikannimet, lapsuuden paikat sekä tunteiden paikat. Kerättyä aineistoa esitellään hankkeen aikana valmistuneessa verkkonäyttelyssä.

Paikkaan liittyvää aineetonta kulttuuriperintöä Rauman museon Kulttuuriperintöpankki-hankkeen verkkonäyttelystä.

Performanssitaide, Porin taidemuseo

Cherie Sampson: Suon hengetär

Performanssi- ja videotaiteilija Cherie Sampson (s. 1963 Superior, Wisconsin) työskentelee apulaisprofessorina Missourin yliopistossa. Sampsonin äidin suku on kotoisin Suomesta, ja juuristaan kiinnostunut taiteilija pääsi työskentelemään Suomeen Fulbright-stipendillä ensimmäisen kerran vuonna 1998. Tuolloin syntyi useita Suomen luonnosta inspiroituneita performansseja, kuten Ilomantsissa Suon estetiikka -konferenssissa 3.6.–6.6.1998 esitetty Suon Hengetär. Sampson toteutti samalla matkalla Porin taidemuseossa performanssin ja installaation blood-line 14.11.1998. Lisäksi hänellä on ollut taidemuseon MEDIApisteessä yksityisnäyttely Puut punalle, maat sinelle 29.11.2013 – 19.01.2014. Vuonna 2018 Sampson lahjoitti Porin taidemuseolle 15 teosprojektin kokonaisuuden, joihin lukeutuu Suon Hengetär -performanssin taltiointi. Lahjoituskokonaisuus koostuu performanssitaltioinneista, videoperformansseista ja mediataiteen teoksista. Sampson on tehnyt merkittävän uran näiden alojen taiteilijana ja opettajana. Hänen Suomen

luontoa ja kansanperinnettä käsittelevät teoksensa, kuten Suon hengetär, katsovat pohjoista luontoa syvällisesti eläytyen ja visuaalisesti korkeatasoisesti. Porin taidemuseon näyttely- ja kokoelmakartunnan yhtenä linjana on Fluxus, käsitetaide ja ympäristötaide. Sampsonin lahjoituskokonaisuus jatkaa tätä kartuntalinjaa. Samalla se voidaan todeta profiloivan mediataiteeseen ja performanssitaiteen dokumentaatioon erikoistuneen Porin taidemuseon kokoelmanmuodostusta suuntaan, johon sitä halutaan kehittää.

Cherie Sampson: Suon Hengetär.
TIMO VILLANEN, PORIN KAUPUNGIN
TAIDEKOKOELMA.

Elävän perinnön tallentaminen, Satakunnan Museo

Talkoo-kulttuuri elävänä perintönä

Satakunnan Museo tallensi Talkoot!-hankkeessaan yhtä suomalaisen kulttuuriperinnön elävimmistä ilmiöistä: talkoita. Talkoita tallennettiin dokumentoimalla, valokuvaamalla ja haastatteleamalla ihmisiä. Talkoista ei haluttu tavoittaa talkoiden myötä syntynyttä lopputulosta, vaan itse talkoot tapahtumana ja toimintana, talkoiden merkityksellisyys sekä talkoissa esiintyvät lainalaisuudet ja niiden dynamiikka.

Talkoot ovat olleet vuosisatojen ajan käytössä ollut vastikkeettoman työn muoto, jonka avulla on toteutettu työvoimaa vaativia suuria rakennushankkeita, hankittu yhteisölle hyvinvointia, jälleenrakennettu Suomi sotien jälkeen ja autettu naapuria ja yhteisön vähäosaisia. Talkooperinne elää nykyisin pihatalkoina, rakennustalkoina, kulttuuriperinnön ylläpidossa, yhdistysten toiminnassa, urheiluseuroissa, festivaaleilla, kesäteattereissa ja monissa muissa työvoimaa vaativissa tilanteissa. Se, mitä talkoilla toteutetaan, on aikojen saatossa jonkin verran muuttunut, mutta itse talkoot eivät juurikaan. Vanhoja, edelleen eläviä talkooperinteitä ovat mm. työn vastikkeettomuus, talkootarjoilut sekä talkoolaisten palkitseminen. Uusia muotoja talkoot taas ovat löytäneet mielekkästä harrastustoiminnasta, ystävistä, yhteishengestä ja kesäloman vietosta talkoissa.

Talkootarjoilut Luodon siirtolapuutarhalla.
EMILIA MERISALO, SATAKUNNAN MUSEO.

Talkoolaisia
Kaasmarkun
kyläyhdistyksen
talkoissa
8.7.2020.
EMILIA MERISALO,
SATAKUNNAN MUSEO.

Karmarockin talkoolaisia kesällä 2020.
EMILIA MERISALO, SATAKUNNAN MUSEO.

Nykydokumentointia Satakunnan museoissa

Poikkeusaikaa tallennetaan reaaliajassa

Museoiden tehtävänä on tallentaa yleistä ja yhteistä arkielämää. Sen sijaan, että odotetaan vuosikymmeniä ja ryhdytään vasta sitten pohtimaan, mikä menneisyydessä olikaan arkea ja miten se voitaisiin saavuttaa jälkikäteen, on huomattavasti järkevämpää tallentaa ihmisten elämää silloin kuin se tapahtuu. Tätä kutsutaan nykydokumentoinniksi. Kaikkea ihmisten arjesta ei tietenkään ole mahdollista tallentaa, joten museoissa pyritään ymmärtämään se, mikä omassa ajassa on sellaista, joka määrittää arkea, sitä, joka vuosikymmenten jälkeen liitetään tähän aikaan ja sitä, mikä on muokannut meitä ja tulevaisuutta.

Tällainen tekijä nykyajassa on korona ja sen aikaansaama poikkeusaika. Se tuli ja muutti maailman. Se, miten se maailmaa muuttaa, jää vielä nähtäväksi, mutta museoissa tallennetaan sitä arkea, jota koronan keskellä eletään: valokuvia tyhjästä kaupunkikeskustoista, ja varoitus- ja ohjekylteistä. Tarinoita siitä, mitä ihmiset korona-arjessa tekivät, esineitä, tunteita, mielikuvia, unia, koronan liikkeelle sysäämää taidetta. Sellaista, mikä kertoisi kymmenien ja satojen vuosien päästä siitä, millaista oli arkielämä koronan keskellä. Miten arki muuttui ja miksi. Tilastot ja taudinkuva on tallennettu sairaaloiden, kuntien ja valtioiden arkistoihin. Vaikutukset ihmisten arkeen tallentuvat museoihin.

Koronasta johtuva poikkeusaika loi hamstrausilmiön, jonka vuoksi kauppojen vessapaperihyllyt tyhjenivät monin paikoin.

ANU FORSS, KANKAANPÄÄN KAUPUNGINMUSEO.

Nykytaideprojekti Lönnströmin taidemuseo

Tellervo Kalleinen ja Oliver Kochta-Kalleinen: Keskusteluapuisto – peli yhteisestä maaperästä

Lönnströmin taidemuseo on toiminut seinättömänä museona vuodesta 2015 lähtien toteuttaen nykytaiteen projekteja tiiviissä yhteistyössä kuvataiteilijoiden kanssa. Kolmas uuden konseptin mukaan toteutettu nykytaideprojekti on **Tellervo Kalleisen** ja **Oliver Kochta-Kalleisen** Keskusteluapuisto – peli yhteisestä maaperästä. Puisto sijoittuu Raumalla kerrostalojen keskelle osoitteeseen Kalliokatu 28–30.

Keskusteluapuisto on käytännön tutkielma osallistuvuudesta, ikäryhmien välisestä yhteistyöstä, yhteisöllisestä päätöksenteosta ja julkisesta tilasta neuvottelemisesta. Projektiin osallistui 21 eri-ikäistä, 7–90-vuotiasta, raumalaista ja se toteutettiin kesien 2019–2020 aikana kuutena pelisիրtona.

Keskusteluapuiston pelimäinen prosessi alkoi jokaisen pelaajan henkilökohtaisesta puistovisiosta. Tulevasta puistosta arvottiin jokaiselle pelaajalle oma palsta, johon hänellä oli mahdollisuus toteuttaa ideoitaan. Omaa palstaa muokattiin pelirahalla, jota kukin pelaaja sai viidessä

pelitapaamisessa 200 euroa kerrallaan – seuraavaan pelitapaamiseen mennessä käytettäväksi. Mikäli osallistujat halusivat tehdä jotain isompaa ja kalliimpaa, oli heidän neuvoteltava muiden pelaajien kanssa ja yhdistettävä rahansa. Viimeisessä pelitapaamisessa, elokuussa 2020, pelaajat saivat yhteisesti käytettäväkseen 14 000 euroa puiston viimeistelyyn. Projektia tallennettiin koko sen keston ajan haastatteluin, dokumentein, valokuvin ja videoin.

Puiston avajaisia vietettiin 12.9.2020. Avajaisissa kaupunkilaiset tutustuivat uuteen puistoon ja Keskusteluapuisto luovutettiin Rauman kaupungin Wihertoimelle. Wihertoimi pitää puistoa yllä ainakin vuoteen 2022 asti.

Tellervo Kalleinen (s. 1975) ja **Oliver Kochta-Kalleinen** (s. 1971) muodostavat Ars Fennica -palkitun taiteilijaduon. Keskusteluapuisto on taiteilijoiden ensimmäinen julkiseen tilaan sijoittuva taideteos.

Keskusteluapuisto 5.9.2020.
OLIVER KOCHTA-KALLEINEN, LÖNNSTRÖMIN TAIDEMUSEO.

Liite 4

Esimerkkejä tallennuskriteerien soveltamisesta kokoelmaobjekteihin

Kulttuurihistorialliset kokoelmat

Huittisten museo

Virkattu alushame HM 7553

1. Objektin tietosisältö
Esineen valmistus-, omistus- ja käyttöhistoriasta on olemassa sekä tutkimustietoa että lahjoittajan antamaa tietoa. Alushameen on tehnyt kankuri Siina Rinne, ”Momman Siina” (1859–1940), joka vapaa-ajallaan valmisti kuviovirkkauksella mm. lapasia, alushameita ja pannumyssyjä. Vuonna 1888 virkattu alushame kertoo aikaansa seuranneesta naisesta – hameessa on kuvattuna mm. auto, vaikka sellaista ei vielä 1800–1900-lukujen taitteessa ollut Huittisissa nähty.
2. Alueellisuus ja aihe
Huittisten museo tallentaa alueen paikalliskulttuuria. Huittislaisen Siina Rinteen valmistamat tekstiilit edustavat kokoelmassa paikallista käsityöperinnettä, ja kuviovirkkaustyöt kertovat Rinteen erityistaidosta.
3. Käyttökelpoisuus
Esine on hyväkuntoinen ja edustaa hyvin Rinteen kuviovirkkaustyötä. Sitä voidaan käyttää näyttelyissä, julkaisuissa ja tutkimuksessa.
4. Säilymisedellytykset
Hyväkuntoisen esineen säilyttämiselle on oikeissa varasto-olosuhteissa hyvät edellytykset. Näyttelykäytössä villasta valmistetun esineen säilyminen on turvattava huomioimalla tekstiilille sopiva esittelytapa sekä riittävät lepoajat varastossa.

HM7553, virkattu alushame.
SATU RANTALA, HUITTISTEN MUSEO.

Kankaanpään kaupunginmuseo Suomen lippu 4202:1

1. Objektin tietosisältö
Kaupunginmuseon kokoelmissa oli ollut tämä vanha ja suurikokoinen Suomen lippu jo pitkään. Siitä ei tiedetty muuta kuin lahjoittaja, joten tietosisältö oli melko ohut. Yllättäen kuitenkin toisen keskustelun yhteydessä selvisi, että kyseistä Varumon kauppiasperheen omistamaa lippua oli sota-aikana käytetty Kankaanpäässä sankarihautauksen arkun peittona, sillä se oli ollut koko kaupungin ainoa riittävän suuri lippu tähän tarkoitukseen. Kokoelmissa olleen objektin tietosisältö siis kasvoi vuosikymmeniä sen jälkeen, kun se oli kokoelmaan lahjoitettu. Uusi tieto lisäsi lipun museoarvoa huomattavasti.
2. Alueellisuus ja aihe
Lipun alkuperäinen omistaja ja käyttäjä on kankaanpääläinen Varumon kauppiassuku. Sitä on käytetty sekä liputtamiseen Varumon kaupalla Kankaanpään keskustassa että arkun peittämiseen kankaanpääläisissä sankarihautajaisissa 1940-luvulla. Sankarihautaus on sota-ajan ilmiö, jonka kiinnostavuus tulee säilymään.
3. Käyttökelpoisuus
Esine on ehjä ja näyttelykelpoinen. Sankarihautauksista löytyy kuvamateriaalia, joihin esine on yhdistettävissä.
4. Säilymisedellytykset
Oikein säilytettynä esineellä on hyvät säilymisedellytykset.

Kuva 8345;62 Pentti Leivon sankarihautajaiset 1944. Kuvassa arkun päälle levitetty lippu on kaupunginmuseon kokoelmassa.

Teresia ja Rafael Lönnströmin kotimuseo Flora Danica -kahvikupparisarja 9 kpl TRLS 347–355

1. Objektin tietosisältö
Flora Danica -sarja on merkittävä tanskalaisen muotoilun edustaja ja sen historiallisen taustan vuoksi tärkeä osa tanskalaisen posliinin historiaa. Sarjan historia on hyvin tunnettu. Käyttäjät ja käyttötarkoitus: Museon kokoelman kupit on hankkinut Teresia Lönnström ja hän on käyttänyt niitä kahvitarjoiluissa.
2. Alueellisuus ja aihe
Esine kuuluu museon toiminta-alueeseen ja sen tallennusprofiiliin, sillä kahvikupparisarja on Teresia Lönnströmin kodin irtaimistoon kuuluva esine, jonka hän on hankkinut ja jota hän on käyttänyt. Hän on asettanut kahvikupparisarjan näkyvälle paikalle kotiinsa.
3. Käyttökelpoisuus
Flora Danica -kahvikupparisarja on mahdollista asettaa esille näyttelyyn. Esineestä on olemassa lehdistökuvatasoinen, museon henkilökunnan ottama digikuva.
4. Säilymisedellytykset
Flora Danica -kahvikupparisarja on pysyvästi esillä Teresia ja Rafael Lönnströmin kotimuseossa ja se säilyy museon vallitsevissa olosuhteissa. Esine on lukitussa lasivitriinissä.

Flora Danica
RAIJA HEIKOLA, LÖNNSTRÖMIN TAIDEMUSEO

Emil Cedercreutzin museo

Postikortti KK 18364

1. Objektin tietosisältö
Objekti on museon perustajan, kuvanveistäjä Emil Cedercreutzin vastaanottama postikortti. Esine on merkittävä ilmiönsä tai aihepiirinsä edustaja, eli todiste henkilöstä, jonka elämäntyölle museo ja sen kokoelmat perustuvat. Objektin historia on tiedossa ja todennettavissa siinä olevista merkinnöistä: se on lähetetty tietynä päivämääränä ja paikassa vastaanottajalleen. Myöhemmin se on tullut osaksi museon kokoelmia yksityisen tahon tekemänä lahjoituksena. Esineen käyttäjät, käyttötavat ja paikat ovat pääpiirteissään tiedossa.
2. Alueellisuus ja aihe
Postikortti antaa sisältönsä puolesta ja itsenäisenä esineenä tietoa Emil Cedercreutzista. Museon tallennusprofiilissa postikortti kuuluu arvoluokituksen luokkaan 1, koska se on Emil Cedercreutziin liittyvää aineistoa. Esine kuuluu myös Emil Cedercreutzin museon vastuualueeseen valtakunnallisessa tallennustyönjaossa.
3. Käyttökelpoisuus
Museo voi hyödyntää postikorttia toiminnassaan, esimerkiksi laittaa sen esille näyttelyyn tai käyttää sitä tutkimuksessa. Postikortin voi esittää julkisesti.
4. Säilymisedellytykset
Postikortti on aineisto, josta museo kykenee turvallisesti huolehtimaan ja turvaamaan sen säilymisen. Postikortti on arkistomateriaalia, joka säilytetään arkistolaatikossa. Varastotila riittää objektin säilytykselle. Objekti ei aiheuta vaaraa sitä käsitteleville henkilöille.

Postikortti Emil Cedercreutzin museon kokoelmista, KK 18364.

EMIL CEDERCREUTZIN MUSEO.

Rauman merimuseo

Purjeneuloja kotelossa RMM476

1. Objektin tietosisältö
Lahjoittajalta ja muiden aineistojen avulla on saatu hyvät tiedot esineen omistus- ja käyttöhistoriasta. Neulat ovat kuuluneet merimies Onni Bärlingille, joka oli merillä 1909–1915. Bärlingin vaiheet tunnetaan hyvin, sillä museolla on kokoelmissaan myös hänen kirjoittamansa muistelmat. Hän toimi mm. purjeenompelijana ja on todennäköisesti tehnyt koristellun puisen neulakotelon itse. Esine siis kertoo niin purjeenompelijan työstä kuin merimieskäsityöperinteestäkin.
2. Alueellisuus ja aihe
Bärling oli kotoisin Toejoelta Porista ja purjehti koko merimiesuransa ajan raumalaisissa laivoissa. Siten hänen esineensä ovat Rauman merimuseon kokoelmapolitiikan tavoitteiden mukaisia. Lisäksi esine liittyy Rauman merimuseon kansalliseen tallennusvastuualueeseen “merimiehet ammattiryhmänä”.
3. Käyttökelpoisuus
Esine on käyttökelpoinen näyttelyssä esimerkiksi havainnollistamaan purjelaivatyössä tarvittuja välineitä ja taitoja. Esine on tämän kirjoitushetkelläkin näytteillä Rauman merimuseon perusnäyttelyssä.
4. Säilymisedellytykset
Materiaalit eivät ole erityisen herkkiä ja melko pienikokoisena esine ei ole vaativa näyttely- tai varasto-olosuhteiden kannalta. Esine on kuitenkin tarkastettava aika ajoin ja tarvittaessa on tehtävä säilymisen varmistavia konservointitoimenpiteitä.

RMM0476
MIKKO AHO, RAUMAN MERIMUSEO.

Satakunnan Museo

Fortuna-kynttiläpajan Omena-kynttilä 22360:1

1. Objektin tietosisältö
Kynttiläpajasta on kerätty kattavasti aineistoa (valokuvia, lehtileikkeitä, esitteitä, mainostuotteita ym.) sekä vuonna 2018 Satakunnan Museon amanuessi haastatteli kynttiläpajan omistajaa. Omena-kynttilän lisäksi museon kokoelmiin on tallennettu kattava otos myös muita kynttiläpajan tuotteita kynttilämuotteineen.
2. Alueellisuus ja aihe
Omena-kynttilä on porilaisen 1970-luvun alkupuolelta vuoteen 2010 asti toimineen Fortuna-nimisen kynttiläpajan tunnetuin porilainen tuote. Aikanaan valtakunnallisesti menestynyt Fortuna-kynttiläpaja on hyvä esimerkki porilaisesta ns. kivijalkayrittäjyydestä sekä esine vastaa hyvin Satakunnan Museon kokoelmapolitiikan mukaisiin tavoitteisiin. Lisäksi museon tallennustyön painopistettä on siirretty kohti lähivuosisikymmeniä ja nykypäivää. Esinekokoelmiin otetaan pääsääntöisesti esineitä, jotka ajoittuvat 1970-luvulta tähän päivään, joten esine vastaa myös tähän tavoitteeseen.
3. Käyttökelpoisuus
Esine on hyvin käyttökelpoinen esim. näyttelyissä sekä julkaisu- ja tutkimuskäytössä. Esine löytyy myös Finnasta, joten esine on myös helposti kaikkien saavutettavissa.
4. Säilymisedellytykset
Säilymisedellytykset museo-olosuhteissa ovat hyvät. Steariini materiaalina tuo omat haasteensa esineen säilymiselle, joka pitää huomioida esinettä liikuteltaessa sekä varasto- ja näyttelyolosuhteissa.

Rauman museo

Pitsimallikirja RM1257

1. Objektin tietosisältö

Objektista on olemassa hyvät kontekstittiedot eli siitä tiedetään tekijä, lahjoittaja ja lahjoitusaika sekä käyttötarkoitus. Pitsimallit on nyplännyt ja koonnut kirjaksi merimiehen leski Amanda Lundström. Hän on myös lahjoittanut kirjan Rauman museoon 1900-luvun alussa. Esine kuuluu Rauman museon vanhimpiin lahjoitettuihin esineisiin.

2. Alueellisuus ja aihe

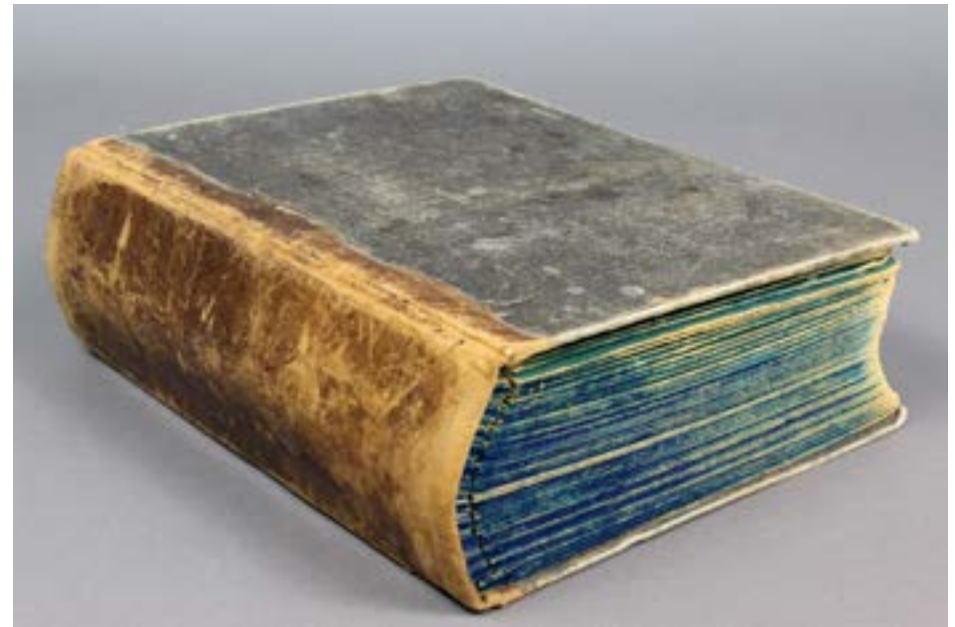
Pitsinnypläys kuuluu Rauman museon valtakunnalliseen tallennusvastuualueeseen. Pitsinnypläys on ollut Raumalla elinkeino, josta vielä 1830-luvulla 397 henkeä sai elantonsa. Mallikirjan kokoaja Amanda Lundström oli raumalainen merimiehen vaimo, joka piti yllä raumalaista pitsinnypläysperinnettä. Hän opetti taidon myös tyttärelleen Johanna Sabina Lundströmille, josta tuli valtakunnallisesti tunnettu pitsinnyplääjä 1900-luvulla.

3. Käyttökelpoisuus

Esine kertoo pitsinnypläyksen historiasta ja sen tekniikoista ja tavoista. Esineen voi laittaa esille näyttelyyn tai valokuvain esitellä erilaisia nyplätyn pitsin malleja. Lisäksi mallien avulla voidaan opettaa erilaisten perinteisten pitsikuvioiden nypläystä myös tulevaisuudessa. Pitsimallien kuviointeja voidaan myös käyttää esimerkiksi museokaupan tuotteistuksessa.

4. Säilymisedellytykset

Esine ei ole kaikkein helpoin säilytettävä. Siinä on erilaisia materiaaleja kosketuksissa toisiinsa, jotka vaativat säännöllistä tarkastamista. Esineellä tulee olla sille sopivat olosuhteet, jotta se säilyy myös tulevaisuudessa. Esine on kuitenkin hyvässä kunnossa ja ammattikonservaattorin käsittelyssä esine saadaan säilymään. Esine on maltillisen kokoinen eikä vaadi museolta suurta säilytystilaa.

Taidekokoelmat

Porin taidemuseo

Frida Moukulainen: viiden maalauksen kokonaisuus TM 2207-2211

Porin kaupungin taidekokoelmaan hankittiin vuonna 2015 viisi Frida Moukulaisen (s. 1985) maalausta: Released figures of suppressed, Whaleing over, Leaving the Fishtank, Rain catcher ja Resting place. Teokset olivat valmistuneet vuosina 2014–2015 ja ne ovat tekniikaltaan kollaasi kankaalle ja öljyväri pleksille. Moukulainen oli valmistunut edellisenä vuonna SAMK Kuvataide Kankaanpästä ja jäänyt asumaan Niinisaloon. Ateljeekäynnillä taiteilijalta hankittiin tämä viiden teoksen kokonaisuus. Pian käynnin jälkeen maalaukset olivat esillä Moukulaisen näyttelyssä Leaving the Fishtank Poriginal Galleriassa 30.1.–16.2.2016. Teokset ovat osoitus nuoren taiteilijan kyvyistä toteuttaa sisällöllisesti painokkaita ja teknisesti kekseliäitä, kerroksellisia maalauksia. Hankinta dokumentoi Kankaanpäässä koulutuksensa saaneen taiteilijan uran alkuvaihetta ja näiden syiden sekä korkean taiteellisen tasonsa vuoksi teokset ovat merkittäviä kuvataiteen edustajia. Porin kaupungin taidekokoelman yhtenä linjana on tallentaa Satakunnan alueen taidetta, ja hankinta täydentää tätä kokonaisuutta. Tummasävyiset ja salaperäiset, innovatiivisella tekniikalla toteutetut maalaukset profiloivat kaupungin taidekokoelmaa halutulla tavalla ajankohtaisen maalaustaiteen osalta.

Frida Moukulainen, Leaving the Fishtank, 2015
Kollaasi kankaalle, öljyväri pleksille, 112 x 102 x 5,5 cm
Porin kaupungin taidekokoelma TM 2210

Rauman taidemuseo

Kerttu Horila: Kylpijä KR 290

Rauman taidemuseon kokoelmiin hankittiin vuonna 2013 Kerttu Horilan veistos "Kylpijä" (2000). Teoksen korkeus on 79 cm, leveys 166 cm, paino 120 kg, syvyys 86 cm. Kerttu Horila on yksi tunnetuimpia Raumalla työskentelevistä ammattitaiteilijoista ja tärkeä osa suomalaista taidehistoriaa. Hän on merkittävästi kehittänyt keramiikkaveistoksen ilmaisuvoimaa ja tunnettavuutta Suomessa ja on erityisen tunnettu keraamisista veistoksistaan, joiden erityispiirteenä on niiden luonnollinen koko. Kylpijä-veistos (2000) edustaa Horilan tuotannossa hänen vakiintunutta kautta. Teos on sarjasta Naisten huone, joka esittelee luonnollisen kokoisia naisveistoksia peilaamassa itseään erilaisissa rooleissa. Horilan veistokset ovat erityisen tunnistettavia heijastaessaan naisten erilaisia rooleja huumorin ja melankolian keinoin. Kylpijä-teos on taiteilijan tuotannossa erittäin korkeatasoinen teos, joka on avantgardistinen ja rohkea materiaaleiltaan. Vesi ja keramiikka on harvinainen nykytaiteen yhdistelmä, jota arvotettiin hankintapäätöksessä korkealle. Se luo myös yhtenäistä linjaa Raumalla, sillä elementit olivat myös aiemmin tutut Horilan Rauman kanaliin tekemästä julkisesta teoksesta "Kolme Sulotarta" (1999). "Kylpijän" ostohankinnan myötä aloitettiin yhteisöllinen julkisen taiteen komissio veistoksesta "Rauma Flikk" (2014), josta on tullut tunnistettava osa raumalaista kesänäkymää taidemuseon edustalla. Kerttu Horilan teoksia on Rauman taidemuseon eri kokoelmissa yhteensä 36 kappaletta.

Lönströmin taidemuseo

Päivi Setälä: Viimeinen vihreä, 2012, fotosec alumiinille, TRLS 313

Porilaisen valokuvataiteilija Päivi Setälän (s. 1962) teos Viimeinen vihreä on valmistunut vuonna 2012 ja se on tekniikaltaan fotosec alumiinille. Teos koostuu kolmesta valokuvasta, jotka on kuvattu taiteilijan omassa kasvihuoneessa. Teoksessa on kyse valokuvauksen keskeisten ilmaisumuotojen, tarkkuuden ja valotuksen, kokeilusta ja muuntelusta.

Teos oli esillä Lönströmin taidemuseon ALUE – satakuntalainen kuvataide -näyttelyssä 17.5.–7.9.2014. Lönströmin taidemuseo sr (aiemmin Teresia ja Rafael Lönströmin Säätiö sr) hankki teoksen kokoelmiinsa syksyllä 2014 ja se profiloit taidekokoelman nykyistä linjaa. Teos noudattaa Teresia Lönströmin aikanaan luomia hankintaperiaatteita. Hän hankki taidekokoelmaansa valtakunnallisen taiteen ohella aikalaidetta Rauman ja lähialueen taiteilijoilta, erityisesti naistaiteilijoilta.

Viimeinen vihreä.
PÄIVI SETÄLÄ

Esimerkkejä objekteista, joiden tallennuskriteerit eivät täyty

Satakunnan Museo

Tallennuskriteerit 1 (tietosisältö) ja 3 (käyttökelpoisuus) eivät täyty

Joulukuussa vuonna 1892 Satakunnan Museon kokoelmiin on lahjoituksena vastaanotettu Huittisista ”ns. kone, jonka käyttö on tuntematon”. Koneen on museolle luovuttanut Kivi O. Satakunnan Museon pääkirjaan on kirjattu: ”Koneeseen kuuluu rautainen pyörä, jonka toiselle puolelle on juotettu kuparilevy reunoille niin, että keskiosassa näkyy rauta. Pyörän kupariosaan on piirretty 7 säännöllistä ympyrää, joiden periferiaviivalle on merkitty pisteitä, jotka aina, ollen saman ympyrän periferialla, ovat yhtä kaukana toisistaan. Tämä pyörä on sitten laitettu niin, että se pääsee kiertämään akselin ympäri, joka on kiinnitetty rautaiseen tankovarteeseen.” Objektiin kirjatut kontekstidat ovat tietosisällöltään puutteelliset sekä objektiin käyttö näin ollen rajallista. Lisäksi objektiin tämänhetkisestä sijainnista ei ole tietoa ja olemassa olevien tietojen pohjalta (esimerkiksi koko puuttuu) ”koneen” paikantaminen lähes 90 000 objektiin joukosta on vaikeaa. Näin ollen myös objektiin poistaminen kokoelmasta on mahdotonta.

Rauman merimuseo

Esimerkki 1: Tallennuskriteerien 3 (käyttökelpoisuus) ja 4 (säilymisen edellytykset) perusteella tehty kielteinen vastaanottopäätös

Merenkulkualan oppilaitos tarjosi Rauman merimuseolle kesällä 2020 suurehkoa määrää erilaisia merenkulun opetusvälineitä esineitä. Suurimman osan museo ottikin vastaan, mutta muutamien esineiden osalta museo teki kielteisen vastaanottopäätöksen. Tällaisia esineitä olivat muun muassa kaksi radiolähetintä. Asiaa harkitessaan Rauman merimuseon henkilökunta totesi, että esineet kyllä täyttävät tallennuskriteerit tietosisällön sekä alueellisuuden ja aiheen osalta. Rauman merimuseon kokoelmissa kuitenkin on ennestään saman tapainen radiolähetin. Radiolähetimiä ja

muita sähkötykseen liittyviä esineitä on tallentunut myös muiden museoiden kokoelmiin. Radiolähetimet ovat suurikokoisia ja painavia, mikä rajoittaa niiden näyttely- ja tutkimuskäyttöä. Siten niiden käyttökelpoisuus on rajallinen. Ne vaativat myös paljon säilytystilaa ja asianmukaiset säilytysolosuhteet, joiden suhteen museon resurssit ovat niukat. Näillä perusteilla museo päätti olla ottamatta lähetimiä vastaan.

Esimerkki 2: Tallennuskriteerin 2 (alueellisuus ja aihe) perusteella tehty kielteinen vastaanottopäätös

Rauman merimuseo sai laivanrakennusalalla työskennelleen henkilön perikunnalta lahjoituksen, joka sisälsi valokuvia, asiakirjoja sekä kirjallisuutta. Lahjoitukseen kuului vuonna 1949 julkaistu ilmailualan Suomi-Englanti-sanakirja. Koska ilmailu ei kuulu Rauman merimuseon tallennusalueisiin, eikä kirja liity omistajansa työstä laivanrakentajana kertovaan kokonaisuuteen, päätti museo olla ottamatta sitä vastaan. Lahjoittaja ei halunnut kirjaa takaisin, ja Rauman merimuseo tarjosi sitä Suomen Ilmailumuseolle, jolla kuitenkin oli kyseinen kirja jo kokoelmassaan.

Esimerkki 3: Tallennuskriteerin 2 (alueellisuus ja aihe) ja tallennusvastuualueiden perusteella tehty kielteinen vastaanottopäätös

Yksityishenkilö tarjosi Rauman merimuseolle lahjoitettavaksi paitaa, joka oli kuulunut merivoimien koululaiva Suomen Joutsenen miehistön jäsenelle. Rauman merimuseo ei tallenna sotalaivastoon liittyviä aineistoja, vaan merivoimien historia kuuluu Turussa sijaitsevan Forum Marinumin valtakunnalliseen tallennusvastuuseen. Näin ollen Rauman merimuseo ohjasi lahjoittajan ottamaan yhteyttä Forum Marinumiin.

Rauman museo

Objekti, jossa poistonperusteet täyttyvät

Objekti RM1367 on luetteloitu museon kokoelmiin nimellä kasvi.

Kuvailutiedoissa kerrotaan kyseessä olevan 2,5 metriä korkea jättiläiskataja. Sen on lahjoittanut museolle ajuri J. L. Nyroos. Objekti kuuluu museon vanhimpaan lahjoitettuun aineistoon. Vuonna 2018 tehdyn inventoinnin mukaan esinettä ei ole löytynyt varastosta.

Koska kyseessä on luonnontuote se ei todennäköisesti tule säilymään museon varastossa museointiperiaatteiden mukaisesti. Lisäksi elävä luonnontuote muiden museoesineiden joukossa asettaa muut kokoelmaesineet alttiiksi esimerkiksi erilaisille tuholaishyönteisille. Vaikka objektista on olemassa joitain tietoja, kuten esimerkiksi lahjoittajatieto ja se kuuluu museon vanhimpien esineiden joukkoon, puoltaa objektin poistamista kokoelmista ne seikat, että se voisi mahdollisesti olla vaaraksi muulle museokokoelmalle sekä se, että sen sijaintia ei tiedetä. Todennäköistä on, että jättiläiskataja on jo joskus aikaisemmin heitetty pois, eikä sitä ole muistettu kirjata ylös.

Liite 5

Satakunnan ammatillisten museoiden kokoelmat ja muut tietovarannot 2022

Museo	Perustamisvuosi	Kulttuuri-historialliset kokoelmat	Luonnonperintö-kokoelmat	Taidekokoelmat	Digitoitujen objektien määrä	Kokoelmanhallinta-järjestelmä	Julkisen taiteen kokoelmat (ulkoveistokset ym.)	Arkistaineistot (hyllymetriä)	Valokuvat (analogiset ja digitaaliset)	AV-aineistot (analogiset ja digitaaliset)	Kirjakokoelma
Satakunnan museo	1888	98 095	35 174		28 102	MuseumPlus		345	350 507	1077	33 113
Rauman museo	1891	36 716			36 716	Collecte		201	89 421	1623	käsikirjasto n. 6500 nidettä
Emil Cedercreutzin museo	1916	19 156		12 236	9028	Renki		65	60 918	119	
Huittisten museo	1938	16 843	–	144	103	eXtend Image/ MuseumPlus	–	25	16 218	74	3147
Rauman taidemuseo	1970			3484	3300	Muusa	50	42	38 500		
Kankaanpään kaupunginmuseo	1974	31 000	–	620	–	Musketti	907	28	63 000	167	1966
Porin taidemuseo	1981	–	–	3901	3386	Muusa	–	18	146 015	391	10 362
Lönnströmin museot	1987	1440		344	671	Muusa			21 500	63	
Rauman merimuseo	1999	2198	–	115	2198	Collecte	–	130	40 761	394	4050

Liite 5

Satakunnan ammatillisten museoiden kokoelmat ja muut tietovarannot 2021

Museo	Tallennuksen painopiste	TAKO-tallennusalueet	Esine- ja taidekokoelmat, kuvailu	Valokuvat, av-aineisto ja asiakirjat, kuvailu
Satakunnan museo	1970-luvulta tähän päivään	<p>Pooli 2: Yhteisön juhlat > Elämänkaar juhlat</p> <p>Pooli 2: Yhteiskunnan tekninen infrastruktuuri > Energia ja energian tuotanto > Ydinvoimalat</p> <p>Pooli 3: Asuminen ja eläminen > Hygienia</p> <p>Pooli 3: Harrastukset > Lemmikkieläimet harrastuksena</p> <p>Pooli 4: Metalliteollisuus > Konepajateollisuus > Kotitalouskoneet > Lämmityslaitteet</p>	<p>Arkeologiset kokoelmat, käsityö- ja palveluammatteihin liittyvä esineistö, ryijy- ja tuolikokoelmat, kellot, leikkikalut, hääpuvut, teollisuusperintö, satakuntalainen kansanomainen käsityöperinne, Porin Ässät, Pori Jazz, Juselius-sukuun liittyvä esinekokonaisuus</p>	<p>Journalistisia aineistokokonaisuuksia, Satakunnan Nuorisoseurojen liiton ja Satakuntalaisen Osuuskunnan kuvakokoelmat, 1960–1970-lukujen kaupunkikuvaukset, Uuden Ajan kokoelma, Aamulehden ja Turun Sanomien paikallistoimittajien kokoelmat, John Englundin, K. E. Klintin ja Sven Raidan kokoelmat. Satakunta-arkisto sisältää eriaikaisia arkistokokonaisuuksia Satakunnasta, järjestetty arkistonmuodostajan mukaan; Rakennuspiirustuksia sekä karttoja</p>

Museo	Tallennuksen painopiste	TAKO-tallennusalueet	Esine- ja taidekokoelmat, kuvailu	Valokuvat, av-aineisto ja asiakirjat, kuvailu
Rauman museo	<p>Rauman museon toiminnan tavoitteena on tallentaa ja säilyttää nykyisen Rauman kaupungin alueen aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä. Pääpaino tallennustyössä on Vanhan Rauman kaupunkikulttuurissa sekä elinkeinoissa. Kaupungin teollista perintöä tallennetaan tapauskohtaisesti. Lisäksi raumalainen nyplätyn pitsin perinne on valtakunnallisesti kokoelmatyömme tärkein osa-alue.</p>	<p>Pooli 4: Tuotanto, palvelut ja työelämä > tekstiili-, vaatetus-, ja nahka-, kenkäteollisuus > Käsien nyplätty pitsi</p>	<p>Rauman museon esinekokoelmat muodostuvat museon kokoelmiin reilun 120-vuoden aikana talletetuista esineistä. Kokoelmista löytyy paljon yli 100 vuotta sitten kaukaa maailman ääristä tuotuja eksotisia merimiesten matkamuistoja ja ympäröivältä maaseudulta tallennettuja kansatieteellisiä katoavasta elämäntavasta kertovia esineitä. Valtaosa kokoelmista on tallennettu raumalaisista tai lähialueen kodeista tai liikeyrityksistä. Lisäksi kokoelmiin kuuluu laaja nyplätynpitsin kokoelma.</p>	<p>Rauman museon kuvakokoelmat sisältävät pääosin mustavalkoisia valokuvia, joista vanhimmat ovat 1860-luvulta. Lisäksi kokoelmissa on kino- ja lasinegatiiveja sekä dioja. Merkittävimmän yksittäisen kokoelman muodostavat Vanhan Rauman alueella kuvatut kuvat sekä laaja henkilökuvakokoelma.</p>

Museo	Tallennuksen painopiste	TAKO-tallennusalueet	Esine- ja taidekokoelmat, kuvailu	Valokuvat, av-aineisto ja asiakirjat, kuvailu
Emil Cedercreutzin museo	Kokoelmien kartunnan lähtokohtana on Emil Cedercreutzin elämäntyö. Museon kokoelmiin tallennetaan Emil Cedercreutzin henkilöhistoriaan ja hanen elämäntyöhönsä liittyvää aineistoa. Cedercreutzin elämäntyö ohjaa myös kokoelmien kartuntaa. Kokoelmia yhdistävinä käsitteinä ovat Emil Cedercreutz sekä Satakunta.	Pooli 7: Trendit, vaikuttajat ja käännekohtat > Emil Cedecreutz	Kulttuurihistorialliset kokoelmat: Harjulan koti-irtaimisto, säätyläiskulttuuri; Maahengen temppeli, maaseutukulttuuri; Vaunu- ja ajokalukokoelma, Harjavalta-kokoelma; paikallishistoria; Tekstiilikokoelma Taidekokoelmat: Emil Cedercreutzin oma tuotanto, veistos- ja siluettikokoelma; Emil Cedercreutzin jäämistön aikalastaiteen kokoelma; Satakuntalaisen taiteen kokoelma ja muu taidekokoelma; Eero Mannisen siluettikokoelma; Exlibris-kokoelma	Emil Cedercreutzin arkistojäämistö; Emil Cedercreutzin elämään ja elämäntyöhön liittyvä lehtileikearkisto ja AV-aineisto; Harjavallan paikallishistoriaan liittyvä AV-aineisto ja arkistokokoelma; Satakuntalaisia taiteilijoita koskeva arkistoaineisto
Huittisten museo	Huittisten alueen paikallishistoria ja -kulttuuri.	Pooli 7: Trendit, vaikuttajat ja käännekohtat > Vaikuttajat > Lauri Leppänen, Risto Ryti	Kulttuurihistorialliset kokoelmat: Juho Jaakolan kokoelma, Museo- ja kotiseutuyhdistyksen kokoelma, Aleksi Saarelan kokoelma, Kalle Hiekan kokoelma, Lennart Peltola -kokoelma, rahakokoelma, Siina Rinne -kokoelma, Risto Ryti -kokoelma Taidekokoelmat: Lauri Leppänen -kokoelma, Hugo Kivisen ITE-taiteen kokoelma	Jooseppi Toivosen lasinegatiivikokoelma, Keijo Jaakolan kuvakokoelma, Erkki Nuutisen kuvakokoelma Paikallishistoriaan liittyvä kuva- ja AV-aineisto sekä arkistoaineisto Risto Rytiin liittyvä aineisto Lauri Leppäseen liittyvä aineisto

Museo	Tallennuksen painopiste	TAKO-tallennusalueet	Esine- ja taidekokoelmat, kuvailu	Valokuvat, av-aineisto ja asiakirjat, kuvailu
Rauman taidemuseo	Rauman ja sen lähialueiden taiteen tallentaminen sekä esittely ja Itämeren alueen ja Baltian maiden nykyaide		Jalmari Karhulan rahaston kokoelma; Karin perikunnan kokoelma; Rauman kaupungin kokoelma; Rauman taidemuseon kokoelma; Rauman taideyhdistyksen kokoelma; Rauman taideyhdistyksen Koskisen luonnoskokoelma; Rauman museon kokoelma; Varsinaissuomalaisen osakunnan kokoelma; Immo Tuomisen talletuskokoelma; Elina Salon talletuskokoelma; Sinikka Palosen talletuskokoelma; Kordelinin säätion kokoelma; Iiro Penttilän kokoelma	Rauman taidemuseon oman toiminnan tuloksena syntynyt arkistoaineisto. Taidemuseon näyttelyt, tapahtumat ja muu toiminta ja näiden dokumentointi. Rauman taidemuseon näyttelytoiminnan arkistot (lehtileikearkisto, esitteitä, valokuvia, videoita), Rauman ja lähialueen taiteilijoita ja taidevaikuttajia käsittävää arkistoaineistoa vaihtelevissa laajuuksissa (myös haastatteluja), Raumalla vaikuttaneet valtakunnalliset ja kansainväliset taiteilijat pääosin näyttelyarkistojen kautta.
Kankaanpään kaupunginmuseo / taide	Kankaanpään taidekoulusta valmistuneet taiteilijat, Kankaanpään taidekoulun taideaineiden opettajat, kankaanpääläiset taiteilijat	Pooli 6: Koulutus > Taidekoulutus> Kankaanpään taidekoulu	Kauko Räikkeen ja Sinikka Räikkeen taidekokoelma, Kankaanpään kaupungin taidekokoelma, Kankaanpään Taidekehä.	Taiteilija-arkistot (vaihtelevissa laajuuksissa: lehtileikearkisto, valokuvia, haastatteluja): Kauko ja Sinikka Räike, Pekka Mattila, Juhani Tarna. Kankaanpään taidekoulun arkistoaineistoa, Kankaanpään taiteilijoihin ja taide-elämään liittyvää, valokuvia, esitteitä, lehtileikkeitä

Museo	Tallennuksen painopiste	TAKO-tallennusalueet	Esine- ja taidekokoelmat, kuvailu	Valokuvat, av-aineisto ja asiakirjat, kuvailu
Kankaanpään kaupunginmuseo / kulttuurihistorialliset kokoelmat	Kankaanpää ja Pohjois-Satakunta	Pooli 4: Vaateusteollisuus > Reiman tuotanto ja toiminta, Pooli 4: Jalkineusteollisuus	Vaatetusteollisuus, Reiman tuotanto ja toiminta: Kenkäteollisuus jalkineita ja satoja kenkävirstaisiin ja -tehtaisiin liittyviä työvälineitä ja -koneita; Muu esinekokoelma	Valokuvakokoelmassa kymmeniätuhansia kuvia lasinegatiiveista digisyntyisiin kuviin Kankaanpäästä ja kankaanpääläisistä. Reima: tuotekuvastot, tuotekuvat, henkilöstölehdet, valokuvat toiminnasta ; Kenkäteollisuus: haastattelumateriaali ja valokuvat 1980-luvulta ja 2010-luvulta; Museoarkistossa enimmäkseen Kankaanpäähän liittyvää materiaalia, hyvinkin monimuotoista, järjestetty arkistonmuodostajittain.
Porin taidemuseo	Satakunnan alueen kuvataide, kotimainen ja kansainvälinen nykyaide		Porin kaupungin kokoelma 2320 teosta: Kansainvälinen taide, suomalainen modernismi ja nykyaide, suomalainen vanhempi taide, satakuntalainen taide. Maire Gullichsenin taidesäätiön kokoelma: kultakauden jälkivaihe, suomalaisen abstraktin taiteen pioneirit ja kypsä kukoistuskauti, kansainvälinen taide. Deponointikokoelmat 8 kpl.	Taiteilija-arkistot (vaihtelevissa laajuuksissa): Pertti Ala-Outinen, Aarne Elomaa, Anja Karkku-Hohti, Olavi Jalkanen, Sievä Kauppinen, Ensio Lamberg, Lauri Leppänen, Into Linturi, Pekka Mattila, Reijo Paavilainen, Sinikka Räike, Kauko Räike, Immo Tuominen, Ossi Somma, Juhani Tarna; Yksityishenkilöt: Maire Gullichsenin lehtileikearkisto; Hemmi Koivuniemen arkisto, Sirkka-Liisa Unkilan lehtileikearkisto, Arvo Mäen arkisto; Yhdistykset: Rauman taiteilijaseuran lehtileikearkisto 1945–74, Porin Työväen Kuvataiteen Ystävät ry:n arkisto; Taiteilijaseura NYTE:n arkisto

Museo	Tallennuksen painopiste	TAKO-tallennusalueet	Esine- ja taidekokoelmat, kuvailu	Valokuvat, av-aineisto ja asiakirjat, kuvailu
Lönströmin taidemuseo, Teresia ja Rafael Lönströmin kotimuseo	Suomalainen nykyaide	Pooli 7: Kotimuseo	Säätiön taidekokoelma: Suomen kuvataiteen kultakausi, naistaiteilijat, nykyaide, deponoituina Oraksen muotokuvakokoelma; Kotimuseon kokoelma; Lönström-kokoelma; Kokoelman käsite kattaa kodissa vietetyn elämän, rakennuksen ja esim. piha	Lönström-yhtymän toimintaan liittyvä asiakirja-arkisto, säätiön ja sen museoiden toimintaa dokumentoiva arkisto, nyt uutena nykyaideprojektien mahdollisimman kattava arkistointi, kokoelmiin liittyvä tausta-aineisto, museoiden kuva-arkisto
Rauman merimuseo	Raumlainen merenkulku, merimiehet ammattiryhmänä, merenkulun opetus, raumlainen laivanrakennus	Pooli 4: Ammattiryhmät > Merimiehet Pooli 6: Koulutus > Merenkulkualan koulutus	Raumlainen purjelaivamerenkulku, merimiehet ammattiryhmänä, merenkulun opetus Raumalla ja raumlainen laivanrakennus	Merimiesten henkilökohtaiset valokuvat ja myös liikkuva kuva; Merimiesten ammattiin liittyvät asiakirjat ja kirjeenvaihto; Laivakohtaiset dokumentit; Kartat; Laivaluettelot; Laivanrakennus; Merikoulun toimintakertomukset, oppilaiden harjoitustyöt ja koevihkot; Lehtileikkeet ja aikakauslehdet

Liite 6

Kartuta museon kokoelmia

Tämän ohjeen tavoitteena on kertoa, mihin sinun tulee varautua tarjotessasi esinettä museolle. Tämä ohje koskee kaiken tyyppisiä esineitä ja taideteoksia, valokuvia, liikkuvaa kuvaa, asiakirjoja ja ym. aineistoja. Ohjeen ovat laatineet Satakunnan ammatillisesti hoidetut museot, jotka ovat ympärivuotisesti auki yleisölle ja jotka hoitavat kulttuurihistoriallisia kokoelmia ja taidekokoelmia.

Vastaanotettuaan esinelahjoituksen museo liittyy sen kokoelmaansa. Museoiden kokoelmat toimivat yhteiskunnan aineellisena ja historiallisena muistina, ja jokaisella kokoelmalla on omat sisällölliset teemansa. Liittäessään esineen kokoelmaan museot sitoutuvat säilyttämään sitä pysyvästi. Lisäksi esine luetteloidaan kokoelmatietokantaan ja sille tehdään muita toimenpiteitä. Kokoelmien hoito edellyttää museoilta säilytystiloja ja henkilökuntaresursseja, mistä johtuen museot harkitsevat tarkoin, mitä esineitä ne ottavat vastaan.

Lahjoituksen vaiheet pähkinäkuoressa

- Ota etukäteen yhteyttä museoon joko puhelimitse tai sähköpostilla.
- Kerro kokoelmista vastaavalle henkilölle, millaisesta esineestä/aineistosta on kyse. Kerro, miksi se mielestäsi kuuluu osaksi museon kokoelmaa. Voit myös toimittaa valokuvan aineistosta.
- Odota. Museossa selvitetään, onko aineisto sellaista, joka voidaan ottaa vastaan ja liittää kokoelmaan. Tämä vie jonkin aikaa.
- Museosta ollaan sinuun yhteydessä, kun selvitys on tehty.
- Mikäli lahjoituksesi päätetään ottaa museon kokoelmaan:
 - Sovit ajan, jolloin pääset tuomaan esineen museolle.
 - Varaa vierailuun aikaa. Esineen luovutuksen yhteydessä sinulta kysytään tietoja, joita lahjoittamaasi esineeseen liittyy. Kaikki tiedot kirjataan ylös ja liitetään esineen tietoihin museon luetteloinnissa.
 - Allekirjoitat luovutussopimuksen, josta saat myös itsellesi oman kappaleen.
- Mikäli museo ei pysty vastaanottamaan tarjoamaasi aineistoa syynä voi olla esimerkiksi:
 - Vastaavia on jo ennestään museon kokoelmissa.
 - Se ei sovellu kyseisen museon kokoelmaprofiiliin.
 - Sen omistussuhteet ovat epäselvät.
 - Museo ei pysty takaamaan sen säilymistä: esineelle ei ole riittäviä säilytystiloja tai se vaatii erityisolosuhteita (esim. aseet, vaaralliset materiaalit, suuret kokonaisina säilytettävät objektit/teokset).

Puulusikoita Emil Cedercreutzin museon Maahengen temppelissä.
SATU TENHONEN, EMIL CEDERCREUTZIN MUSEO.

Enemmän tietoa lahjoittamisen vaiheista

Mitä museoon voi tarjota?

Esineen ikä ei ole ainoa museoita kiinnostava tekijä. Museon kannalta kiinnostavia ovat esineet tai kokonaisuudet, joihin liittyy erityinen tarina tai ne kuvaavat hyvin jotain tapahtumaa tai ilmiötä. Tarina tai ilmiö voi olla menneisyyttä tai nykypäivää. Museot ovat siis kiinnostuneita hyvin monenlaisista ja monen ikäisistä asioista ja esineistä. Lahjoituksen vastaanottaminen mietitään aina tapauskohtaisesti. Kannattaa kysyä rohkeasti!

Lahjoittamisen edellytykset

Lahjoittajan on oltava lahjoituskelpoinen. Tämä tarkoittaa sitä, että yksityishenkilöllä, jakamattomalla kuolinpesällä, yhdistyksellä, säätiöllä, yrityksellä tai muulla toimijalla tulee olla oikeus lahjoituksen tekemiseen. Lisäksi lahjoittajan on oltava halukas luopumaan pysyvästi esineestä ja omistusoikeudestaan siihen.

Ennen lahjoitusta

Ota etukäteen yhteyttä museoon puhelimitse tai sähköpostitse ja sovi tapaamisesta museon kokoelmahenkilökunnan kanssa.

Esineen on hyvä olla mahdollisimman alkuperäisessä kunnossa. Älä siis puhdistaa tai korjaa sitä.

Valmistautuminen

Museoesineen suurin arvo on siihen liittyvä taustatieto tai tarinat. Varaudu kertomaan kaikki hallussasi oleva tieto objektista, kuten esineen synty- tai käyttöhistoria.

Huomioithan, että museo tarvitsee käsittelyajan lahjoituksen mahdolliselle vastaanottopäätökselle. Mitä enemmän sinulla on antaa tietoa aineistosta, sitä sujuvammin asian käsittely etenee.

Valmistaudu vierailemaan museossa kertomassa esineestä ja allekirjoittamaan lahjoitussopimus. Lahjoituksista laaditaan aina molempien osapuolten välinen

sopimus. Ilman sopimusta ja lahjoittajan allekirjoitusta museo ei voi ottaa vastaan lahjoituksia.

Valmistaudu myös kertomaan omat yhteystietosi, ja että ne liitetään objektin lahjoitustietojen yhteyteen. Lahjoittajan tiedot voidaan pitää museon sisäisinä.

Isot aineistokokonaisuudet

Isoihin aineistokokonaisuuksiin tai tiettyihin aineistotyyppihin saatetaan soveltaa erityisiä ehtoja. Tällaisia voivat olla esimerkiksi suuret taidekokoelmat, arkistot, digitaalinen materiaali tai kuolinpesät. Arkistolahjoituksissa museon on otettava huomioon esimerkiksi keskusarkistot ja erilaisissa aineistoissa erikoismuseot. Voi siis olla, että sinut ohjataan eteenpäin museoon tai arkistoon, johon aineistosi tai osa siitä soveltuu paremmin.

Museot voivat myös edellyttää, että aineiston on ennen vastaanottamista oltava valmiiksi järjestetty (esimerkiksi arkistoaineistot) ja joissain tapauksissa digitoitu (esim. AV-aineisto) tai että suuresta kokonaisuudesta vastaanotetaan vain osa (esimerkiksi kuolinpesät). Valintaa on tehtävä, koska museot sitoutuvat säilyttämään aineiston pysyvästi ja asianmukaisesti. Museon resurssit esimerkiksi säilyttämisen ja digitoimisen suhteen ovat hyvin rajalliset.

Luovutusehdot

Lahjoittaminen tarkoittaa sitä, että luovut omistusoikeudestasi kyseisen esineeseen/aineistoon. Yleensä museot eivät ota vastaan lahjoituksia, joihin liittyy ehtoja. Tapauskohtaista harkintaa saatetaan tehdä.

Jos museo ei otakaan vastaan lahjoitusta

Voit säilyttää esineen itse. Vaikka museo ei ota esinettä vastaan, se ei tarkoita, etteikö esineellä olisi arvoa. Arvo voi olla henkilökohtainen tai esimerkiksi sukuun ja perheeseen liittyvä. Esine saattaa myös muodostua uudella tavalla merkitykselliseksi tulevaisuudessa.

On myös mahdollista, että esine sopii jonkin muun museon kokoelmiin.

Museoiden välisen kokoelmayhteistyön ansiosta ensimmäinen museo yleensä selvittää, onko jollain toisella museolla kiinnostusta ottaa kyseinen lahjoitus vastaan.

Liite 7

Lainsäädäntö ja sopimukset kulttuuriomaisuuden suojelusta

Haagin sopimus

Haagin vuoden 1954 yleissopimus on Unescon alainen humanitaarinen yleissopimus. Sen tavoitteena on kulttuuriomaisuuden suojelu aseellisen selkkauksen sattuessa. Vaikka sopimus on osittain vanhentunut, se on edelleen ajankohtainen asiakirja, joka on muodostunut osaksi kansainvälistä oikeutta. Suomi ratifioi yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan vuonna 1994.

Haagin yleissopimuksen pyrkimyksenä on, että aseellisen konfliktin aikana sotivat osapuolet pidättäytyvät hyökkäyksistä kulttuuriomaisuutta kohtaan sekä samalla rauhoittavat kulttuuriomaisuudeksi katsotut kohteet sellaiselta omalta sotilaalliselta toiminnalta, joka vaurioittaisi kohteita tai oikeuttaisi vastapuolen vihamieliset teot. Sopimus edellyttää, että sopimusosapuolet varautuvat jo rauhan aikana kulttuuriomaisuuden suojeluun sekä tekevät sopimuksen sisältöä tunnetuksi kansalaistensa ja asevoimiensa parissa.

<https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/kansainvalinen-toiminta/kansainvalisia-sopimuksia>

Faron puiteyleissopimus

”Eduskunta hyväksyi Faron puiteyleissopimuksen voimaansaattamisen marraskuussa 2017. Sopimus korostaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä yhteisenä ja arvokkaana voimavarana. Yleissopimuksen yhtenä tavoitteena on nostaa esiin niitä taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia mahdollisuuksia, joita kulttuuriperintö tarjoaa.

Faron yleissopimus on tähänastisista kansainvälisistä kulttuuriperintösopimuksista laajin ja monipuolisin. Se korostaa kulttuuriperinnön monimuotoisuutta ja merkitystä kestäväen taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen voimavarana. Sopimuksen keskeisiin tavoitteisiin kuuluu kulttuuriperinnön, elämänlaadun, identiteetin ja kestäväen kehityksen välisen yhteyden vahvistaminen yhteiskunnassa.

Sopimuksen taustalla on ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, jossa sivistykselliset oikeudet sisältävät oikeuden kulttuuriperintöön. Yksi sopimuksen keskeisistä viesteistä on yksilöiden ja yhteisöjen oikeus hyötyä kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen. Oikeuteen liittyy velvollisuus kunnioittaa muiden kulttuuriperintöä.

Yleissopimus pyrkii myös vahvistamaan kansalaisyhteiskuntaa ja demokratiaa korostamalla ihmisten oikeutta määritellä itselleen tärkeän kulttuuriperinnön. Sopimus kannustaa yhteisöjä toimimaan yhteiseksi koetun kulttuuriperinnön hyväksi. Kulttuuriperintöyhteisöt ovat yksi sopimuksen uutta luovista elementeistä.”

<https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/kansainvalinen-toiminta/euroopan-neuvosto-ja-kulttuuriperinto>

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 2017

” Suojeltavaksi kulttuuriomaisuudeksi luetaan muinaisjäännökset, kulttuurihistoriallisesti merkittävät rakennukset ja rakennusryhmät, taideteokset, käsikirjoitukset, kirjat ja esineet, tieteelliset kokoelmat sekä arkisto- ja kirjastokokoelmat. Kulttuuriomaisuuteen lukeutuvat myös ne rakennukset, joihin irtainta kulttuuriomaisuutta on koottu varastointi- tai näyttelytarkoituksessa, tieteen ja kulttuurin digitaaliset tietovarannot sekä immateriaalioikeudet, jotka kiteytyvät tekijänoikeuksissa. Aineistoista yhä

suurempi osa on digitaalisessa muodossa. Digitalisoitumiskehitys voimistaa tietojärjestelmien, sähköisten palvelujen ja tietokantojen merkitystä kulttuuriomaisuuden suojelussa

Alueelliset ja paikalliset viranomaiset varmistavat, että rakennettua kulttuuriympäristöä ja muita kulttuuriomaisuuskohteita koskeva paikka- ja ominaisuustieto on ajantasaista ja saatavilla. Valtakunnalliset viranomaiset järjestävät kulttuuriomaisuuskohteiden seurannan ja vastaavat valtakunnallisten rekisterien toimivuudesta sekä tiedon tuottamisesta myös kohteiden omistajille. Viranomaiset toimivat yhteistyössä kulttuuriesineiden laittoman maastaviennin estämiseksi”

https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/YTS_2017_suomi.pdf

Museoviraston varautumisohjeet ja ohjeet kulttuuriperinnön suojelemiseksi kriisitilanteissa

<https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/varautumisohjeet>

Kulttuuriomaisuuden uhat ja suojele

<https://www.museovirasto.fi/uploads/Meista/opm8.pdf>

Liite 8

Riskienhallintasuunnitelma

Tiivistelmä: äkillisten onnettomuustilanteiden aiheuttamat riskit ja niihin varautuminen

Tuli		
Riskin aiheuttaja	Erityiset ehkäisymenetelmät	Yleiset ehkäisymenetelmät
Tuhopoltto	Roskikset lukittavia ja/tai kauempana museorakennuksesta, valaistus, valvontakamerat, vartiointi	Hälytyslaitteet Palosulut rakennuksessa Alkusammutusvälineet & koulutettu henkilökunta
Salamanisku	Ukkosenjohdattimet	
Sähkövika	Säännöllinen huolto, oikeellinen käyttö	

Vesi		
Riskin aiheuttaja	Erityiset ehkäisymenetelmät	Yleiset ehkäisymenetelmät
Rankkasade	Katon, rännien ja sadevesikaivojen kunnossapito	Kokoelmaesineitä ei sijoiteta suoraan lattialle ja huomioidaan muut riskialttiit säilytyspaikat
Tulva	Priorisoitu ja aikataulutettu kokoelmien evakuointisuunnitelma	
Vesivahinko	Talotekniikan kunnossapito Henkilökunta tietää päävesisulun sijaintipaikan	

Ihminen		
Riskin aiheuttaja	Erityiset ehkäisymenetelmät	Yleiset ehkäisymenetelmät
Ilkivalta	Valvontakamerat, vartiointi	Sosiaalisen tasa-arvon ja yhteiskunnallisen vakauden tukeminen
Varkaus	Valvontakamerat, vartiointi Kokoelmavaraston sijainti ei julkista tietoa	
Sota tai terrorismi	Kokoelmien evakuointisuunnitelma Turvallinen evakuointipaikka Kookkaiden esineiden suojaaminen esim. hiekkasäkein	

Riskienhallintasuunnitelma

Taulukko esimerkinomainen, riskien ja niiden vakavuuden arviointi tehdään museokohtaisesti.

Riskien arviointitaulukko:

Seuraukset kulttuuriperinnön arvolle			
Todennäköisyys	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Harvinainen Tapahtuu noin kerran sadassa vuodessa	1 Merkityksetön riski	2 Vähäinen riski	3 Kohtalainen riski
Satunnainen Tapahtuu usean kerran vuosisadassa	2 Vähäinen riski	3 Kohtalainen riski	4 Merkittävä riski
Ajankohtainen / kumulatiivinen Tapahtuu usein	3 Kohtalainen riski	4 Merkittävä riski	5 Sietämätön riski

Uhka	Riskin tyyppi ja syyt	Todennäköisyys (Harvinainen, Satunnainen, Ajankohtainen)	Pahimmat seuraukset	Riskin suuruus (Vähäinen, Haitallinen, Vakava)	Toimenpiteet riskin toteutumisen pienentämiseksi	Toteutuneen riskin aiheuttaman vaurion pienentäminen	Vastuu-taho	Seuranta (aika-määre)
Palaminen	Kemiallinen: Tuhopoltto	H	Kokoelmat tuhoutuvat kokonaan tai osittain. Mahdollisena kerrannaisvaikutuksena sammutusvedestä kosteusvaurio, joka voi aiheuttaa edelleen esim. homehtumista.	V	Riskin poistaminen mahdotonta -Hälytyslaitteet -Palosulut rakennuksessa -Alkusammutusvälineet (hiili-dioksidisammutin?) -Henkilökunnan alkusammutuskoulutus -Valvontakamerat -Hyvä valaistus -Roskikset lukittavia ja metallisia tai pienen matkan päässä museorakennuksesta -Harkinnan mukaan museostatuksen esiin tuominen -Vartiointi	-Kokoelmien arvoluokitus -Esineiden evakuointireitti ja -paikka, sama rakennus vai esim. lämmitettävä telta tai kontti? -Paikallaan suojattaville esineille suojaamisvälineet (esim. pressut) -Yhteistyö jälkivahinkojen torjuntaan erikoistuneen yrityksen kanssa -Kastuneiden esineiden ilma- tai pakastekuivaus -Esineiden konservointi ja/tai nokipuhdistus		

	Kemiallinen: Vialliset sähkölaitteet, joista aiheu- tuu tulipalo	S	Kokoelmat tuhoutuvat kokonaan tai osittain, kerran- naisvaikutuksena sammutusvedestä kosteusvaurio, joka voi aiheuttaa edelleen esim. homehtumista	V	Riskin minimoiminen mahdol- lista: -Sähkölaitteiden säännöllinen tarkastus ja huolto -Laitteita ei käytetä puutteelli- sella osaamisella -Laitteita ei jätetä latautumaan, kun tiloissa ei ole ketään -Hälytyslaitteet -Palosulut rakennuksessa -Alkusammutusvälineet (hiili- dioksidisammutin) -Henkilökunnan alkusammutus- koulutus	-Kokoelmien arvoluokitus -Esineiden evakuointireitti ja -paikka, sama rakennus vai esim. lämmitettävä teltta tai kontti? -Paikallaan suojattaville esineille suojaamisvälineet (esim. pressut) -Yhteistyö jälkivahinkojen tor- juntaan erikoistuneen yrityksen kanssa -Esineiden ilma- tai pakastuskui- vaus -Esineiden nokipuhdistus		
	Kemiallinen: Salamanis- kusta syttyvä tulipalo	H	Kokoelmat tuhoutuvat kokonaan tai osittain, kerran- naisvaikutuksena sammutusvedestä kosteusvaurio, joka voi aiheuttaa edelleen esim. homehtumista.	V	Riskin poistaminen mahdotonta -Hälytyslaitteet -Ukkosenjohdattimet -Palosulut rakennuksessa -Alkusammutusvälineet (hiili- dioksidisammutin) -Henkilökunnan alkusammutus- koulutus	-Alkusammutus -Toimintamallit -Kokoelmien arvoluokitus -Esineiden evakuointireitti ja -paikka, sama rakennus vai esim. lämmitettävä teltta tai kontti? -Paikallaan suojattaville esineille suojaamisvälineet (esim. pressut) -Esineiden ilma- tai pakastekui- vaus -Esineiden nokipuhdistus		
Kastuminen	Kemiallinen: Rankkasade	S	Kokoelmiin tulee kosteusvaurio, joka voi aiheuttaa edelleen esim. homehtumista.	V	Riskin poistaminen mahdotonta -Talotekniikan huolto: katto kunnossa, rännit, sadevesikaivot pidetään puhtaana -Kokoelmien sijoittelussa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan riskialttiit paikat, eikä mitään sijoiteta suoraan lattialle	Toimintamallit mietittävä talokoh- taisesti. Huomioitava mm.: -Tarvitaanko evakuointipaikkaa? -Esineiden suojaaminen esim. pressuilla -Esineiden ilmakeivitus vai pakas- taminen? -Ilmakeivituksessa tarvittava välineistö? (esim. kuormalavat ja lakanat) -Missä pakastusmahdollisuus?		

	Kemiallinen: Tulva	H	Kokoelmiin tulee kosteusvaurio, joka voi aiheuttaa edelleen esim. homehtumista	V	Riskin poistaminen mahdotonta -Kokoelmaesineitä ei sijoiteta suoraan lattialle	-Kokoelmien arvoluokitus -Tilanneanalyysissä huomioidaan laajemman alueen, kuten kaupungin turvallisuustilanne -Evakuointireitti, -henkilöstö, -kalusto ja -paikka -Evakuointiin tarvittava aika tiedossa ja pakkausvälineet olemassa -Kastuneiden esineiden ilmakui-vatus vai pakastaminen? -Ilmakuivatuksessa tarvittava välineistö? (esim. kuormalavat ja lakanat) -Missä pakastusmahdollisuus?		
	Kemiallinen: Vesivahinko (voi myös olla tulipalon seurausta)	S	Kokoelmiin tulee kosteusvaurio, joka voi aiheuttaa edelleen esim. homehtumista	V	Riskin minimoiminen mahdollista: -Talotekniikan säännöllinen huolto -Henkilökunta tietää päävesisulun ja sähköpääkeskuksen sijaintipaikat -Kokoelmaesineitä ei sijoiteta suoraan lattialle	-Kokoelmien arvoluokitus -Evakuointireitti, -henkilöstö, -kalusto ja -paikka -Kastuneiden esineiden ilmakui-vatus vai pakastaminen? -Ilmakuivatuksessa tarvittava välineistö? (esim. kuormalavat ja lakanat) -Missä pakastusmahdollisuus?		
Hajoaminen	Kemiallinen: Pitkästä sähkökatkosta johtuva lämpötilan ja ilmankosteuden vaihtelut	S	Kokoelmaesineisiin tulee rakenteellisia vaurioita	H	Riskin minimoiminen mahdollista: -Varavirtalähde saatavilla ilmastointilaitteille?	-Esineiden konservointitoimenpiteet, tosin vauriot voivat tulla näkyviin hyvin hitaasti		
	Kemiallinen: Valo	A	Kokoelmaesineisiin tulee vaurioita	V	Riskin minimoiminen mahdollista: -Ikkunoiden pimennys -Näyttelytiloissa uv-suodattavat lasit -Näytteillä oleville, valolle aroille esineille rajallinen esilläpitoaika -Varastotiloissa valot päällä vain, kun se on välttämätöntä	-Peruuttamattomat vauriot, mahdollon konservoida		

	Kemiallinen: Itseään tuhoavat materiaalit (kumi, tietyt muovit jne.)	A	Esineet alkavat tuhoutua valmistusmateriaalin ikääntyessä	V	Riskin minimoiminen mahdollista: -Riskialttiista materiaaleista valmistettujen esineiden säännöllinen seuranta	-Esineestä on hyvät luettelointitiedot ja valokuva -Vaurioitunut osa uusitaan, mikäli mahdollista (taideteos) tai poistaminen kokoelmasta		
	Kemiallinen: Lähellä sijaitsevia esineitä tuhoavat materiaalit	A	Viereiset esineet alkavat tuhoutua valmistusmateriaalin ikääntyessä	H	Riskin poistaminen mahdollista: -Turvavälit, esineiden riittävän väljä säilytys -Soveltuvien osien esineitä suojataan pakkausmateriaalein	-Esineestä on hyvät luettelointitiedot ja valokuva -Vaurioitunut osa uusitaan, mikäli mahdollista (taideteos) tai poistaminen kokoelmasta		
	Mekaaninen: Ihmisen toiminta, vahinko tai piittaamattomuus	A	Kokoelmaesineisiin tulee vaurioita	H	Riskin minimoiminen mahdollista: -Henkilöstön työhyvinvoinnista ja riittävästä aikataulutuksesta huolehdittu -Työturvallisuusohjeiden noudattaminen -Vieraat (esim. huoltomiehet) vain saattajan kanssa -Yleisön riittävä ohjeistus ja valvonta -Riittävä resursointi	-Tataturmatilanteen dokumentointi (valokuvaaminen, mahdolliset todistajat jne.) -Esineiden konservointitoimenpiteet		
	Mekaaninen: sota tai terrorismi	H	Kokoelmat vaurioituvat esim. pommituksessa	V	Riskin poistaminen mahdotonta -Turvallinen evakointipaikka arvoluokitetuille esineille esim. kellarissa tai maaseudulla -Suojataan kookkaita ja/tai kiinteitä esineitä hiekkasäkein, puukehikoin tai muilla keinoin	Tilanneanalyysissä huomioidaan laajemman alueen, kuten kaupungin tai maakunnan turvallisuustilanne -Vaurioituneen säilytystilan dokumentaatio valokuvaamalla -Tilanneanalyysi: valitaan pelastettavissa olevat esineet ja siirretään ne ehjään varastotilaan		
	Mekaaninen: Myrskytuuli	S	Kokoelmat vaurioituvat esim. katon rikkouduttua	V	Riskin poistaminen mahdotonta -Rakennuksen kunnossapito	-Vaurioituneen säilytystilan dokumentaatio valokuvaamalla -Kokoelmien arvoluokitus -Kokoelmien sijoittumista (arvoluokitus) kuvaava kartta, joka voidaan huomioida raivaustöissä? -Evakuointireitti, -kalusto ja -paikka		

	Mekaaninen: Lumikuorma	H	Kokoelmat vaurioituvat katon rikkouduttua	V	Riskin poistaminen mahdotonta -Rakennuksen kunnossapito, hyväkuntoiset kattorakenteet	-Vaurioituneen säilytystilan dokumentaatio valokuvaamalla -Kokoelmien arvoluokitus -Kokoelmien sijoittumista (arvoluokitus) kuvaava kartta, joka voidaan huomioida raivaustöissä? -Evakuointireitti, -kalusto ja -paikka		
	Mekaaninen: Ilkivalta	A	Kokoelmat vaurioituvat ilkvallan seurauksena	H	Riskin poistaminen mahdotonta -Valvonta näyttelytiloissa -Ulos sijoitettujen kokoelmateosten säännöllinen seuranta	-Vaurioiden dokumentaatio valokuvaamalla -Rikosilmoitus poliisille -Konservointitoimenpiteet		
	Biologinen: Tuhohyönteiset	A	Tietyistä materiaaleista valmistetut esineet vaurioituvat (orgaaniset materiaalit)	V	Riskiä ehkäistävä aktiivisesti: -Jatkuva tuhoistorjunta -Tuholaisille alttiiden esineiden säännöllinen seuranta -Saapuvien esineiden pakastaminen	-Ammattilaisen toteuttama hyönteismyrkytys -Vaurioituneiden esineiden pakastaminen, mikäli mahdollista		
Katoaminen	Varkaus	S	Kokoelmaesine tai -esineitä katoaa	V	Riskin poistaminen mahdotonta -Hälytyslaitteisto -Kameravalvonta -Esineiden turvallinen sijoittelu näyttelyissä -Ei suuria laukkuja näyttelyihin -Kokoelmavarastojen sijainti ei julkista tietoa	-Rikosilmoitus poliisille -Varkauspaikka jätettävä koskemattomaksi -Esineistä olemassa tarkat luettelointitiedot ja valokuva, jotka toimitettavissa poliisille -Kameravalvonnan tallenteet poliisin käytettävissä		
	Digitaalinen: Tietoturva- hyökkäys	S	Digitaaliset kokoelmaobjektit menetetään, kokoelmaesineiden kuvailutiedot menetetään	H	Riskin minimoiminen mahdollista: Ajantasaiset tietoturvajärjestelyt -Henkilökunta noudattaa tietoturvaohjeistusta -Tiedostojen varmuuskopiot erillisessä paikassa	-Tietojen palautus varmuuskopioiden avulla		

Talotekniikan viat : (palaminen, kastuminen, hajoaminen, katoaminen)	Mekaaninen, kemiallinen tai biologinen: Valvontalaitteiden, talotekniikan viat	A	Kaikki riskit: tulipalo, vesivahinko, varkaus jne.	V	Riskin minimoiminen haasteellista: -Valvontalaitteet mobiiliverkossa, pitkän sähkökatkon tuottamat riskit	-Monenlaiset vauriot mahdollisia, vrt. muut kohdat -Tiedettävä, miten pääsy varastoihin sähkölukkojen ollessa pois käytöstä		
	Ydinvoimalaonnettomuus, ydinpommi	H	Radioaktiivinen laskeuma	V	Riskin poistaminen mahdotonta	-Ilmastointilaitteiden sammuttaminen ja kaikkien ulos johtavien aukkojen (ikkunat, hormit) tukkiminen esim. teippaamalla -Saastuneiden kokoelmaobjektien puhdistaminen vaatii erityistä valmistautumista -Toimintaohjeet: ks. Säteilyturvakeskusten ohjeistus		

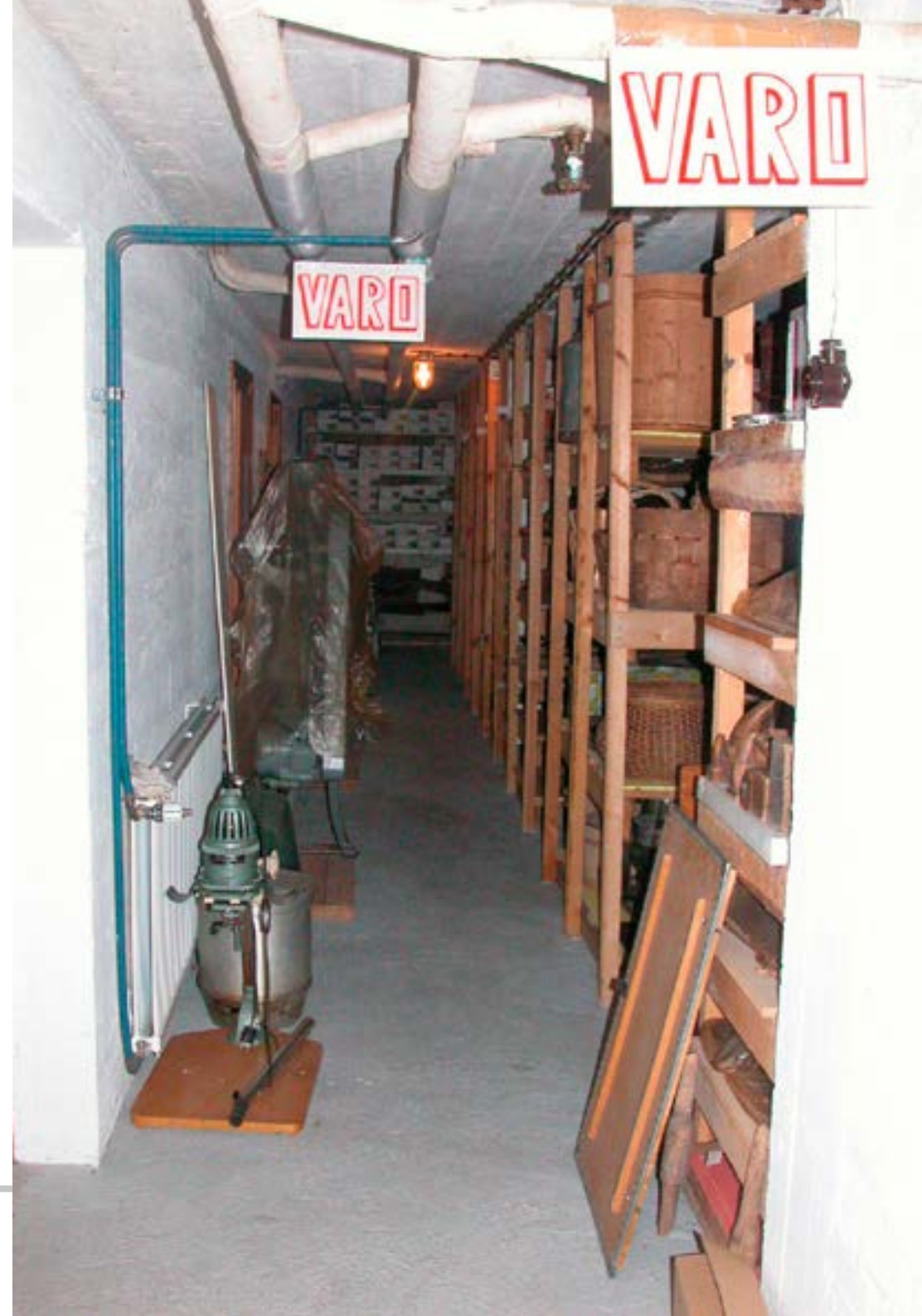
Liite 9

Omatoimisen varautumisen muistilista

I Ennaltaehkäisevät toimenpiteet

1. Fyysinen toimintaympäristö:
 - tarkoituksenmukainen ja huollettu talotekniikka: hälytyslaitteet, palosulut, ukkosenjohdattimet, rännit ja sadevesikaivot puhdistetaan säännöllisesti
 - kameravalvonta
 - lukitut roska-astiat tai niiden turvaetäisyys rakennukseen
 - tilojen yleinen siisteys
 - ikkunat pimennetyt tai niissä on uv-suoja
 - ilmastointilaitteilla varavirtalähde
 - alkusammutusvälineet: hiilidioksidisammutin, sammutuspeitto jne.
 - sähkölaitteiden säännöllinen huolto ja asianmukainen käyttö
2. Henkilökunta:
 - henkilökunnan alkusammutuskoulutus
 - henkilökunta tietää päävesisulun, sähköpääkeskuksen sekä ilmastointilaitteiden sulkujen sijainnit
 - työhyvinvointi kunnossa ja riittävät resurssit
3. Kokoelmat & varastointi
 - kemiallisesti vaarallisten esineiden tunnistaminen ja seuranta
 - kokoelmien arvoluokitus: priorisointilista ensin evakuoitavista objekteista & objektit helposti tunnistettavissa varastossa, lisäksi kartta saatavilla arvoluokitetuista teoksista

Museoiden säilytystilat eivät useinkaan vastaa niille asetettuja vaatimuksia. Ne ovat usein kellareita ja vinttejä, ahtaita ja niissä kulkee putkia.

Tupajumien tuhoja museoesineessä.
AKULIINA AARTOLAHTI, SATAKUNNAN MUSEO.

- arvoluokitettujen kokoelmien evakuointireitit & -aika tiedossa
 - varastotiloissa teoksia ei sijoiteta suoraan lattialle
 - vieraat varastotiloihin vain saattajan kanssa
4. Tuhohyönteiset:
- jatkuva tuholaistorjunta
 - tuholaisille alttiiden esineiden säännöllinen seuranta
 - saapuvien esineiden pakastaminen
5. Näyttelyt
- näyttely-yleisön ohjeistus ja valvonta, ei isoja laukkuja näyttelytiloihin
 - kameravalvonta

6. Digitaalinen turvallisuus
- tiedostojen varmuuskopiointi ja kopioiden säilytys erillisessä paikassa
 - ajantasaiset tietoturvajärjestelyt
 - henkilökunta noudattaa tietoturvaohjeistusta

II Vahingon jälkikäsitys

1. Tarvittava kalusto (varastossa tai nopea hankintapaikka tiedossa):
- nitrilihansikkaat, myös kokoa XL
 - vanhoja lakanoita
 - kamera
 - kokoelmaobjektien sijaintipaikkojen kirjanpitovälineet
 - kuplamuovia
 - pressut
 - kuormalavat, lavakaulukset tms. väliaikaista säilytyskalustoa
2. Kokoelmaobjektien evakuointipaikka
- sama rakennus / toinen rakennus / lämmitettävä kontti / lämmitettävä telta
 - edellyttääkö kokoelmaobjektien kuljetusta? Siirtokalusto, pakkausmateriaalit?
3. Kokoelmaobjektien ”ensiapu”
- toimitaan konservaattorin ohjeiden mukaisesti.
 - ohjeita löytyy myös First Aid to Cultural Heritage in Times of Crisis – Toolkitista (<https://www.iccrom.org/publication/first-aid-cultural-heritage-times-crisis-toolkit>)
4. Tuhohyönteisvauriot
- tuholaistorjunta yhteistyössä alan yrityksen kanssa
 - vaurioituneiden kokoelmaobjektien pakastaminen, mikäli mahdollista

Liite 10

avainhenkilöt sekä heidän yhteystietonsa, mahdolliset muut työhön käytettävät henkilöt, turvajoukot, vapaaehtoiset, muut ammattilaiset)

Pelastussuunnitelman muistilista

Pelastussuunnitelma tehdään museokohtaisesti. Pelastussuunnitelmaan sisällytetään kaikki tilat, joissa kokoelmia säilytetään tai esitellään.

Pelastussuunnitelma sisältää seuraavat asiat:

1. Kokoelmien kuvailu (lukumäärät, materiaalit yms.)
 - a. evakuointijärjestys: kokoelmien merkittävimmiksi arvioidut objektit sekä tieto siitä, missä tilassa ne sijaitsevat
2. Kokoelmatilojen kuvailu ja selostus tilojen turvallisuusjärjestelyistä
 - a. Sisältää pohjapiirustuksen/pohjapiirustukset
 - b. Sisältää tilakohtaisesti tiedot siellä säilytettävistä materiaaleista, niiden käsittelyohjeista sekä tilan pinta-alasta ja rakenteista sekä pelastusreiteistä (ks. malli tilakortista, liite 11)
 - c. Kokoelmien pelastusjärjestys tilakohtaisesti. Tieto merkitään tilakortteihin
3. Selostus vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä
 - a. Perustuu tehtyyn riskikartoitukseen ja riskienhallintasuunnitelmaan (ks. Liite 8)
4. Museokohtainen toimintasuunnitelma onnettomuustilanteissa, esimerkiksi henkilökunnan työnjako, avainhenkilöiden yhteystiedot yms.
5. Selostus mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä (ks. Liite 9).
 - a. Kokoelmien ensiapuohjeet: file:///C:/Users/mus_aa/Downloads/fac_toolkit_print_oct-2018_final%20(2).pdf
 - b. ks. myös tilakortit
6. Lista pelastustoimissa tarvittavista materiaaleista sekä niiden hankintapaikoista: pakkausmateriaalit, kuljetuskalusto sekä evakuointitilat
7. Lista henkilöresursseista kokoelmien evakuointiin (Henkilökunnan

Liite 11

Tilakohtaiset huonekortit

Esim. Hallituskatu, varasto 5A

Nimi	
Pinta-ala	
Olosuhteet	
Kiinteät rakenteet	
Aineistot	
Materiaalit	
Säilytystapa	
Käsittelyohjeet	
Eriyiset huomiot	
Paloturvallisuus	
Evakuoitavien aineistojen listaus	
Toimintaohjeet uhkatilanteissa Tulipalo: <ul style="list-style-type: none">• savu• sammutusvesi Vesivahingot: <ul style="list-style-type: none">• Tulva• Putkirikko, kattovuoto	ESIM: <ul style="list-style-type: none">• savu- ja nokivaurioiden minimoimiseksi suojaamattomat esineet pitäisi evakuoida ensin• esim. Posliinivarasto ei kiireellisin<ul style="list-style-type: none">• Älä erottele kastuneita paperipinoja, pakastetaan mahdollisimman pian• Huomioi, että kastuneet tekstiilit ovat painavia ja vaurioituvat herkästi siirroissa• Evakuoimisen jälkeen poistetaan esineet kastuneista pahvilaatikoista ja muista kääreistä• Siirretään ensimmäiseksi esineet alahyllyiltä• Suojataan hyllyt kevytpeitteillä tai muovilla
Yhteystiedot	